פרשת **תרומה** תשפ"ג לפ"ק | גליון תתתפ"ז שנה כ"ו

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

תוכן העניינים

לקח טוב ..... א
דבש תמרים ~ לקיטת תמרים ..... ב
קדו"ש יאמר לו' ..... ג
בשפתי צדיקים ~ לשון חכמים ..... ד
פרפראות לחכמה ~ דורש טוב ..... ה
פינת קדרית ..... ו
שעשועי תורה ..... ז
לוח החילוקי ..... ח
דבר בעתו ..... ט
נועם שבתי ..... י
לפתן צון לאחשה ..... יא
פשוטו כמקרא ..... יב
דברי תורת קודש ..... יג

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לעי"נ, אפשר לפנות:
להר"ר **אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש** הי"ו
052-7648437

כל הזכויות שמורות ©

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם

שבור ורצוץ התהלך לו העני לבשו בלויי סחבות כשמקלו ותרמילו בידו אחרי יום עבודה קשה ומפרכת ולא עלתה בידו לקבץ אפילו שוה פרוטה, שקוע בהרהורים נדד כשדאגה מכרסמת בלבו איך ובמה יוכל להביא טרף לביתו לחם לפי הטף לכלכל את בניו הרעבים גם צמאים.

לפתע נצנצה רעיון במוחו, הלא יש לו מלבוש יקר שנפלה לו בירושה מזקינו, ועל אף שלעולם הי' הדבר חביב ויקר בעיניו ולא רצה למשכנו לאחרים אפילו בצוק העתים, מכל מקום החליט כי עתה כאשר כבר באו מים עד נפש מוכרח הוא למשכנו אצל מלוה למען הציל את משפחתו מחרפת רעב.

חדשיים ימים חלפו עברו מאז, והנה המלוה רואה שאין הלוה בא לפדות את משכונו, ובראות המלוה שגם אחרי שכבר הזכיר לו הימנה מספר פעמים הלוה אינו שם אל לבו כי הוא חייב לשלם לו את הכסף, קרא אליו חייט אומן כדי שיתקן את הבגד ויתאימו למידתו.

כשנודע הדבר להלוה העני, התאמץ להשיג מעות ורץ תיכף לבית המלוה כדי לפדות את המלבוש, המלוה הביט עליו בתמהון ושאלו: מדוע התאמצת והזדרזת לפדותו כעת אחרי שכבר מונח אצלי זמן כה רב, ולמה לא מיהרת לפדותו עד הנה.

השיב לו העני: ההסבר פשוט הוא, המלבוש שהפקדתי אצלך כמשכון, מתוקן ומדוד הוא לפי מידתי, כל זמן שהוא היה עדיין מתוקן במידה זו, הייתי סמוך ובטוח שבבוא היום אוכל לפדותו וללובשו, אולם כעת לאחר שהחלטת להתאימו למידותיך ולקלקל את מידתו הקודמת, ידעתי שאם לא אפדנו מיד שוב לא תהיה לי תקוה לפדותו והוא כבר לא יחזור אלי לעולמים.

והנמשל מובן, דהנה איתא במדרש על הפסוק ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, בתוכו לא נאמר אלא בתוכם בתוך כל אחד ואחד, וביאור הדבר כך הוא דאף שמפני חטאינו גלינו מארצינו ושני המקדשות נתמשכנו בשביל עוונותיהם של ישראל מ"מ לא בטלה סיפא דקרא "ושכנתי בתוכם" ואף בהיות ישראל בגלות בשפל המדריגה עדיין נשאר מלבוש יקר זה בשלימותו, וקיבלו בזה הבטחה שהשכינה תשוב ותשכון בתוכם בעת שיבא לציון גואל.

אולם בראותינו את אורך גלותינו ויותר מכך כאשר אנו רואים שמרוב הצרות ותלאות וטירדת הזמן אנו יורדים ברוחניות, עד שקיים חשש שחלילה לא נהיה ראויים להשראת השכינה, בשעה זו מחוייבים אנו לזעוק לה' שישוב במהרה וירחמנו שנזכה במהרה לפדות המשכון בביאת גוא"צ בב"א.

ללמוד ק"ו לעבודת ה' מגודל ההשתדלות לעניני עוה"ז

'ויקחו לי תרומה' שילמדו איך לרומם לי, **'מאת כל איש אשר ידבנו לבו',** פירוש, מאת אותם שהולכים אחר תאוות לבם, מה שלבם מתאווה כמה התאמצות עושה ואיך מוסר נפשו בשביל תאוותו, **מכל שכן איך לעשות התאמצות לעבודתו ית"ש.**

זרע קודש

ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקח את תרומתי. 'תרומה' לשון הפרשה. ואמר הכתוב: 'ויקחו לי **תרומה'** כשיקחו ישראל את עצמם שיהיו מופרשים לי, **'מאת כל איש אשר ידבנו לבו',** מן כל איש אשר לבו יתאוה ויחשוק לאיזה דבר, **'תקחו את תרומתי',** מזה תלמדו עד כמה צריכים להיות מופרשים לי, כגון מי שמתאוה למזון, לצבור הון ועושר, לא ינוח ולא ישקוט יומם ולילה מלעסוק במו"מ ומלאכה, ולעבור ימים ונהרות, ומכנים את עצמו בסכנות נפשות, כדי להשיג תאותו המדומה, שאינה אלא לשעה וכחלום יעוף, **כפרט עבודתי צריכה להיות בחשק גדול, שלא יבטל אתכם שום מניעה בעולם מעבודתי במסירות נפש ממש.**

דברי יחזקאל

גודל כח דיבור אחד להמשיך קדושה בפנימיות, וק"ו כששר זמירות ותשבחות לה' שעושה רושם כביר

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. דקדקו המפרשים אמאי לא כתיב 'ושכנתי בתוכו'. וי"ל דקאי על עיקר השראת השכינה שהיה על פנימיות נדבת לבם של כל אחד ואחד בדיבורו, **שהיו מקדישים נדבותם לצורכי המשכן וחיו ממשיכים אז בדיבורם הקדושה, והיתה השכינה שורה על פנימיות הלב של כל אחד ואחד בשעת דיבורו וחקדשו.** ומפני זה כתיב 'ושכנתי בתוכם' ר"ל בתוך הפנימיות לבבם של המתנדבים. **ומזה יש ללמוד כמה גדול כח הדיבור של בני ישראל הלא אנו רואים בהמה שחיתה חולין, אם מקריבה בעזרה היא נפסלת משום חולין שנשחטו בעזרה, ואחר שהוציא עליה הדיבור לקדשה, הוא להיפך אם שחטה בחוץ חייב כרת.** וכן חפץ, אחר הקדשו אם נהנה בו, מעל. וכל זה הוא מחמת דיבורו. **"מכל שכן אם האדם משבח ומפאר ומהלל בדיבורו ליוצרו עושה רושם וכחו גדול מאד לעשות נחת רוח להבורא ב"ה בדיבורו".**

תפארת שלמה

לימוד התורה בכחה להעלות כל אדם למעלת כהן גדול

ועשו ארון עצי שטים וגו'. ובמדרש (שמו"ר לד, ב): מפני מה בכל הכלים האלה כתיב 'ועשית' ובארון כתיב 'ועשו ארון', א"ר יהודה ב"ר שלום, אמר להם הקב"ה יבואו הכל ויעסקו בארון, כדי שיזכו כולם לתורה. יש לפרש הכוונה, דהנה איתא בקדמונים (עי' ראשית חכמה בהקדמה אות כב; שלה"ק ב"עשרה מאמרות" מאמר ששי, ועוד) **שאמנם "גבולות חלק הקב"ה בעולמו"** (עי' רש"י קרח טז, ה) **ומי שהוא ישראל אינו רשאי ליכנס בבית המקדש יותר מלעזרת ישראל,** וכהן הדיוט יכול להכנס גם להיכל, וכהן גדול גם לקודש הקדשים ביוהכ"פ, אך כל זה הוא רק בפועל ממש, **אמנם על ידי לימוד התורה יכול כל אחד לזכות לכל הקדושות.** וזהו **"באהרן כתיב 'ועשו' א"ל הקב"ה יבואו הכל ויעסקו באהרן, כדי שיזכו כולם לתורה", והיינו שבא לרמז בזה, שאמנם מקום הארון הוא בקודש הקדשים, אבל ע"י לימוד התורה יכול כל אחד לזכות אפילו לקדושת כהן גדול הנכנס לפני ולפנים".**

הרה"ק מהר"י מבעלזא זי"ע

חיזוק גדול רמזו לנו להאיר לנו בחשכת גלותינו

ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן וגו' וכן תעשו. ופירש"י ז"ל: "וכן תעשו לדורות". יש לומר בדרך רמז, **כי כל אחד ואחד צריך לדעת שאלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו** (סוכה נב:) וכל מעשה האדם הכל הוא רק בעזר הקב"ה, ובעין שלשה דברים שנתקשה משה, ומנורה אחד מהם, ואמר לו הקב"ה: הטל זהב לתוך האש ויעשה המנורה מאליה (תנחומא פר' שמיני אות ח') היינו שרק בכחי נעשה הכל, ואם תדעו ותודיעו כן לכל באי עולם, **ממילא יוכלו גם הדורות הבאים, אף ח"ו כשיחרב הבית, ויעשו בהם ובעצמם משכן, וחזמן וחדורות יהיו ח"ו בחשכות, ולא ידעו איך ומה לעשות בעצמם כמא להשראת שכינתו ית', וידעו כי גם במקדש לא היה בכח האנושי ובפעולתם לעשות הכל, רק בכח ובעזר הש"י נעשה הכל, כן גם אנחנו אף אם בעינינו לא נראה, אולם בעזרתו הגדולה שמאיר לנו תמיד אף בעת החשך, ואני ה' לא שניתי** [(מלאכי ג, ו), נדר"ל דעי"ז 'ואתם בני יעקב לא כליתם'] **ובכחו והארתו נוכל גם אנחנו ההולכים בחושך לראות אור גדול.**

ישמח ישראל

אע"פ שאור ה' זורח עליו, יזכור שהוא רק בחסד ה'

מבית ובחוץ תצפנו וגו', רז"ל דרשו יומא (עב:) מכאן ש"כל תלמיד חכם שאין תוכו כברו אינו תלמיד חכם". ותמוה לפי זה, מפני מה היה הארון תוכו של עץ. **אך התורה הורה לנו בזה,** שאף על פי שהת"ח מרגיש בעצמו שכבוד ה' זורח עליו, ובתוכו בפנימיותו, ומבחוץ גם כן יש לו כבוד מבני אדם הנוהגים בו כבוד, **הרי יש לו כבוד מבפנים ומבחוץ, מכל מקום ידע בעצמו שהוא רק עץ יבש, רק שהשי"ת רצונו להזריח כבודו במקום הזה, לא מצד האדם בעצמו. ומשום הכי היה הארון באמצעו של עץ ומבית ומבחוץ של זהב להורות לנו דבר זה".**

תולדות אדם

זהרורי אורה
למספרים הקדושים,
בפרשה יפה נדרשים

תורה ותפילה

לאמץ ידים בכוחות עליונים
בתורה ותפילה עמודי עולמים,
הצריכים חיזוק כל הימים

תורה

ע"י עסק התוה"ק – הקב"ה ממש כביכול שוכן באדם

ויקחו לי תרומה ופירש רש"י **לי לשמי**. על דרך הידוע קוב"ה הוא ושמו אחד, לא כבשר ודם כי שמו בפני עצמו והוא בפני עצמו ועיין באור החיים על פסוק ושמי ה' לא נודעתי להם וכן שמעתי מן אא"ז זללה"ה בשם החכם בעל חובות הלבבות וצוה [ועשו לי מקדש ושכנתי] **'בתוכם' ממש, אך איך אפשר ליקח הקב"ה כביכול שישרה אצל האדם והיינו על ידי התורה שהיא שמותיו של הקב"ה והוא הקב"ה ממש** כנ"ל שהוא ושמו אחד וגם בזוהר הקדוש איתא **קודשא בריך הוא ואורייתא כולה חד וכשלומד תורה לשם הקב"ה והוא לקיים מצותיו ולשמור ולא תעשה ומזכיר אותיות התורה שהן שמותיו של הקב"ה בזה הוא לוקח להקב"ה ממש** כנ"ל **ושורה עליו השכינה כביכול**, כמו שכתוב 'בכל מקום אשר אזכיר את שמי' כשיזכיר שם של הקב"ה שהוא התורה הקדושה שכולה שמותיו אז 'אבא אליך וברכתיך' **נמצא בעוסקו בלימוד תורה לשמה בזה הוא לוקח להשם כביכול וממשיך עליו השראת השכינה הקדושה** וזה יש לומר שמרומז בפסוק 'ויקחו לי' היינו שיקחו **'שמי' וממילא יחיו לוקחים אותי** כי אני ושמי אחד (עיעו"ש).

דגל מחנה אפרים

לימוד התורה בכחה להעלות כל אדם למעלת כהן גדול

ועשו ארון עצי שטים וגו'. ובמדרש (שמו"ר לד, ב): מפני מה בכל הכלים האלה כתיב **'ועשית'** ובארון כתיב **'ועשו ארון'**, א"ר יהודה ב"ר שלום, אמר להם הקב"ה יבואו הכל ויעסקו בארון, כדי שיזכו כולם לתורה. יש לפרש הכוונה, דהנה איתא בקדמונים (עי' ראשית חכמה בהקדמה אות כב; שלה"ק ב"עשרה מאמרות" מאמר ששי, ועוד) שאמנם "גבולות חלק הקב"ה בעולמו" (עי' רש"י קרח טז, ה) ומי שהוא ישראל אינו רשאי ליכנס בבית המקדש יותר מלעזרת ישראל, וכהן הדיוט יכול להכנס גם להיכל, וכהן גדול גם לקודש הקדשים ביוהכ"פ, אך כל זה הוא רק בפועל ממש, **אמנם על ידי לימוד התורה יכול כל אחד לזכות לכל הקדושות.** וזהו **"באהרן כתיב 'ועשו' א"ל הקב"ה יבואו הכל ויעסקו באהרן, כדי שיזכו כולם לתורה", והיינו שבא לרמז בזה, שאמנם מקום הארון הוא בקודש הקדשים, אבל ע"י לימוד התורה יכול כל אחד לזכות אפילו לקדושת כהן גדול הנכנס לפני ולפנים".**

הרה"ק מהר"י מבעלזא זי"ע

תפילה

ע"י התפילה ותורה ביראה ודביקות מיחד עולמות ונשמות באלהות וממשיך אורו והשפעתו ית' לעולם

ויקחו לי תרומה כו'. [ועיי"ש ראשית המאמר שמבאר דרצה הקב"ה שנדמה אליו ית' כב"י וכמו שבריאת העולם היה ע"י דיבור כן המשכת השפע תהיה על ידינו בדיבורי התורה ותפילה] **דהאדם קודם שידבר דבור בתורה או תפלה צריך לכוין דהרי הקב"ה ואורייתא כלא חד** (זוה"ק ח"ב פה:, ח"ג, ע:) **אם כן התיבות אלו שאומר בהן גנוז אור אלוהות, והוא הנשמה לכל העולם כו'** ועל ידי דיבור בקדושה כו' מעורר **תיקון ויחוד בכל חלקי עולמות ונשמות עד שמתייחדים באלוהות. וז"ש ויקחו לי פרש"י לשמי, פירוש שילמדו תורה לשמה, להמשיך אותי לשמי, שהיא התורה שכולה שמותיו של הקב"ה** (זוה"ק) ומהו שמי תרומה, תורה מ' (תיקו"ז לא) פירוש התורה שניתנה במ"ם יום (שהש"ר ה, ח) שנאמר למעלה (כד, יח) ויהי משה בהר מ' יום ומ' לילה. ועל כן נקרא 'קורא בתורה' שקורא להקב"ה, כמו שקורא אדם לאביו בשמו. והנה משל למה הדבר דומה לבן מלך שהוא בצער, וקורא לאביו בכמה כינויין, אבי, אדוני, מלכי, רבי כו' עד שנכמרין רחמי האב על הבן, ומתקשר האב בבן. וכן בקורא בתורה בכוונה עצומה, שכל תיבותיה של תורה הם כינויין להשם יתברך כו', **ועל ידי גודל המורא והדביקות ממשיך אותו יתברך לשמותיו, שהם תיבות ומלות התורה והתפלה ונכמרין רחמי השם יתברך עליו.**

אור הגנוז (להרה"ק בעל כת ר נחוראי ז"ל)

גודל כח דיבור אחד להמשיך קדושה בפנימיות, וק"ו כשאומר שירות ותשבחות להש"י שעושה רושם כביר

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. דקדקו המפרשים אמאי לא כתיב 'ושכנתי בתוכו'. וי"ל דקאי על עיקר השראת השכינה שהיה על פנימיות נדבת לבם של כל אחד ואחד בדיבורו, **שהיו מקדישים נדבותם לצורכי המשכן והיו ממשיכים אז בדיבורם הקדושה, והיתה השכינה שורה על פנימיות הלב של כל אחד ואחד בשעת דיבורו והקדשו.** ומפני זה כתיב **'ושכנתי בתוכם'** ר"ל בתוך הפנימיות לבבם של המתנדבים. **ומזה יש ללמוד כמה גדול כח הדיבור של בני ישראל הלא אנו רואים בהמה שהיתה חולין, אם מקריבה בעזרה היא נפסלת משום חולין שנשחטו בעזרה, ואחר שהוציא עליה הדיבור לקדשה, הוא להיפך אם שחטה בחוץ חייב כרת.** וכן חפץ, אחר הקדשו אם נהנה בו, מעל. וכל זה הוא מחמת דיבורו. **"מכל שכן אם האדם משבח ומפאר ומהלל בדיבורו ליוצרו עושה רושם וכחו גדול מאד לעשות נחת רוח להבורא ב"ה בדיבורו".**

תפארת שלמה

ויקחו לי תרומה. במדרש איי ההייד תורה ציוה לנו משה וגו', ונייל עפיי המדרש כל מה שישראל אוכלין בעוהייז אין אוכלין אלא בזכות אמונה דהנה אמרו חזייל היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם ולא שייך בזה משום ביומו תתן שכרו משום שהיה עיי שליח, אך האמונה דהיינו אנכי ולא יהיה לך דמפי הגבורה שמענו ולא הוי שליח אייכ שכרו בעוהייז, והנה שורש הצדקה היא האמונה כמייש והאמין בהי ויחשבה לו צדקה ולכך כתיב ויתנו ולא ויקחו דעיי הנתינה הם לוקחים את שכרם בעוהייז, ולכאורה שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, לזה אמר המדרש ההייד תורייה ציוה לנו משה שרק כמנין תורייה ציוה לנו משה, שהם תרייא מצוות, ושני דברות הראשונות מפי הגבורה שמענו ולא היה עיי שליח, ובזה נאמר ביומו תתן שכר, ולכן על מצות צדקה שהיא שורש האמונה מקבלים שכר בהאי עלמא.

(ישמח משה)

☆

ויקחו לי תרומה. ופרשיי לי לשמי. ונראה עפיימ שפירשתי מאמהייכ וירא את ישראל שוכן לשבטיו, ופרשיי ראה שאין פתחיהן מכוונין זה כנגד זה, ואמרתי בדרך צחות כי כשבאין לגבות מעות לצדקה אז הדרך הישר שיתן כל אחד לפי נדבת לבו ולא ישית עיניו ולבו אל מול רעהו לאמר אם הוא נותן סכום כזה אני נותן סכום כזה וכדו', כי אין זה רק קנאת איש מרעהו, אבל הנותן לשייש מה לו אם רעהו רע עין או לא, הוא יהיי טוב עין ויבורך, כמייש פתוח תפתח את ידך וגו' כי בגלל הדבר הזה יברכך וגו', וזייש ראה שאין פתחיהן של ידיהם, [כלשון פתוח תפתח] מכוונים זה כנגד זה, שאין מסתכלים כמה נתנו חבריהם, כי אם כל אחד נדבת לבו כהוגן, והנה דבר זה לא יוכל לדעת כי אם החוקר לבבות בוחן כליות אשר לפניו נגלו מי הנותן לשמו ומי אינו נותן רק מחמת קנאת איש מרעהו, אבל הגבאי צדקה לא יוכל לחקור מחשבות האדם ותחבולותיו אם כוונתו לשמים זכה וברורה או לא, אמנם המופת לזה שגם הגבאי יבין כוונת הנותן, אם חלה נותן כפי נדבת לבו ואינו חוקר ודורש כמה נתן זה או זה ואינו מעריך נדבתו אל מול רעהו אז בידוע שכוונתו לשמים והחיפך בהיפך. וזייש "ויקחו" לי לשמי שהלוקחים ידעו שהלה נתן לשמי, והמופת לזה, מאת כל איש אשר ידבנו לבו דייקא ולא זה כנגד זה כייא מנדבת לבו הטוב, אז תקחו את תרומתי דמוכחא מילתא שכוונתו רצויה לשמים.

(ייטב לב)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבותיה"ק עצי התמרים

בית נאמן בישראל הוא מדור לשכינת כבודו ית'

ידוע הטעם שפי' הרה"ק מראפשיץ זללה"ה מה שאנו מברכים בעת אמירת וברכת לחיים על הזיווג 'דער זיווג זאל עולה יפה זיין', הכוונה בזה היא כי יפ"ה בגי' צ"ה, ושני שמות הקדושים, שם אדנ"י ושם הוי"ה ב"ה גם כן בגימטריא כמספר צ"ה. ופעם אחת בעת סעודת תנאים הוסיף רבינו זללה"ה לפרש בדרך אחר עוד טעם בזה, דהנה ידוע מפי ספרי היראה וספרי החסידות, כי בבית יהודי אשר הבית נוהג הכל על פי דרכי התורה והיראה, אז יש שם השראת השכינה, (איתא בשם הקדוש מבאדיטשוב זי"ע, ועי' דברי יואל שמות שנת תשכ"ח, מה שפי' בזה רבינו את הפסוק איש 'וביתו' באו). ואיתא בספה"ק לפרש על פי זה את דברי הפסוק (שמות כה, ח) **'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם', והיינו אם תעשה לי מקום מקדש, והיינו הבית שלך יהיה מקודש, אז ושכנתי בתוכם גם אני אדור את משכני שמה בתוככם.** והנה הרמב"ם במנין המצות מונה בין מצות עשה, את מה שצותה התורה שבשעה שבאו לארץ ישראל שצריך לבנות הבית המקדש, כמה שאמר הכתוב 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם' **וזהו המצוה צ"ט שמונה שם הרמב"ם. ובזה י"ל שזהו כוונת הברכה שאנו מברכים את הזיווג שיעלה יפ"ה והיינו שיהיה להם בית כזה שישרה שם השכינה, וזהו יפ"ה מנין הצ"ט של הרמב"ם במנין המצות שלו, ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם.**

זכר צדיק לברכה

קפידת רביה"ק שלא להניח הבית על ה'של יד', עפ"י הפסוק בפרשתן

סיפר אדמו"ר הה"ק מהר"י זצ"ל מפשעווארסק שאדמו"ר הרה"ק מסאקמיר זצ"ל הקפיד שלא להניח הבית'ל של יד על התפילין, ואולי על פי מה שכתוב בשו"ע (סי' ל"ב) דאם צפה הבתים בזהב פסולים, ומדכתוב (בפ' תרומה) **'מבית ומבחוץ תצפנו'** משמע דאף אם אינו מחובר נקרא גם כן ציפוי ואסור, ומטעם זה לכאורה הקפיד הה"ק מלכסות התפילין בעת התפלה בתיק שלה. ושמעתי שפעם אמר הרה"ק בעצמו טעם זה וכן כתוב בשו"ת ערוגה"ב (או"ח סי' ז').

מפיהם ומפי כתבם (ח"א עמ' רס"ג אות ע"ז)

ויקחו לי תרומה. איתא במד"ר הה"ד עלית למרום שבית שבי לקחת מתנות באדם, ואפ"ל בהקדם דברי הישמח משה שנתן טעם על מה צווה ה' ככה לבנות משכן לשמו יתי ולא שלח משכן ממרום בלי נדבות ישראל, משום שרצה הקב"ה לזכות את ישראל שיהיי לכל אחד ואחד חלק בבית מקדשו, והנה אמרו חז"ל שיעקב ועשו חלקו בנחלת שני עולמות יעקב נטל עוה"ב ועשו נטל עוהי"ז, ומעתה נמצא דאם יש לבני ישראל איזה רכוש והון גזל היא בידם מחלקו של עשו, אכן ידוע מה שכתבו המפוי דהרי כתיב אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי, ובכח התורה איכא קיום לעולם, וא"כ גם מה שביד בני עשו אינו אלא בשביל ישראל ובני ישראל זכו בדין מציל מזוטו של ים דהרי הוא שלו, וזהו שנרמז בתיבת תרומה תורה מי דהיינו התורה שניתנה למי יום דכל מה שצותה התוה"ק אשר יתנו תרומה למען יהיי לכל אחד חלק במשכן וזהו דייקא כאשר מקיימים את התורה שאז מה שנותנין הוא משלהם אבל אם אינו מקיים התורה אז מה שיש לו אינו שלו וגזל הוא מעשו, וזשי"ה עלית למרום שבית שבי, היינו התורה שנשבה מיד המלאכים, ולכן לקחת מתנות באדם לצורך המשכן, כי הוא שלהם כדין מציל מן הנהר, אבל זולת התורה לא יוכל ליקח מתנות מישראל מפני שהונם שבידם הוי גזילה מבני עשו.

(קדושת יו"ט)

☆

ויקחו לי תרומה. איתא במד"ר הה"ד עלית למרום שבית שבי לקחת מתנות באדם, ויבואר עפי"מ דאיתא בבני ישששכר דטענת המלאכים תנה הודך על השמים הי' מכח דינא דבר מצרא אך אי' בגמרא (בבא מציעא קח.) דבמקום פסידא דמוכר לית בה משום דינא דבר מצרא, נמצא דטענת המלאכים שיקבלו את התורה בטילה שהרי איכא פסידא דמוכר שאין להם יצר הרע ואינם יכולים לקיים מצות התורה ורק פנימיות התורה שייכי בגוויהו, משא"כ בישראל המקיימים המצוות בפועל, עכ"ד, אכן איתא במדרש בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע נעקר יצר הרע מלבם, וא"כ שוב יש לחוש לטענת המלאכים תנה הודך על השמים דשייכא טענת בר מצרא שהרי ליכא פסידא למוכר דגם בני ישראל לא יקיימו רק פנימיות התורה לפי שבטל מהם כח היצה"ר, וכדי לבטל טענת המלאכים ציוה הקב"ה מיד ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם וישרה שכינתו בתוכנו ובטלה טענת המלאכים כי בנ"י הם מצרנים, וז"ש הה"ד עלית למרום שבית שבי, כי כאשר עלה משה למרום עדיין היתה למלאכים טענת בר מצרא, אבל משה רבינו נצחם וביטל טענתם ע"י שלקחת מתנות באדם שלקח מהם נדבת המשכן ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם ובזה הוי ליה לישראל דין בר מצרא וזכו ישראל בדין. **(דברי יואל)**

☆

ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו. ונראה בהקדם לפרש הכתוב בפרשתן ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכו ואת תבנית כל כליו וכן תעשו ופרש"י לדורות, וי"ל הכוונה לפי מש"כ בזרע קודש לפרש הכתוב כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך, דהנה אנו אומרים ובנה אותה בקרוב בימינו, כי הקב"ה בונה ירושלים בימיניו, על ידי הימים שלנו שבכל יום כשאדם אותו ית"ש הכל לפי מעשיו בונה את ירושלים ובית המקדש, יש בונה ביום אחד שורה שלימה ויש מניח למשל לבינה אחת, וז"ש כי תבנה בית חדש, היינו כשהאדם בונה הבית המקדש שיתחדש לעתיד לבוא, ועשית מעקה לגגך, שתעשה מעקה וגדר סביב בעבודתך זאת שלא יתראה עבודתך ותסתיר מעשיך, רק עבודתך יהיה בפנימיות לבך והצנע לכת עם הי' אלוקיך עכ"ד, ומעתה י"ל כי מצות ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם נוהג בכל הדורות שע"י עבודת בני ישראל יבנו בית המקדש של מעלה, ולזה סיים הכתוב וכן תעשו ופרש"י לדורות, שבכל הדורות קיים ציווי זה לבנות המקדש, ועל זה הזהיר הכתוב מאת כל איש אשר ידבנו לב"ו שתהא עבודה זו בהסתר ובפנימיות כאמור.

(ברך משה)

☆

ויקחו לי תרומה. במדרש אי בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע מיד אמר הקב"ה ויקחו לי תרומה, ויתבאר עפי"מ דאיתא בגמ' אמר ליה האי מינא לר"א אלוקיכם כהן הוא דכתיב ויקחו לי תרומה, כי קבריה למשה במאי טביל, וכתבו בתוס' שם דלא קשיא ליה האיך נטמא, כיון דישראל נקראו בנים למקום, והקשו המפוי דאם יתואר הקב"ה בשם כהן על כרחך לומר דכהן גדול הוא, והרי כהן גדול אינו מטמא לבנו, והאיך נטמא הקב"ה למשה, ותי' בכסף נבחר בפרשתן עפי"מ דאיתא במדרש אשה יראת ה' היא תתהלל זה משה, ואם כן היה לו כדין אשה לגבי בעלה ורשאי לטמא, ועדיפא מכן דלגבי היתר דאשת כהן כתיב לה יטמא ודרשו חז"ל לה יטמא מצוה, וא"כ הוי מצות עשה, ועשה דוחה לא תעשה וע"כ היה הקב"ה רשאי ליטמא עצמו לקבורת משה רבינו, עכ"ד, והנה כתב בפתח האהל לבאר מה שהקדימו נעשה לנשמע דידוע מה שפיי המהרשי"א דנעשה קאי על העשין ונשמע על הלאוין, ולכך כתיב בתחילה נעשה משום שמצות עשה עדיף ועשה דוחה לא תעשה, וזהו שדרשו חז"ל בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע, ומטעם זה עשה דוחה לא תעשה, מיד אמר הקב"ה ויקחו לי תרומה, שהוא כהן, ולא יוקשה אם הקב"ה כהן הוא האיך נטמא למשה רבינו, כי מאחר דעשה דוחה לא תעשה, על כן עשה דלה יטמא דוחה לא תעשה דטומאה.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

פנינים מתורתן של מרן רבי"ק בעל דברי יואל זי"ע
מספר "קדושת יואל" אשר על מכבש הדפוס

נמסר לנו בתשו"ח ע"י מערכת "ליקוטי אורה"

דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה (כה ג). ולקלקו המפרשים על חומרו ויקחו, דהל הלשון היה ניתן כל אחד נדבתו, ולא שהגזברים יקבלוס, ואם כן היה לו לומר ויתנו.

ויש לפרש על פי דברי המדרש (תנחומא תרומה ס"ד) כל דבר שנאמר בה לי, יש בה ברכה, והתרומה יש בה ברכה. ואמר רבי יוחנן ראה מה כתיב, והם הניאו אליו עוד נדבה בבקר בבקר (שמות לו ג), מהו בבקר בבקר, לפי בקרים הניאו את כל נדבות המשכן, שנשלחה ברכה בנדבותיהם, שנאמר ויקחו לי, ע"כ. מזיון מזה דשמת לא היה בשפרות ישראל להניא נדבות המשכן כולו בשני בקרים בלחוד, אלא שנשלחה ברכה בנדבותיהם והיה מספיק נדבתם המועטות לכל המלאכה. ולזה דייק הכתוב ואמר ויקח"ו לי תרומה ולא אמר ויתנ"ו לי תרומה, משום דויתנו משמע שרק ממה שהם נתנו בנו את המשכן, אבל בשלת ממה שנתנו הם בלחוד לא היה מספיק למלאכת המשכן כולו, לכן אמר ויקח"ו לי תרומה, משום להלקיחה בבר היה הרבה מהנתינה, כי בנתיים נתרבו בברכת ה', וזה בבר היה מספיק לכל מלאכת המשכן.

ס"ג תרומה תשכ"ו

ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי (כה ג). מיתת בזוה"ק (ויקהל דף קצה.) מתת כל חיל, לרבות הערב רב. ויש לעיין אין נלטוו ליקח גם מהערב רב, הלא שרשם הוא ממקור הרע. ויש לומר דהקב"ה צוה למשה ולאהרן כי הם יקחו תרומתם מהם, וכשיבנסו תרומתם לרשותם, יהפכום בגודל קדושתם מהטומאה של הקדושה, ואז יהיו רשאים להשתמש בהם למלאכת המשכן. וזהו תקח"ו את תרומתי, היינו משה ואהרן בעצמם יקחו תרומתם, ועל ידי זה יהפכום של הקדושה עד שיהיו רשאים להשתמש בהם למשכן.

ס"ג תרומה תשט"ו

וזאת התרומה אשר תקחו מאתם וגו' (כה ג). ובמדרש רבה (פל"ג ס"ח) בשעה שהגיע זמנו של יעקב אבינו לפטר מן העולם קרא לבניו, אמר להם היו יודעין שהקב"ה עתיד לומר לבניכם לעשות משכן, אלא יהיו כל נרכיו מוכנים בידכם וכו', ויש מהם שהתקינו עצמן לנדרים, ויש מהן שעשאו, עיי"ש.

ולבאורה יש לעיין כי אין לפשר שהיו בהם כאלו שעשאו מכל זה, הלא דרשו ז"ל (תנחומא ס"ט) בדברי הכתוב (להלן לו טו) ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים, ומהיכן היו הקרשים, יעקב אבינו נטע אותם בשעה שירד למצרים, אמר לבניו, בני, עתידים אתם להגאל מכאן, והקב"ה עתיד לומר לכם משאתם נגאלין שתעשו לו את המשכן, אלא עמדו ונטעו ארזים מעבשיו, שבשעה שיאמר לכם לעשות לו את המשכן יהיו הארזים מתוקנים לכם. מזיון מזה כי עוד בהיותם במצרים בבר נטעו ארזים, ובשיגאו משם קללו אותם ונטלום עמהם בכל אורך הדרך, אם כן מאחר שרשאל אין שטרחו מבריהם והוציאו ארזים בבדים ממצרים, והחזיקום עמהם בכל אורך הדרך, בילד מובן הדבר על פי פשטות שעם בל זה שבאו שהיה עתיד הקב"ה לצוותם על בנין המשכן.

אלא מכאן רואים במה גדולים הם הנסיונות בעולם הזה, בי יבולים לשבוח גם מדברים פשוטים וברורים, ואף שנאמר להם בפירוש על ידי ישרשאל שבא שעתיד הקב"ה לצוותם על בנין המשכן, וגם ראו אין שנשאו מבריהם ארזים בבדים בבל אורך הדרך, עם בל זה שבאו מבולם, בי גדול בח הנסיונות לגרום שבאה אף בדברים פשוטים וברורים ונלאים לעין בל.

[אך דעת לנבון נקל שלא שבאו מבל זה רק הפשוטי עם, אבל בני העליה לא שבאו ממנו רק מדרבה התקינו עצמן לבך, וכמבואר עוד שם במדרש רבה לעיל מיניה, דבשמן שירד להם לשרשאל, היו יורדות בו מבנים טובות ומרגליות, והיו הגדולים שבהן בתין ומלבטים חותם והיו גוזזין חומן, מלא שבן הוא, שנאמר (להלן לו ג) והם הניאו אליו עוד נדבה בבוקר

בעוקר, וכי בעוקר היו מציינין בהרים לא היו מציינים, אלא ממה שהיה המן מוריד להם הציון, וכן הוא אומר (להלן לה כז) והגשתים הציון וגו'].

ס"ג תרומה תשי"ז

ועורות תחשים (כה ה). פירש"י מין חיה, ולא היתה אלא לשעה, והרבה גוונים היו לה, לכך מתרגם סקגונא, שהם ומתפאר בגוונין שלו.

ונראה בשנקדים לבאר מאמר הגמרא (שבת כח.) מתח שהיה בימי משה טמא היה או טהור היה, אמר רב יוסף מאי תיבעי ליה, תניוא לא הוכשרו למלאכת המשכן אלא עור בהמה טהורה. וכיון דהוכשרו למלאכת המשכן, ממילא היתה עור של בהמה טהורה. ואמנם יש לבאר דמאי קא בעלק דעתך דגמרא לומר דבהמה שהשתמשו בעורה למשכן ה' היתה טמאה.

אולם בזמנינו כשאנו רואים איך שיטת רבנים המתפתים למפלגות הציונים, ועוד מלבישים המחברותם שליהם בלבוש של יהדות, בזמרם שהם מתחברים עמהם לצורך קיום הדת, אבל בשעת הם תפלים למעשה מן בעיני הציונים, ממילא שים להם כמה שנפין, לשל הירחים מדברים מה שהם תפלים לשמוע, ושל הציונים מדברים מה שהם תפלים לשמוע, על פי זה יכולים להבין קצת מאמרם הנ"ל, כי מתחלה לא הבין הגמרא איך יפשר להיות דבהמה שיש לה כמה גוונים תהיה בהמה טהורה, משום דהסברא פשוטה הוא דמי שיש לו כמה גוונים והיא מלא נציעות טמא הוא, כי בהמת אין לו רק גוון אחד, רק השקר יש לו כמה גוונים, וכמו שאמרו שם בגמרא כי תלא לילן דמנומרת בגוונין הוא חיה טמאה, על כן סלקא דעתך דגמרא דהשתא הוא גם כן עור של בהמה טמאה. עד שפשטו הציעית, כי התחת שנטלו למשכן היתה בהמת בהמה טהורה. אבל זוה מוסיף רש"ל וכתב, דלא היתה אלא לשעה, כי בהמה שמלובעות בגוונין שהעת כשירה, לא היתה רק לאותה שעה לצורך המשכן, אבל בשאר הדורות דבר המלובעות בגוונין היא טמאה.

דרשה יום שב"ק תרומה תרצ"ז בק"ק אורשיווא יצ"ו

ועשו ארון עצי שטים וגו' (כה י). פיתא בגמרא (ברכות יח.) בשעה שאמר לו הקב"ה למשה לך אמור לו לבצלאל עשה לי מארון וכלים, הלך משה והפך ואמר לו עשה ארון וכלים ומשכן, אמר לו, משה רביני, מנהגו של עולם לעשות בית ואחר כך מכנים למוכו כלים, ואתה אומר עשה לי ארון וכלים ומשכן, כלים שאני עושה להיכן אכניסם, שמע בך אמר לך הקב"ה עשה משכן ארון וכלים, אמר לו שמע בצל לא היית וידעת. והקשו התוס' היכא משכחן שלוה הקב"ה לעשות משכן תחלה, הא בפרשת תרומה כתיב ארון תחלה. ותירץ דבפרשת כי תשא (לא ז) כתיב את אהל מועד ואת הארון לעדות. ואמנם לכאורה אכתי הא גופא קשיא, מדוע כתיב בפרשת תרומה ארון תחלה ובפרשת כי תשא אהל מועד תחלה. וכבר האריכו בזה מפרשי התורה בתירוצים שונים, ואמנם אליבא דאמת כולם לחוקים המה וכולהו חיים להו פירכא.

על כן נראה לי לפרש כי בתחת קודם חטא העגל לא היה שייך לשאול קושית בצלאל כלים שאעשה להיכן אכניסם, דכי יש לנו מקום קדוש יותר ממחנה ישראל שהיתה מוקפת בענני הכבוד (סוכה יא:), והכלל ישראל כולו פמקה זוהמתן (שבת קמו.), והיו כולם קדושים וטהורים (פרד"ס סופמ"ק), וגם לא היה שם ביניהם שום עבודה זרה, ולפ הערך רב לא קלקלו עדיין, כי מטחתם התחילו רק בחטא העגל, וממילא היה אז לכל מחנה ישראל קדושה גפלחה, וכל מקום במחנה היה מוקטר ומוגש לשמו יתברך, לכן היה רצוי שפיר להביל בקרבו קדושת הכלים, ועל כן אמר משה לעשות הכלים תחלה, כי לא היה קשה כלל להיכן יכניסם, כי היו יכולים להניחם שם במחנה ישראל, ועבור כן כתיב בפרשת תרומה כתיב הארון והכלים תחלה, לפי שהיה עדיין קודם חטא העגל.

אבל לאחר שחטאו בעגל הלא נתגשמו בני ישראל, כי נטלו מהם הכתרים שקבלו בסיני תורה (שבת פח.), ושוכה בהם זוהמתן (זוה"ק ברעיא נב:), ולכן ירדו ממדריגתם הגבוהה, ועבור כן נתחלה אז קנת קדושת המחנה, על כן הוצרכו אז למקום מלומלם שנתקדש בפרטיות יותר משאר המחנה שיהיה רצוי להביל בקרבו הכלים, ובשביל כן היה אז מן הצורך לעשות המשכן תחלה, כדי שיהיו יכולים להכניס בתוכו כלי המשכן, ועל כן בפרשת כי תשא שהיה אחר חטא העגל צוה ה' לעשות המשכן תחלה.

ס"ג ויקהל-פקודי (החודש) תשכ"ו

סיפורי צדיקים, בגיליון הפסוקים המלאים זיו ונוגה מפיקים

ויקחו לי תרומה - לי לשמי

אחרי הסתלקותו של הרה"ק רבי יהודה צבי מסטרעטין זי"ע, יצאו שנים מחסידיו הגדולים לחפש להם רבי ומורה דרך חדש, והיות ששמע גדולתו וקדושתו של הרה"ק רבי מאיר מפרעמישלאן זי"ע הגיע גם לאזנם, החליטו ללכת אליו לבחון אם כדאי להם הדבר לקבלו כמנהיג ומורה דרך, כשהגיעו אליו ראו איך שאשה עומדת לפניו, והרה"ק ר' מאיר משחק עם כסף בידו, ומעביר את הכסף מיד ימינו ליד שמאלו, ואח"כ הניח את הכסף על השולחן והאשה לקחה את הכסף והלכה לה, כן ראו וכן תמהו על המחזה התמוה הלזה, והרהרו בינם לבין עצמם: איך יתכן כזאת שאיש קדוש ישחק עם כסף בפני אשה, והחליטו שמקומם אינו בפרעמישלאן, הרה"ק ר' מאיר שהרגיש ברוח קדשו בהרהורי לבם, פנה אליהם ואמר: חסידי סטרעטין, בוודאי תלמידי חכמים הנכם, אז במטותא אשאל מכם שאלה: המשנה אומרת (קידושין פב.) כל שעסקיו עם הנשים לא יתייחד עם הנשים, ולכאורה תמוה, וכי איך יעלה על הדעת שמי שיש לו עסק עם הנשים רשאי להתייחד עמהן, ומאי קמ"ל מתניתין, החסידים לא ידעו לענות, והמשיך הרה"ק בלשון קדשו ואמר להם: אלא ביאור הדבר כך הוא, דהנה מבואר בכתבי האריז"ל שבעת נתינת צדקה צריך לייחד ד' אותיות של שם הוי"ה ב"ה באופן זה: צורת המטבע העגולה היא כצורת י', ה' אצבעותיו של הנותן הם כנגד אות ה' ראשונה, זרועו הפשוטה של הנותן היא כצורת אות ו', וה' אצבעותיו של המקבל כנגד אות ה' שניה, הרי ד' אותיות שם הוי"ה ב"ה, והנה התינח כשנותנים צדקה לאיש, אז אפשר לתת את הכסף לידו של המקבל צדקה, ועי"ז מתייחד ד' אותיות של שם הוי"ה ב"ה, כי ה' אצבעותיו של המקבל משלימות את השם, אך מה יעשה מאיר"ל שצריך לתת צדקה ולפרנס הרבה אלמנות שבורות ורצוצות שאין להם לחם לאכול, הלא אסור לתת כסף מידו לידה, ואיך אפשר לייחד ד' אותיות השם באופן זה, אך מאיר"ל נתן לעצמו עצה לעשות היחוד בינו לבין עצמו, על ידי שיתן את הכסף מיד ימין ליד שמאל, ונמצא שהפרוטה עם ה' אצבעות יד ימין והזרוע הפשוטה הם אותיות יה"ו, וה' אצבעות יד שמאל הן ה' שניה המשלימות לד' אותיות השם, וזהו שרמז לנו רבינו הקדוש במשנה זו: "כל שעסקיו עם הנשים", שהוא צריך לפרנסם ולתת להם צדקה, "לא יתייחד עם הנשים", לא יעשה היחוד עם של צדקה עם הנשים, כיון שאסור לתת כסף מידו לידה, אלא יעשה היחוד בעצמו, וכנ"ל, והוסיף לפרש: ובזה נראה לפרש גם כן הפסוק בתהלים (יז, טו) "אני בצדק אחזה פניך אשבעה בהקיץ תמונתך", דהנה כשהאדם נותן פרוטה לעני ועושה את היחוד הנ"ל אזי בזה הוא ממשיך עליו חסדים ורחמים, ע"י שם הוי"ה שהוא שם הרחמים, וזאת דווקא כשסדר אותיותיו הן כסדרן, דהיינו שהיהודי מתחיל בנתינת צדקה טרם הפשטת יד העני, דשם הוי"ה כסדרן הוא שם הרחמים, לא כן כשהעני מתחיל בפשיטת ידו לבקש, דאז אין יחוד אותיות אותיות השם כסדרן, כי הוקדם אות ה' האחרונה, וזשה"כ "אני בצדק" כשממנו מתחיל הצדקה, אז "אחזה פניך" אני גורם יחוד שמו ית', וגורם לאור פנים של רחמים, אולם כש"אשבעה בהקיץ" כשהעני מקיץ ומעורר אותי בפשיטת ידו ליתן לו צדקה, "תמונתך" אין זה אלא תמונת ד' האותיות, אך לא בחי' פנים בפנים, וזהו גם כן כוונת הכתוב בפרשתן "ויקחו לי" ופי' רש"י "לי לשמי", דהיינו שיקחו בעצמם להפריש מממונם ולא ע"י התעוררות המקבל, כדי שיהא "לי לשמי" שיתעורר השם כסדרן, ויהא "תרומה" לשון התרוממות שיתרומם ע"י הארת השם שמאיר כסדרן, ואימתי הוא "מאת כל איש אשר ידבנו לבו" אם הוא מנדיבת לבו, מרצונו הטוב, ולא ע"י התעוררות העני, אז הוא מרומם ומאיר את השם ע"י שגורם את מידת הרחמים, שני חסידים אלו בראותם אית שפס מחשבתם ובשעם דברים אלו נתפעלו מאוד וקיבלו את מרותו של הרה"ק מפרעמישלאן זי"ע.

(דברי מאיר)

ועשו ארון עצי שטים

הרה"ק ר' ארון מקראקא (כך הי' נקרא בפי כל ר' ארון ולא ר' אהרן) בנו של המאור ושמש זצוק"ל, הי' מתלמידי התפארת שלמה והי' דבוק בו מאוד, פע"א כשאמר הרה"ק מרדאמסק תורה וכל החסידים דחקו א"ע כדי להתקרב ולשמוע דברי אלוקים חיים היוצאים מפיו בקדושה ובטהרה, וראה הצדיק שר' ארון עומד בקרן זוית ואינו דוחק א"ע כלל בין החסידים, לאחר שכילה הצדיק את דבריו אמר, חז"ל אמרו (יומא כ"א.) "מקום ארון אינו מן המידה" שכל הכלים שהיו בביהמ"ק תפסו מקום והארון לא תפס מקום ובכל זאת היו הלוחות מונחים דווקא בארון, וכמו"כ בר' ארון שלנו שהוא לא דוחק את עצמו ולא תופס מקום ומ"מ הוא יודע את כל התורה שאמרתי יותר מן האחרים.

(סיפורי קודש)

ועשית מנורת זהב טהור

חתנו של הרה"ק בעל חידושי הרי"מ זצ"ל נחלה ל"ע ונפל למשכב, ומצבו הי' בכי רע, כשבא החידושי הרי"מ לבקרו שאל את הרופא לשלום חתנו החולה, השיב לו הרופא משל למה הדבר דומה למלך גדול שהיתה לו אבן טובה גנוזה באוצרותיו אשר ערכה לא סולא בפז אך הי' בו כתם קטן וכל המומחים אשר נתבקשו להסיר את הכתם מן האבן לא רצו לקבל על עצמם את האחריות כי חששו שמא תיבקע האבן ותינזק על ידם, מה עשה המלך, מסר את האבן לבעל מלאכה פשוט אשר לא ידע למי שייכת האבן ועשה את מלאכתו בלי כל חשש ומורא והצליח להסיר את הכתם לשביעת רצון המלך, המשיך הרופא ואמר, כבר הי' דברים מעולם ואכן מורגל אני בכגון דא מימים ימימה, אך כיון שנודע לי כי החולה הוא חתנו של כבודו אז תאחזמו רעד ותבכד העבודה שבעתיים והעצה הוא כנ"ל לקחת רופא שלא ידע מי טובו של חולה זה ואז בנקל יוכל לרפאותו, כששמע הרה"ק הנ"ל את דברי הרופא נענה ואמר מעולם נתקשיתי להבין דברי המדרש בפרשתן שנתקשה משה במעשה המנורה עד שהראה לו הקב"ה מנורה של אש ואעפ"כ נתקשה משה א"ל הקב"ה לך אל בצלאל והוא יעשה אותה ואמר לבצלאל ומיד עשאה (ב"ר ט"ו ז') ולכאורה קשה היתכן שמשה אדון הנביאים התקשה בעשיית מנורה ואילו בצלאל עשאה מיד, אך לפי דברי הרופא נתחוור לי הכל על נכון דבאמת הבין משה רבינו ע"ה וידע יותר מכל אדם את עמקי סודותי' וגודל קדושתה של המנורה ומשום הכי הי' קשה לו לעשות את המנורה בכל פרט' ודקדוקי' ולכן נתקשה בעשייתה אמנם בצלאל אשר עדיין לא הגיע למדריגתו של משה על כן לא נתקשה בה ועשאה מיד. **(ליקוטי יהודה)**

ויקחו לי תרומה, וברש"י לי לשמי, ונל"פ עפי"מ דאיתא בגמ' (פסחים נ.) אמר הקב"ה לא כשאני נכתב אני נקרא, נכתב אני ביו"ד ה"א, ונקרא באדנ"י, (ובשו"ע או"ח אי' דצריך לכוון שם הוי' במחשבתו, ורק בקריאתו נקרא באדנ"י), ובגמ' (סוטה ל"ח.) איתא דבמקדש היו קורין השם ככתיבתו, ומתרומה זו נבנתה המקדש כמאמה"כ ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, וז"ש לי לשמ"י ר"ל שע"י התרומה תוכלו לקרות שמי ככתיבתו.

(כתנות אור)

☆

במדרש איתא בשעה שהקדימו ישראל נעשה ונשמע מיד אמר הקב"ה ויקחו לי תרומה, וצ"ב, ונל"פ ונדקדק עוד על מה דבפרשתן כתיב ויקחו ל"י תרומ"ה ובפר' ויקהל כתיב להיפוך תרומ"ה לה', אמנם י"ל עפי"מ שאמרו חז"ל (נדרים י.) שלא יאמר אדם לה' עולה דכתיב אדם כי יקריב מכם קרבן לה', וכתב הרא"ש הטעם דשמא אחרי שיזכיר ש"ש ימלך ויחזור בו ונמצא שהוציא שם שמים לבטלה, ובשלה"ק פי' הטעם דשמא קודם גמר דבריו ימות ונמצא שהוציא ש"ש לבטלה. ויש להביא ראיה לפי' השלה"ק מן המקרא הזה שאמר הכתוב ויקחו ל"י תרומ"ה, ופרש"י לי לשמ"י דמשמע שיאמר לה' תרומה, דלכאורה הוא נוגד לדברי הגמ' הנ"ל אך אם טעמו של דבר הוא כפי' השלה"ק א"ש דטעם זה לא שייך כאן דאמרו חז"ל (שבת פ"ח.) בשעה שאמו ישראל נעשה ונשמע אמר הקב"ה מי גילה לבני רז זה שמלאכי השרת משתמשים בו, ואיתא במדרש דמטעם זה אמר הקב"ה למלאך המות שאין לו רשות לשלוט בישראל אלא יהיו חיים וקיימים כמלאכי השרת, וכיון דבאותו זמן שאמרו ישראל נעשה ונשמע נאמרה פר' תרומה אין קפידא אם יקדימו להקדים את ה' תחילה ויאמרו לה' תרומה כי בעת ההוא לא היה פחד ואימת מות בהיות כולם כבני עליון חיים וקיימים. וז"ש המדרש בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע מי"ד אמר הקב"ה ויקחו לי תרומה שדייקא באותו שעה אמר להם הקב"ה ויקחו ל"י תרומ"ה דהיינו לה' תרומה כנ"ל, אבל בפר' ויקהל אחרי רדת משה מן ההר שכבר חבלו מעשיהם ויצא דבר מלכות מלפני מלכו של עולם ית"ש אכן כאדם תמותון אז לא הותר להם להזכיר ה' תחילה שמא ימותו בינתיים ולכן שינה משה רבינו ע"ה את הסדר ואמר קחו מאתכם תרומ"ה לה' שיקדימו תרומה קודם הזכרת ה'.

(בנין אריאל)

☆

ועורות תחשים, ופירש"י מין חיה ולא היתה אלא לשעה והרבה גוונים היה לה לכך מתרגם ססגונא לפי ששש ומתפאר בגוונים שלו, ויל"ד מניין לו לרשיז"ל שתיבת ססגונא הוא פי' על תיבת תחש דילמא כך שמו בלשון ארמי, ונראה דהנה ידוע דלכל הבהמות והחיות היה אדם הראשון קורא להם שמות, וכל נפש חיה אשר יקרא לו אדם שם הוא שמו לעולם, ואח"כ בדור הפלגה נתחדשו הרבה לשונות ולשון ארמי גם כן נתחדש באותו זמן, והנה רשיז"ל כתב כאן דהתחש לא היתה אלא לשעה זו לצורך בניית המשכן, נמצא שבשעת דור הפלגה לא היה כלל תחש בעולם, ואם כן היה קשה ליה לרשיז"ל למה קרא אותו התרגום ססגונא ומניין לו לחדש שם זה על התחש הרי לא היה בעולם בשעה שנתחדש לשון ארמי, והו"ל לכתוב כלשון המקרא, ומשו"ה כתב רשיז"ל לכך מתרגם ססגונא לפי שמתפאר וכו', אבל באמת אין זה השם של התחש בלשון ארמי כיון שלא היה בזמן שנתחדש לשון ארמי.

(דרוש שמואל)

דורש טוב

ואל הארון תתן את העדת אשר אתן אליך, כתב רש"י דבא ללמד שבעודו ארון לבדו בלא כפורת יתן תחילה לוחות העדות לתוכו, ואח"כ ישים הכפורת עליו. והרמב"ן חולק דיותר משמע שיתן אחר שכבר מונח הכפורת עליו, דארון נקרא בשלימותו עם הכפורת. **ויש להבין למה נטה הרמב"ן לומר שהניח הלוחות בתוך הארון שכבר היה הכפורת עליו, שלכאורה רחוק הדבר לעשות כן במציאות.**

וי"ל דהנה גם משה רבינו עשה ארון בעלותו להר כדכתיב בפרשת עקב, וגם אותו ארון היה עשוי עצי שיטים עם כפורת עליו, **והנה כתב במג"א** (סי' שט"ו סק"ה) דתיבה שעליה כפורת אסור להניחה עליה בשבת דעושה אוהל. **וכיון שמשה ירד מן ההר ביוהכ"פ, הרי בעל כרחך שכבר היתה מונחת הכפורת על הארון מאתמול והניחוה פתוחה מעט, ובאותה פתיחה שלשל משה את הלוחות לתוך הארון.**

ויתכן דמשם הכריח הרמב"ן שגם בארון שעשה בצלאל היה הציווי לשום הלוחות בהארון אחר שכבר מונח הכפורת על רובו, **דמהיכי תיתי לחלק** בין הציווי 'ושמתם בארון' שבפרשת עקב, להציווי של 'ואל הארון תתן את העדות' שבפרשתן, **וילפינן הכא מהתם במה מצינו.**

חתם סופר

על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים

תשית לראשם עטרת פז

מה נכבד היום מכל יסים, לדביק ברכתיה בנעימים, בשם קהל עדתיה נריע בקול אריד וחזק
ויהי בישורון מלך בהתאסף ראשי קהלתיה, ועל צבאם מרן רביה שליט"א אביה רועיה, לשים נזר ועטרה, לחני ארית שבחוכה
דבני כוללינו המפוארה, הנודעים להפארה, אשר השליטו עצמם במקצועת התורה, ונתעלו מעלות רמות בין כותלי הכולל
ידיהם נטויה להורות דבר ה' בשפה ברורה, ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים בעז ובגבורה, כרת כנהן וכראוי
דגי צדבא מרבנן ישבים באהלים, משובחים בהילולים, שמם השוב משבחים ומהללים, הגים בחורה כיחד כל ימיה
ואלה מיסיף על הראשונים, מעשיהם הטובים ברב אונים, לענות לכ"א בסבר פנים, על גביהם עולה כתר שם טוב
דאים לאחזו ארצטלא, לעמד לראשם יקר וגדולה, לעמוד ולשרת בתוך עם סגולה, לעמד על משמרת הקודש יום ולי
אנשי חיל נבחרו מתוך העדה הישרה, שהחיה וקימה בירושתו הטהורה, ליתן כבוד לתורה, אשר עינים מאירה ומשמחת לב
הודעים בדמעה יקצורו ברנה, ויהי כזית הדום ויושבי צילם ישרחו כשושנה, כי מציון תצא תורה ודבר השם מ**ירושלים**

כדין שירותא דתלות"א לברכה לה בחדוא

הרב הגאון רבי **שלמה בנעט** שליט"א
ראש כוללינו

הרב הגאון רבי **שמואל עקשטיין** שליט"א
מו"ץ העדה החרדית

הרב הגאון רבי **משה יוסף שפילמאן** שליט"א
ראש כוללינו

אשר זכו להתעטר בכתר תורה נזר צפירת תפארה
ע"י כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א
וניתן בראשם כליל תפארת לכהן בפאר וכבוד בתור
מורי צדק דקהלתינו הק'
והניף אותם אהר"ן תנופה לפני ה' והיו לעבד את עבודת ה'

ובכן אנשי בשורה אנחנו היום
כי עפ"י פקודת הקודש של כ"ק מרן רבינו שליט"א
יפתח בית הוראה דקהלתינו הק'

יהי"ר שיזכו להודות דבר ה' בגבורה, להנחותם הדרך אשר ילכו בשוחרה, בדרך אשר מרבותה"ק לנו מסורה, חפץ ה' בידם יצליח להגדיל תורה ולהאדירה, בשפה נעימה וברורה, ערי נזכה לקיבוץ שה פזורה, בביאת גואלינו ומלכינו בראשינו במהרה.

המברכים בהדרת כבוד
הנהלת הקהילה – הנהלת המוסדות

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, בעבר ובהוה

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

בפרשתן אנו קוראין הפרשה אשר צוה השי"ת מצות עשה של עשיית והקמת המשכן שזכו ישראל לקיימו במדבר, וגם אחר שנכנסו לארץ ישראל בנה שלמה המלך את בנין בית המקדש. ובעמדינו בימי גליותינו ראוי לחקור האם אפשר לקיים מצוה זו ע"ד אמרם ז"ל בקרבנות דכל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה, והאם שייך ענין זהגם בקריאת פרשת בנין המשכן וכליו ובנין בית המקדש שיהא נחשב כאילו נבנה הבית המקדש בפועל, וקיימנו המ"ע של ועשו לי מקדש.

באמת הענין כבר מבואר ב'מדרש תנחומא' פרשת צו, וזל"ק: "בא וראה כשהקב"ה מראה ליחזקאל את צורת הבית מה הוא אומר הגד את בית ישראל את הבית ויכלמו מעונותיהם ומדדו את תכניתו (יחזקאל מג י), אמר יחזקאל לפני הקב"ה רבש"ע עד עכשיו אנו נתונים בגולה בארץ שונאינו, ואתה אומר לי לילך ולהודיע לישראל צורת הבית וכתוב אותו לעיניהם וישמרו את כל צורותיו ואת כל חוקותיו, וכי יכולין הן לעשות הניח להם עד שיעלו מן הגולה ואח"כ אני הולך ואומר להם, א"ל הקב"ה ליחזקאל ובשביל שבני נתונים בגולה יהא בנין ביתי בטל, א"ל הקב"ה **גדול קרייתה בתורה ככנינה לך אמור להם ויתעסקו לקרות צורת הבית בתורה ובשכר קרייתה שיתעסקו לקרות בה אני מעלה עליהם כאלו הם עוסקין בבנין הבית" וכו'**, עי"ש, וכן מבואר שם במדרש רבה, וילקוט שמעוני (יחזקאל שם).

והרמ"א בספר 'תורת העולה בהקדמה, אחר שמביא המדרש הנ"ל מסיק, וזל"ק: "ומעתה מבואר נגלה שצריך ומחויב כל אדם לתור ולבקש כדי שישיג שמץ דבר מסודי הקרבנות ועניני המקדש וטעמם, כדי שידע במה יתכפר, ולא לבד קריאת פרשת התמיד או שאר דיני הקרבן כוונו חז"ל שאמרו שהעוסק בתורת הקרבנות כאלו הקריב קרבן, אלא הצופה ומביט בטעמן כי אז אף על פי שמחוסר המעשה מ"מ הגיון לבו יהיה לרצון, והקב"ה מצרף מחשבתו למעשה מאחר שהשיג התכלית הנרצה במעשה הקרבן, ונראה שלזה כוונו ז"ל באמרם פ' אין עומדין להתפלל (ברכות לג.) כל מי שיש בו דעה כאלו נבנה המקדש בימיו, **ר"ל במה שמתכוין להשיג תכלית המכוון במקדש ורחמנא לבא בעי והוי כאלו נבנה המקדש בימיו לפי שהשיג התכלית המכוון**, והוא כוונת המאמר דלעיל (מנחות קי.) **שת"ח העוסקים** וכו' **כאלו נבנה בית המקדש בימיהם"** וכו' עי"ש.

ובספר 'רבינו בחיי' פרשת ויקהל כתב, וזל"ק: "**ודע כי הסיפור בענין המשכן וכליו והחוקים בתכונת צורותיו ומובאיו ושיעור אורכן ורחבן וקומתן, אף על פי שאין בית המקדש קיים מצוה גדולה הוא עד שמים יגיע שכרה ותורה היא וללמוד אנו צריכין**, וכן הזכירו רז"ל בענין הקרבנות כי כל המתעסק בלימוד פרשיותיו וישא ויתן בלבו ענייניהם כאלו הקריבו הקרבן עצמו, הוא שאמרו (מנחות קי.) כל העוסק בפרשת עולה כאלו הקריב עולה, בפרשת חטאת כאלו הקריב חטאת וכן כולם, הא למדת מזה על הסיפור בפיו בלבד, שכרו אתו ופעולתו לפניו כאלו עשה המעשה והקריב הקרבן על המזבח, **והוא הדין בסיפור ענייני המשכן והמקדש שיש לנו זכות עצומה וערב רב כאשר נהגה בהם ונשתדל להבין פשוטיהם ונגליהן**, על אחת כמה וכמה אם נזכה להשיג תוכם להשיג אחד

מרמזיהם, והוא שהזכיר דוד על הענין הזה על הנסתר והנגלה, סובו ציון והקיפוה ספרו מגדליה שיתו לבכם לחילה פסגו ארמנותיה למען תספרון לדור אחרון (תהלים מ"ח), ובזכות הסובב הסבוב וההיקף בנגלה ובנסתר ישוב שכינתו לתוכו, שנאמר שם כי זה אלקים אלקינו עולם ועד הוא ינהגנו עלמות", עכל"ק.

והרה"ק בעל משנת חכמים זצ"ל בספרו 'הון עשיר' (בפתיחה למידות) כתב, וזל"ק: "התוי"ט הרחיב לתת טעם על מה נשנית מסכת זו, והנלע"ד הוא שנשנית לקיים בלימודה ונשלמה פרים שפתינו בכל דור ודור שלא זכינו לבניינו מרוע מעלינו וקוצר מעשינו **אשר מעלה עלינו השם כאלו נחרב בימינו וכו'**, כי כן אמרו ז"ל בירושלמי (יומא פ"א ה"א) כל דור שלא נבנה" וכו', עכל"ק. ומבואר מדבריו הק' חידוש גדול דמי שלמד פרשה זו בעיון לא נכנס בכלל מה שאמרו 'כל דור שלא נבנה בימיו' דאדרבה נבנה בימיו ע"י קריאת הפרשה.

גם מרן היעב"ץ בהקדמה למס' מדות כתב, וזל"ק: "אלא העיקר ההוא בכוונת למוד מסכתא זו, שמצוה לעסוק בתורת הבנין, ונחשב כאילו עוסקין בבנינו בפועל, כענין קריאת פרשת קרבן ולימוד סדר קדשים שנחשב כהקרבה ממש, ולהקריב צריך בית", עי"ש.

ובדברי רביז"ל ליישב קושיית המזרחי הידוע, דעל מה צריין קרא שאין מלאכת המשכן דוחה שבת פשיטא היא. מצאתי ג"כ כעין זה, כאשר ביאור שם מרן ז"ל ב'דברי יואל' (ויקהל דף שע"ז) עפ"י מה דאיתא בגמרא סוכה (מא:) שיהא יום הנף כולו אסור דחיישינן שמא יבנה ביהמ"ק ביו"ט ויקריבו העומר אחר חצות, ועי' רש"י שהקשה וזל"ק: "ואי קשיא דבלילה אינו נבנה דקי"ל בשבועות (דף טו:) דאין בנין בית המקדש בלילה דכתיב וביום הקים ולא בחמיסר שהוא י"ט דקי"ל בשבועות (שם) דאין בנין ב"ה דוחה י"ט, ה"מ בנין הבנוי בידי אדם אבל מקדש העתיד שאנו מצפין בנוי ומשוכלל הוא יגלה ויבא משמים שנא' (שמות טו) מקדש ה' כוננו ידיך", וכ"כ התוס' שם. והקשה ב'ערוך לנר' שהרי מצינו בכ"מ במדרש שגם בנין העתיד יתעסקו בו בני אדם, ותירץ דתרוייהו איתנייהו בי' מתחלה יתעסקו בו בני אדם ואח"כ ירד בנוי ומשוכלל משמים וכ"כ אא"ז זלה"ה בייט"פ. וביארנו שם דע"כ צ"ל שאין הכוונה שמתחלה יתעסקו בו בני אדם בפועל ממש, שהרי בגמרא סוכה הנ"ל משמע להדיא שלא יעסקו בו בני אדם כלל, דאל"כ הדרא קושיא לדוכתא כיצד יוכלו בני אדם להתעסק בו ביו"ט, והא אין בנין ביהמ"ק דוחה יו"ט, **אלא ע"כ שהכוונה על ההכנה לבניינו, כגון הלימוד וההבנה בצורת הבית ובמדותיו כי הלימוד וההכנה נחשב כמעשה בפועל ממש**, וכדאיתא בתנחומא פ' צו (יד), וז"ל: "בא וראה כשהקב"ה מראה ליחזקאל את צורת הבית מה הוא אומר הגד את בית ישראל את הבית ויכלמו מעוונותיהם ומדדו את תכנית וגו', א"ל הקב"ה ליחזקאל וכי בשביל שבני נתונים בגולה יהא בנין ביתי בטל, א"ל הקב"ה **גדול קרייתה בתורה כבניינה לך אמור להם ויתעסקו לקרות צורת הבית בתורה ובשכר קרייתה שיתעסקו לקרות בה אני מעלה עליהם כאלו הם עוסקים בבנין הבית** ע"כ. **הרי לנו מפורש כי העסק בתורה בצורת ביהמ"ק ומדותיו נחשב כעשייה בפועל.**

והנה אלו לא היה ישראל חוטאים בעגל והיו נשארים במדרגה שזכו בה בעת המעמד הנבחר, היו זוכים מיד אל התיקון השלם, והיה המשכן יורד אליהם משמים בנוי ומשוכלל, ולא היו צריכים לעסוק בבניינו בפועל, כ"א לעסוק בתורה בצורתו ובמדותיו, אך ע"י שחטאו בעגל נפלו ממדרגתם, ולא זכו אל התיקון השלם, ולכן הוצרכו להתעסק בבנין המשכן בפועל, ועפי"ז יתיישב מה שהקשינו שהרי בפרשת תרומה לא מצינו שציוה הקב"ה למשה שיזהיר את ישראל שאין מלאכת המשכן דוחה שבת, ומדוע הוצרך משה לצוות את בנ"י שאין מלאכת המשכן דוחה שבת.

והשתא א"ש כי בעת דבר ה' אל משה וצוהו על עשיית המשכן עדיין היו ישראל ברום המעלה, שהרי פרשת תרומה נאמרה למשה קודם חטא העגל, כמ"ש בזוה"ק (ויקהל) שע"כ נאמר בה מאת 'כל איש' לרבות העירוב רב לנתינה, ולפיכך לא הי' מקום להזהיר את ישראל בעת ההיא שלא יבנו את המשכן בשבת, שהרי קודם חטא העגל היו ראויים שירד בנוי ומשוכלל מן השמים, ולא היו צריכים לעשות מעשה בהקמתו, ובלימוד צורתו ותכונותיו סגי להו, ומלאכה כזאת מותרת גם בשבת. אמנם בעת שהגיד משה לבני ישראל את ציווי הקב"ה הקב"ה לבנות את המשכן, הוא הציווי האמור בפרשת ויקהל כבר היה אחר חטא העגל וכו', עי"ש שהאריך בזה לבאר הפסוקים בזה.

עכ"פ מבואר לנו דאדרבה כשהיו ישראל ברום המעלה הי' מקיימים את מצות עשה זו ע"י לימוד המצוה ופרטי'.

מרן דמוסדות דרבינו יואל

מסאטמאר

קרית יואל
בני ברק

נתייסד ע"י כ"ק מרן רבינו הקדוש"ט זיעוניב"א

הנשיאות כ"ק מרן רבינו הגדי"ק שליט"א

מלא טבא וגדיא יאי

זכור אהבת קדומים

ברגשי שמחה בידידות והוקרה, נשגר ברכת מזל טוב בשבח ושירה,
קדם האשה החשובה, ויהללוה בשערים מעשיה,
הוד והדר פעלה וצדקתה עומדת לעד
אשה יראת ה' היא תתהלל

מרת קליין

שתחי' לאויט"א

אשת חיל עטרת בעלה ידידינו המנוח, חקוק בליבינו ובלתי נשכח,
הי' מסור בלו"נ לטובת מוסדותינו ברוב אונים ואמיץ כח

הרבני היקר והנכבד, רדף צדקה וחסד

מוה"ר יעקב יוחנן קליין ז"ל

חבר הנהלת מוסדות ישב לב בארה"ק

לרגל שמחתה באירוסי בנה למזל טוב בשעטו"מ

החתן החשוב מופלג בתוי"ש

כמר **זאב** הי"ו

עב"ג בת ידידינו היקר והנעלה, מופלג בכל מידה ומעלה, נודע לתהילה

מוה"ר **דוד ארי' גראס** הי"ו

יה"ר שהזיווג יעלה יפה בהוד ותפארת, ויעלה ויצמח כגפן אדרת
ותזכו לראות ולרוות רב תענוג ונחת מכל יוצאי חלציכם, ואך טוב
וחסד ירדפוכם, אושר ועושר והרחבת הדעת בכל גבולכם
וכל טוב סלה

המברכים ברגשי ידידות והערכה

הנהלת מוסדות סאטמאר

בני ברק יצ"ו

מצות זכירת יציאת מצרים (ב)

א] באופן שקורא קריאת שמע קודם התפלה לצאת ידי חובתו מחשש שיעבור זמנה עד שהציבור יגיע לקריאת שמע שעל סדר הברכות יש לו לקרות גם פרשת "ויאמר" ולכוון לקיים בזה מצות זכירת יציאת מצרים בזמן קריאת שמע [א] אך י"א דהקורא קר"ש לפני התפלה א"צ לומר פרשת ויאמר דיכול לסמוך על זכירת יציאת מצרים שבפסוקי דזמרה כגון אנכי ה"א המעלך מארץ מצרים [ב].

ב] אף דקיימא לן דביום יש מצוה מן התורה לזכור כל יום יציאת מצרים אבל בלילה נחלקו בזה הראשונים י"א דהמצוה הוא מה"ת גם בלילה [ג] אמנם י"א דבלילה חיובו רק מדרבנן ולא מן התורה [ד] וי"א דאין חיוב כלל לזכור יציאת מצרים בלילה אפילו מדרבנן [ה] להלכה נקטינן דיש חיוב להזכיר יציאת מצרים אף בלילה מן התורה [ו].

ג] אם התפלל ערבית עם הציבור מבעוד יום מפלג המנחה ואילך לא יצא ידי חובת קר"ש ויש לו לחזור ולקוראה אח"כ בזמנה ודי במה שקורא שתי פרשיות הראשונות וא"צ לקרות שוב פרשה שלישית של ציצית ויציאת מצרים לפי שכבר יצא בזה שהזכיר יציאת מצרים בתפלת ערבית [ז] אך לדעת הרבה פוסקים יש להזכיר יציאת מצרים בזמן שהוא לילה וודאי ולא קודם ולכן אפילו אם התפלל ערבית בבין השמשות והזכיר יציאת מצרים קודם צאת הכוכבים לא יצא ויש ליזהר לחזור אח"כ ולקרוא כל שלשה פרשיות כדי להזכיר יציאת מצרים [ח].

ביאורים והוספות

(א) כ"כ הפרי חדש הובא במשנ"ב (סימן מ"ו ס"ק ל"א) וכן הסכים החיי אדם כלל ח' דין ז'.

(ב) שו"ע הרב (סימן מ"ו ס"ט) והיינו דווקא כשמכוון בהדיא לקיים מצות זכירת יציאת מצרים דבדאורייתא קיי"ל דמצות צריכות כוונה.

(ג) רמב"ם בפירוש המשניות בפ"א דברכות על המשנה מזכירין יציאת מצרים בלילות א"ר אלעזר בן עזריה הרי אני כבן שבעים שנה ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות עד שדרשה בן זומא שנאמר "למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך ודרשינן "ימי חייך" הימים "כל ימי חייך" הלילות וחכמים אומרים "ימי חייך" העו"ז "כל ימי חייך" להביא לימות המשיח ויש לדעת האם חכמים חולקים לגמרי על בן זומא ולשיטתם אין מצוה כלל להזכיר יציאת מצרים בלילה או שמודים לו בעצם הדין אלא שחולקים על הדרשה שהביא בן זומא שמתיבות "כל" ילפינן על הלילה ודעת הרמב"ם בפירוש המשניות דהם חלוקים רק על עצם הדרשה אבל לדינא כו"ע מודים שיש מצוה מן התורה להזכיר יציאת מצרים בלילה וכן פסק (בפ"א מקר"ש הלכה ג') מצוה להזכיר יציאת מצרים ביום ובלילה שנאמר למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך עיי"ש.

(ד) רשב"א (ברכות י"ב) בשם הראב"ד דסובר דרבנן חולקים על בן זומא בעצם הדין דבלילה אין חיוב מן התורה רק מדרבנן ומפרש מה דקאמר רבי אלעזר בן עזריה ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות דהכוונה היא דוודאי היו אומרים פרשת ציצית וברכת אמת ואמונה רק מדין דרבנן ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים מן התורה כמו ביום.

(ה) כ"כ הרשב"א שם והקשה על הראב"ד דבפשטות כוונת רבי אלעזר בן עזריה שאמר ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות היינו שלא היו אומרים אותה כלל דאין חיוב אפילו מדרבנן לזכור בלילה יציאת מצרים לשיטת חכמים החולקים על בן זומא וכ"כ המאירי שם.

(ו) במשנ"ב (סימן ס"ז סק"ג) מביא דהפמ"ג מסתפק בזה אם בלילה הוא מדאורייתא או מדרבנן אך בשו"ת שאגת אריה (סימן ח') פסק בהדיא שהוא מדאורייתא וכ"כ המנחת חינוך מצוה כ"א אות א' דרוב הפוסקים ס"ל דמן התורה יש להזכיר יציאת מצרים גם בלילה דפסקו בשיטת בן זומא ולא כחכמים וזכירת יצי"מ בלילה הוא מדאורייתא וכ"כ בשו"ע הרב (סי' ס"ז ס"א) וכן הכרעת המשנ"ב כשיטת הרמב"ם בפ"א מהלכות קר"ש.

(ז) כן דעת המג"א סימן רל"ה סק"ב בשם תלמידי רבינו יונה (ברכות דף א' ע"ב בדפי הרי"ף ד"ה אלא) ודעתם דאף דלענין מצות קר"ש של לילה לא יצא ידי חובתו בקריאה שהתפלל עם הציבור מבעוד יום היינו דווקא מצות קר"ש דעיקרה תלוי בזמן שכיבה ומבעוד יום עדיין לא הגיע זמן שכיבה אבל לענין חיוב הזכרת יציאת מצרים בלילה כיון שלא נאמר מפורש בתורה שחייב להזכירה בלילה אלא שדרשו חז"ל "כל ימי חייך" לרבות הלילות בזה אין להקפיד שיהיה דווקא לילה ממש וכל שהוא לילה לענין תפלת ערבית יצא בזה גם ידי חובת הזכירה עיי"ש.

ד] כשקורא אח"כ קר"ש בזמנה ואומר פרשה שלישית צריך ליזהר ביותר לכוון בפירוש לצאת מצות זכירת יציאת מצרים בלילה [ט].

ה] סוף זמנה של אמירת יציאת מצרים של לילה הוא דווקא עד עלות השחר ולא עד הנץ החמה [י].

ו] י"א דבשעה שאומר הפסוק אני ה"א אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים יכוון לקיים מצות עשה של זכירת יציאת מצרים [יא] וי"א דבין פרשה שניה לשלישית יפסיק מעט ואז יכוון לקיים מצות עשה של זכירת יציאת מצרים [יב].

ז] בקריאת שמע של ערבית יש לקרות פרשת "ויאמר" כמו בקר"ש של יום לקיים מצות זכירת יציאת מצרים [יג] ויש שכתב דאין חיוב בלילה לומר פרשת "ויאמר" כלל ודי שיאמר איזה פסוק של הזכרת יציאת מצרים [יד] ולפי"ז יש להסתפק לגבי הפסק באמצע פרשת "ויאמר" אם דינה כמו אמצע הפרק או כבין הפרקים [טו].

ח] יש שכתב דאף שמזכיר בפיו יציאת מצרים בפרשת ציצית ובברכת אמת ויציב ובאמת ואמונה מ"מ צריך שישים לב ויתבונן בדבריו שמזכיר כאן יציאת מצרים דאם יאמר רק בפיו ולבו בל עמו אין זו זכירה ולא קיים המצוה אכן אין צריך לכוון בכל מלה ומלה ממש [טז] אך יש אומרים דכיון שהזכיר בפיו יצא ידי חובתו אפילו אם לא שם לבו לאמירתו [יז].

ט] במצות קר"ש יש הסוברים דמי שבקי בעצמו לקרות קר"ש אינו יכול לצאת מאחר על ידי שומע כעונה דראוי לכל אחד לשנן ולאומרו בפיו [יח] אך במצות זכירת יציאת מצרים אפשר לצאת ידי חובה על ידי שישמע מאחר מדין שומע כעונה [יט].

י] ויש שכתב שאפשר לצאת אפילו ממי שאינו בר חיובא כיון שהוא רק דין של "זכירה" בלבד והרי הזכירו [כ] אמנם יש החולק ע"ז דגם במצוה זו א"א לצאת על ידי שומע כעונה אלא א"כ שמע ממי שהוא בר חיובא [כא].

ביאורים והוספות

(ח) כן דעת השאגת אריה (סימן ח') דכל דבר שמצותו בלילה צריך שיהיה לילה ממש ואפילו בבין השמשות שהוא ספק לילה כיון דזכירת יצי"מ בלילה הוא דאורייתא וקיי"ל ספיקא דאורייתא לחומרא א"כ אין להקל אפילו בבין השמשות והעתיקו המשנ"ב (בסימן ס"ז סק"ג ובסימן רל"ה ס"ק י"א ובסימן רל"ט סק"א).

(ט) סימן רל"ט שעה"צ (סק"ב) ומבאר שם דאפילו לדעת החיי אדם שאם לא כוון בקר"ש של שחרית וערבית לקיים המצות עשה גם כן יוצא בדיעבד היינו דווקא כשהולך להתפלל מסתמא מכוון לקיים כמו שתיקנו חכמים אבל כאן שקורא קר"ש שלא בשעת התפלה צריך כוונה מפורשת לצאת.

(י) כ"כ בשו"ת שאגת אריה (סימן ט') דאף דבקריאת שמע אמרינן דאם היה אנוס יכול לקרות קר"ש של לילה עד הנץ כמבואר בסימן רל"ה ס"ד היינו דווקא מצות קר"ש שהוא תלוי בזמן שכיבה וכיון שיש מקצת אנשים שישנים בשעה זו אפשר לקרות אז קר"ש של לילה אבל מצות זכירת יציאת מצרים הוא כמו כל מצוה שנוהגת בלילה שזמנה הוא כל הלילה עד עלות השחר.

(יא) כן כתב בסדור דרך החיים וביסוד ושורש העבודה (שער רביעי פרק שישי) וכ"כ החיד"א בספרו עבודת הקודש בקשר גודל (סוף אות ט') וכן משמע בבאר היטב (סימן ס' סק"א).

(יב) כ"כ החיי אדם (כלל כ"א סט"ו) ובקיצור שו"ע (סימן י"ז ס"ד).

(יג) כן משמע ברמב"ם פ"א מהלכות קר"ש דגם בלילה היתה התקנה לקרות פרשת ויאמר עיי' ביאור הלכה סימן ס"ו ס"ה.

(יד) כן דעת הגר"א בשנות אליהו ברכות פ"א משנה ה' הובא בביאור הלכה הנ"ל.

(טו) ביאור הלכה הנ"ל דאף שנוהגים לקרותה גם בלילה דמצוה להזכיר יציאת מצרים בלילה מ"מ יתכן דנחשבת פרשה זו כבין הפרקים ונשאר בצ"ע.

(טז) כ"כ בפניני תפלה עמוד ע"ג

(יז) דולה ומשקה בשם הגרח"ק.

(יח) בסימן ס"א סק"מ במשנ"ב הביא דרוב האחרונים סוברים דאפשר לצאת מצות קר"ש על ידי שומע כעונה אמנם המג"א שם ס"ק ט"ז הביא משו"ת מהר"ם אלשקר (סימן י') שאי אפשר לצאת קר"ש על ידי שומע כעונה דמצות קר"ש הוא בקריאה דווקא ולא בשמיעה דכתיב ודברת בם עיי"ש.

(יט) פרי חדש סימן ס"ב ס"א דכאן הוא רק ענין של "זכירה".

(כ) שו"ת חת"ס או"ח סימן ט"ו.

(כא) שו"ת שאגת אריה סימן י"ג

מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי

תורתך שעשועי

ד'סאטמאר

בעיה"ק ירושלים תובב"א

תשית לראשו עטרת פז

בשם כל חברי ולומדי חברותינו, שפתינו אתנו לשגר כסא דברכתא אל מעלת כבוד האי גברא רבא ויקירא, המאור הגדול לממשלת התורה והיראה, שפתותיו שושנים נוטפות מור ואהלות בשפה ברורה, מרביץ תורה בלב ונפש ובמסירה, דולה ומשקה בשפה ברורה, רב פעלים לתורה במסגרת חבורתינו הנודע בשמו הטוב להרים קרן התורה, ובמיוחד עומד על המשמר לטובת הבחינות החורשיות תמידין כסדרן וזכות הרבים תלוי בו

הרב הגאון

רבי שלמה בנעט שליט"א

יו"ר חבורתינו הק' פעיה"ק ת"ו

וראש כוללינו

לרגל התמנותו ע"י כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

לכהן פאר בתור מורה צדק בקהלתינו הק'

לך בכתף זה להדים כח התורה וההוראה בקרב קהלינו הק'

כי לכך נבחרת

ובהאי שעתא שפתינו אזתנו בשירה וזמרה

לשנר למעל"ת ברכת מזל טוב המח והלבבית

לרגל שמחת נישואי בנו היקר נ"ו

בסימן טוב ובמזל טוב

ואילין מיליא יהון לרקיעא שיזכה מעכ"ת שליט"א להוודות לעם ה' את הדרך אשר ילכו בה והמעשה אשר יעשון, ויהיו דבריו נשמעין לעבודתו יתברך לעבדו ולשמרו בלבב שלם, מתוך הרחבת הדעת מימין ומשמאל על ישראל שלום, ויזכה להמשיך בפעולתיו המרובים למען התורה והתעודה, ויזכה לרוות נחת דקדושה מהבית הזה בהבנותו ומכל יוצ"ח, עדי נזכה לביאת משיח צדקינו ומלכינו כ"ק מרן רבינו שליט"א בב"א.

המברכים באותות הכבוד והערצה

הנהלת חבורת "תורתך שעשועי"

ג"א מצטרף מריחוק מקום וקירוב הלב באותות הוקרה והערצה

חיים לעבאוויטש

פטרון החבורה

בעיה"ק ת"ו

הלכות מזוזה (א)

שו"ע (יו"ד) סימן רפה – שכר מצות מזוזה, ובו ב' סעיפים

א. מִצְוַת עֲשֵׂה לִכְתֹּב פרשת שְׁמַע (דְּבָרִים פרק ו, פסוקים ד – ט) **וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ** (דְּבָרִים פרק יא, פסוקים יג – כא) **וּלְקַבְּעָם עַל מְזוּזַת הַפֶּתַח, וְצָרִיךְ לִזָּהֵר בָּהּ מְאֹד; וְכָל הַזָּהִיר בָּהּ, יַאֲרִיכוּ יָמָיו וִימֵי בָּנָיו. וְאִם אֵינוֹ זָהִיר בָּהּ, יִתְקַצְּרוּ.**
הגה: וּמִכָּל מָקוֹם אִם יֵשׁ לוֹ מַשֶּׂגֶת לִקְנוֹת תְּפִלִּין וּמְזוּזָה, יִקְנֶה תְּפִלִּין וְלֹא מְזוּזָה (יְרוּשַׁלְמִי סוֹף מְגִלָּה וּבְמ"ח סִי' נ"ח סִי"ב), דְּמִמְּלָוָה שֶׁהִיא חוֹבַת הַגּוּף עֲדִיפָא:

מצות מזוזה

א. מצות עשה לכתוב[1] פרשת 'שמע' (דברים ו, ד–ט) **'והיה אם שמוע'** (שם יא, יג – כא)**, ולקבעם על מזוזות הפתח** (לשון השו"ע)**. והטעם, שבשתי פרשיות אלו כתוב בהם מצות מזוזה, 'וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך'** (ש"ך שם סק"א)**.**

טעם המצוה

ב. חייב אדם להזהר במזוזה, מפני שהיא חובת הכל [אנשים ונשים, (אור שמח)] **תמיד** [בין ביום ובין בלילה, (שם)]**. וכל עת שיכנס** [לביתו] **ויצא** [מביתו]**, יפגע ביחוד שמו של הקב"ה** [בפסוק שמע ישראל ה"א ה' אחד] **ויזכור אהבתו, ויעורר משנתו** [תרדמתו הרוחנית] **ושגיתו** [רדיפתו] **בהבלי הזמן** [תענוגי עוה"ז]**, וידע שאין שום דבר העומד לעולם ולעולמי עולמים, אלא ידיעת צור העולם** [הקב"ה]**, ומיד הוא חוזר לדעתו** [ידיעת ייעודו בהעולם] **והולך בדרכי מישרים.**

אמרו חכמים הראשונים, כל מי שיש לו תפילין בראשו ובזרועו [תפילין של יד ושל ראש]**, וציצית בבגדו, ומזוזה בפתחו, מוחזק הוא שלא יחטא, שהרי יש לו מזכירים רבים** [שלושת מצות אלו תפילין ציצית מזוזה]**. והן הן** [מצוות אלו] **המלאכים שמצילין אותו מלחטוא, שנאמר** (תהלים פרק לד פסוק ח) **'חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם'".** (לשון הרמב"ם הלכות תפילין ומזוזה וס"ת, פ"ו הי"ג).

---

[1] אין הכוונה שכתיבת המזוזה היא מצוה בפני עצמה. שהרי קביעת המזוזה הוא המצוה, שהרי כתב ולא קבע לא עשה כלום. והכתיבה הרי הוא רק הכשר מצוה. ומש"כ המחבר **'מצות עשה לכתוב'**, היינו משום שנקט לישנא דקרא **'וכתבתם** על מזוזת ביתך', והכוונה כמו שפירש בתרגום אונקלוס (שם) "ותכתבינון על מזוזין **'ותקבעינון'** בסיפי ביתך ובתרעך". ועיין עוד לקמן שליכא חיוב לכתוב המזוזה בעצמו.

לכתוב בעצמו

ג. אין צריך לכתוב בעצמו, או לעשות שליח לכתוב, משום שאין הכתיבה המצוה, אלא קביעתה (מקדש מעט שם ס"ק ב). **אמנם יש אומרים דמדרך חסידות לצוות לכתוב תפילין ומזוזות בשליחותו** (דעת קדושים סימן רפח). **אבל יש אומרים שאין בזה משום חסידות** (מקדש מעט שם בשם הלבוש).

קביעת המזוזה

ד. נחלקו האחרונים האם קביעת המזוזה היא גוף מעשה המצוה, או שמא המצוה שתהיה המזוזה קבועה, והקביעות אינה אלא הכשר מצוה[2]. [ולכאורה להפוסקים שהקביעות הוא המצוה, כשקונה בית עם מזוזה יצטרך להסירו ולקבעה מחדש. וכן יהא נפ"מ האם קטן או גוי יכולים לקבוע מזוזה].

מקיימים המצוה כל הזמן

ה. הדר בבית שיש בו מזוזה, בכל רגע ורגע שהמזוזה בפתחו, מקיים מצות מזוזה[3]. [ואין המצוה נגמרת בקביעת המזוזה].

---

2 יש בזה אריכות בפוסקים לב' הצדדים. ואפס קצהו נציין כאן.

דעת המג"א (או"ח סימן יט סק"א) והברכי יוסף (סימן יט אות ב) שקביעת מזוזה הוא כמו תליית בגד בציצית, דהיינו שהקביעת מזוזה הוא רק הכשר מצוה.

דהנה איתא בשו"ע (שם) דציצית חובת גברא הוא, ולא חובת מנא. שכל זמן שאינו לובש הטלית פטור מציצית. ולפיכך אינו מברך על עשיית הציצית, שאין מצוה אלא בלבישתו. וכתב המג"א (שם) "וצ"ע מאי שנא במזוזה, דקי"ל שצריך לברך כשקובעה, כמו שכתב ביו"ד סימן רפט (ס"א). דהתם נמי קי"ל חובת הדר הוא, דכל זמן שאינו דר בתוכה פטור ממזוזה וכו'. ולכן נ"ל דסתמא דמילתא במזוזה קובעה כשדר בתוכה, לכן מברך על עשייתה. אבל טלית מסתמא קובע בו ציצית עד שלא לובשו, לכן אינו מברך על עשייתו וכו'". וכן הסכים בברכי יוסף שם דטווית הציצית ושזירתה דומה לכתיבת המזוזה, וקביעת חוטי הציצית בבגד דומה לקביעות המזוזה בבית, ולבישת הטלית המצויצת דומה לבא לדור בבית שנקבע בו מזוזה, ע"ש. הרי דסברו שקביעות המזוזה גדרו כמו תליית הציצית בבגד. ותליית הציצית בבגד אינו אלא הכשר מצוה.

והנה בספר תבואות שור (סימן כח סקי"ד) הוכיח דמהני שליח לכיסוי הדם, מהא דמהני שליחות לקביעות מזוזה. ובקצוה"ח (סימן שפב סק"ב) חולק על דבריו וכתב דלא דמי, דקביעת מזוזה ע"י שליח, הו"ל כעושה סוכה ע"י שליח, והמשלח עצמו יושב בסוכה. וה"נ במזוזה המשלח דר בבית שיש בו מזוזה, משא"כ במצות כיסוי הדם שהמצוה מוטלת על השוחט, ומנ"ל דבגוף המצוה מהני שליחות. הרי לנו שלתבואת שור קביעתה הוה מצוה דומיא דכיסוי הדם. ולהקצוה"ח הקביעות הוה רק הכשר מצוה.

והנה בספר חקרי לב (יו"ד ח"ג סימן קכח ד"ה ושוב) כתב לחלק בין קביעת מזוזה לתליית ציצית בבגד, דתליית הציצית הוא רק הכשר מצוה, והמצוה עצמה היא הלבישה. משא"כ קביעות מזוזה שהיא גוף המצוה. ומוכיח מהגמא שבת כג. דמדייק בגמרא מדקא מברכין 'להדליק נר של חנוכה', ש"מ הדלקה עושה מצוה. והשתא דאמרינן דהדלקה עושה מצוה אם הדליקה חש"ו לא עשה ולא כלום. וה"נ במזוזה דמברכים 'לקבוע מזוזה', מוכח דהקביעה היא גוף המצוה ואם קבעה קטן או גוי פסול.

וכן נקט בשו"ת שבט הלוי (ח"ב סימן קנח אות ב) דמשמעות דקרא היא דהקביעה הוא גוף המצוה, כמבואר בגמרא במנחות לד. 'וכתבתם', כתיבה תמה והדר 'על מזוזות ביתך', וכדתרגם אונקלוס 'ותכתבינון על מזוזין, ותקבעינון בסיפי ביתך ובתרעין' הרי דהקביעות הוא גוף המצוה. ומסיק שם "ולדידי פשיטא לי דכיון דמצוה היא בעיא שליחות. והקובע שלא מדעת חבירו נהי דהבית יש לו מזוזה, מכל מקום מצות קביעות לא קיים, ואסור לברך עליו". אמנם בשו"ת תורה לשמה (סימן שז) כתב "דבאמת לפי זה גם הכא גבי מזוזה, חשיב הקביעות בפתח הכשר מצוה, ועיקר המצוה שתהיה המזוזה קבועה בפתחו כל זמן שהוא דר בבית ההוא. דהרי אם קבע מזוזה בפתח הבית שאינו דר שם אע"פ שהוא ראוי למזוזה שהבית גדול והפתח יש בו משקוף וב' מזוזות, עכ"ז לא קיים מצוה בזה, דבעינן שיהיה דירה שם לו או לאחרים. ונמצא עיקר המצוה הוא בעת הדירה, וקביעות מזוזה בלבד בלא דירה אינו כלום. וא"כ גם הכא נאמר כן דקביעות המזוזה בפתח היא הכשר מצוה, ועיקר המצוה הוא שתהיה המזוזה קבועה בפתח בכל זמן שהאדם דר שם. ואז בכל רגע הוא מקיים המצוה וכו'".

זהירות המצוה

ו. צריך ליזהר בזה מאד (שו"ע). **מפני שהיא חובת הכל תמיד. וגם מפני שמסייעתו שלא יחטא. מפני שיש במזוזה יחודו של הקב"ה ויתן יראתו על פניו לבלתי יחטא[4].**

ז. בכלל הזהירות שיהיה מזוזה נאה, ובית נאה למזוזה[5]. וכש"כ שיש ליזהר לכתוב המזוזה אצל סופר מוחזק בכשרות[6]. ובספרי זמנינו לא שייך הכלל דרוב מצויים אצל כתיבה מומחים הם[7]. ומהראוי לכל סופר שיהיה לו כתב קבלה בתוקף.

ח. כל הזהיר בה יאריכו ימיו וימי בניו[8]. ואם אינו זהיר בה יתקצרו[9] (שו"ע). **וגדולה מזה[10] שהבית נשמר על ידה[11]. ומכל מקום לא תהיה כוונת המקיימה, אלא לקיים מצות הבורא יתעלה שצונו עליה[12].**

---

3 בגמרא (מנחות מג:) "ת"ר חביבין ישראל שסיבבן הקב"ה במצוות. תפילין בראשיהן ותפילין בזרועותיהן, וציצית בבגדיהן, ומזוזה לפתחיהן. ועליהן אמר דוד 'שבע ביום הללתיך על משפטי צדקך'. פירוש, [א] תפילין של ראש [ב] תפילין של יד [ג-ו] ארבע ציציות [ז] ומצות מזוזה הרי כאן שבע מצוות. ומשמע שמזוזה היא דומיא דציצית ותפילין שמקיים המצוה בכל רגע ורגע. אך עיין בשו"ת פרי יצחק (ח"ב סימן ל, הובא לקמן) שדוחה ראיה זו.

ובגמרא (שם) "ובשעה שנכנס דוד לבית המרחץ וראה עצמו עומד ערום. אמר אוי לי שאעמוד ערום בלא מצוה [שהרי בבית המרחץ אין לובשים בו ציצית ותפילין, וכן פטור ממזוזה לפי שמקום טינוף הוא], וכיון שנזכר במילה שבבשרו, נתיישבה דעתו. לאחר שיצא אמר עליה [על מצות מילה] שירה, שנאמר 'למנצח על השמינית מזמור לדוד'. על מילה שניתנה בשמיני". וכתב המג"א (סימן כא סק"ב) וז"ל ובכתבי האר"י כתב ע"פ הסוד שיש לשכב בלילה בטלית קטן, ומביא מהא דאמרינן בפרק ד' דמנחות, כיון שראה עצמו דוד ערום בבית המרחץ, אמר אוי לי שאני ערום מן המצות. וקשה למה לא אמר כן בלילה שהיה ג"כ ערום. אלא ע"כ שהיה שוכב בטלית קטן. ע"כ. ודבריו דברי קבלה נקבל, אבל לדין יש תשובה. דיש לומר דבלילה על כל פנים היה לו מזוזה בפתחו, משא"כ במרחץ. וכן משמע בגמרא, דאמרינן בגמרא (שם) ת"ר חביבין ישראל שסיבבן הקב"ה במצוות, תפילין וציצית ומזוזה. ועליהם אמר דוד, שבע ביום הללתיך. ובשעה שנכנס דוד לבית המרחץ וראה עצמו ערום וכו', משמע שהיה ערום מכולם אף ממזוזה, כן נראה לי עכ"ל. ומבואר מדברי המג"א שמקיימים מצות מזוזה כל הזמן שהוא בבית.

[ועיין בשו"ת רעק"א ח"א סוף סימן ט שמדייק מדברי המג"א שכשאינו נמצא בבית אינו מקיים מצות מזוזה. דאל"כ למה היה ערום ממזוזה שבמרחץ. אמנם הנחלת צבי סו"ס רצא השיג על דברי רעק"א שלעולם דעת המג"א שגם כשנמצא מחוץ לבית מקיים המצוה, ומה שנצטער דוד בהיותו במרחץ הוא על כך שאינו מסובב כעת במצוות, כמו אם היה עכשיו בבית שיש בו מזוזה, או לובש טלית עם ציצית].

וכן יש להביא ראיה מדברי התוס' בבא קמא (נו: ד"ה בההיא) שכתב שהדין של עוסק במצוה פטור מן המצוה, הוא רק כשמתעסק בפועל במעשה המצוה הראשונה. אך בשעה שאינו מתעסק במעשה המצווה, אף שבפועל מקיים מצוה, מ"מ אין בזה הפטור של עוסק במצוה פטור מן המצוה. וכתב שם "וסברא הוא, דאטו אדם שיש לו תפילין בראשו וציצית בבגדו ומזוזה בפתחו יפטר מן המצוות". ומשמעות דברי התוס' שמקיים מצות מזוזה כל רגע ורגע שהמזוזה מונחת על פתחו.

וכן יש להביא ראיה מדברי הפוסקים שאם לא בירך על המזוזה בשעה שקבעה, יכול לברך אח"כ, כמו בשאר מצות המתמשכות. הרי לנו שמקיים המצוה בכל עת ובכל שעה. ויש בזה עוד הרבה ראיות לזה.

4 רמב"ם (סוף הלכות מזוזה פ"ו הי"ג) ויעויין בטור.

5 מסכת סופרים (פ"ג הי"ג) "חייב אדם לעשות ציצית נאים, ומזוזות נאות, ולכתוב ספר תורה נאה, בדיו נאה, וקולמוס נאה, ולבלרין נאים [שיהיה הלבלר אומן] ובקלפים נאים וכו', ויעטפנו בשיראין נאים. שנאמר זה אלי ואנוהו".

6 מג"א (סימן לט סקי"ג).

7 שו"ת שבט הלוי (ח"ז סימן קסה).

8 דכתיב (שם) למען ירבו ימיכם וימי בניכם (טור).

9 דמכלל הן אתה שומע לאו (טור). וכן דרשו חז"ל (שבת לב:) בעוון מזוזה בניו ובנותיו של אדם מתים קטנים (שם).

להניח מזוזה במקום פטור משום שמירה

ט. אין להניח מזוזה לשם שמירה, במקום שפטור ממזוזה[13].

מצוה שמתן שכרה בצדה

י. מצות מזוזה היא מצוה שמתן שכרה בצדה, לכן אין בי"ד כופין עליה[14]. ומ"מ כופין בדברים שיניח מזוזה בפתחו[15].

תפילין ומזוזה מה עדיף

יא. אם אין ידו משגת לקנות גם תפילין וגם מזוזה. יקנה התפילין. משום דמצוה שהוא חובת הגוף עדיפא[16] [17](רמ"א). והני מילין לתפילין דרש"י, אבל לתפילין רבינו תם, מזוזה קודם[18].

---

10 לשון הטור (שם). ונאמרו בזה כמה פירושים למה שמירת הבית, הוא נס גדול יותר מאריכות ימים. הלא אריכות ימים חביב על האדם יותר משמירת הבית. הבית יוסף פירש דאריכות ימים הוא נס נסתר, ושמירת הבית הוא נס נגלה. שהדרים בשאר בתים שאין בהם מזוזה ניזוקין, והדר בבית שיש בו מזוזה נצול. לכן קרי לשמירת הבית נס גדול. ועוד משום דשמירת הבית הוא היפך מנהג של מלך בשר ודם שהוא מבפנים ועבדיו משמרים אותו מבחוץ, והקב"ה שומר מבחוץ, לכן נקרא גדול. הב"ח מפרש, מה שאמר 'וגדולה מזו', דלא לבד שהקב"ה נותן לאדם שכרו על קיום מצוה זו, דהיינו אריכות ימים הוא ובניו, אלא אף זה דהמצוה עצמה היא שמורת על ביתו שעל ידה נשמר הבית מכל היזק. והט"ז (סק"א) מפרש שלכן נקרא גדולה, דתחילה אמר שבמזוזה יש יחוד שמו יתברך ובבואו ובצאתו יזכור יחודו יתברך. וע"ז אמר וכל הזהיר בה, דהיינו שתמיד זוכר יחודו יתברך בזה זוכה לאריכות ימיו ובניו. ואח"כ אמר אפילו אם אין האדם עשוה כלום, אלא ישן על מטתו, מכל מקום גדולה המצוה הזאת דאפילו בעידנא דלא עסיק בה מגינה עליו. וזה היפך ממה דאיתא בסוטה (כא.) מצוה לא מגינה עליה אלא בעידנא דעסיק בה. וכאן תמיד מגינה על הבית בלי פועל האדם אז אלא שהוא ישן.

כתב בדרכי משה סימן רפו אות ד בשם שו"ת מהר"ם מרוטנבורג (סימן קח) "מובטח אני שכל בית שמתוקן במזוזה כהלכתה, אין שום מזיק יכול לשלוט בו".

11 כמו שדרשו מנחות לג: על הפסוק 'ה' שומרך ה' צלך על יד ימינך'. מלך בשר ודם בפנים ועבדיו שומרין אותו מבחוץ, ואתם ישנים על מיטותכם, והקב"ה שומר אתכם מבחוץ טור. ויעויין במהרש"א שם בחידושי אגדות ד"ה מדת שלא זו בלבד שהוא נשמר כשהוא נמצא בבית, אלא אף בשעה שיוצא מביתו ג"כ נשמר מבחוץ, מכח מצות מזוזה. ובזה מפרש סיפא דקרא, 'ה' ישמר צאתך ובואך מעתה ועד עולם', שישמר ע"י המזוזה 'צאתך', דהיינו מבחוץ, כמו 'בבואך', כשהוא בפנים.

12 טור (שם).

13 שו"ת שבט הלוי (ח"י סימן קפא). וכתב שם בתוך דבריו "למדנו מזה שאע"פ שיש בה סגולת השמירה, היינו ע"י קיום המצוה, שאם עושה המצוה כהלכתה ומכוין למצוה, התוצאה מזה שמירה. לא כן כשוודאי אין שום חיוב מצוה, ורוצים להשתמש בה רק לשמירה וכו'".

14 כתב בפתחי תשובה (סק"א) נראה שאין כופין על מצות עשה זו, דהוי מצות עשה שמתן שכרה בצדה, דכתיב וכתבתם וגו' למען ירבו ימיכם.

15 תוס' חולין קי: ד"ה כל. וז"ל "ואם תאמר הרי צדקה דכתיב 'פתוח תפתח את ידך וגו' כי בגלל הדבר הזה יברכך וגו' דברים טו, ואמרינן בפ"ק דב"ב דף ח: דרבא אכפייה לרב נתן בר אמי ואפיק מיניה ארבע מאות זוז לצדקה. ואומר ר"ת דאכפיה היינו בדברים כדאשכחן פרק נערה בכתובות דף נג. אכפיה ועל. ועוד דבצדקה נמי איכא לאו לא תקפוץ ולא תאמץ דברים טו".

16 מבואר ברמ"א דלכן תפילין קודמת מפני שזה חובת הגוף. ולכאורה מצות מזוזה נמי חובת הדר הוא. ובביאור דברי הרמ"א נאמרו בזה שני פירושים. א. בהגהות רעק"א כתב דהתפילין הוא חוב המוטל על גופו של אדם, ואין לו אופן ליפטר ממצוה זו. אבל לגבי מזוזה אין עליו חיוב לבנות בית ולקבוע מזוזה. רק אם יש לו בית צריך לעשות בו מזוזה, ולכן תפילין קודמים. והיינו שתפילין היא מצוה חיובי. ומזוזה היא מצוה קיומי. שאם יש לו בית חייב לקבוע מזוזה. ב. והבית הלל מפרש הכוונה, דתפילין חובת הגוף היינו שהוא מלבוש, והמצוה על גופו ממש, משא"כ במזוזה.

אמנם בזמן הזה שאין מניחין תפילין אלא בשעת תפילה. אם הוא יכול לשאול תפילין, ואינו יכול לשאול מזוזה, שהרי מזוזה צריך להיות כל הזמן, יקנה מזוזה וישאל תפילין[19].

קול הסופרים כהלכתה

שיעורים בהלכות סת"ם:

- סימן לב
- משנת סופרים
- קסת הסופר

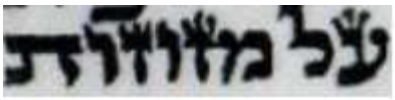
0795205237

כמו"כ אפשר להשאיר שאלות במערכת ונשתדל בס"ד לענות בהקדם

שאלות ותשובות בדרך קצרה, שהגיע אל פתח הלשכה

שאלה: הנו"ן של 'ונתתי', אינו בולט למטה יותר מלמעלה. אלא הרי הוא עוד קצרה מעט. **תשובה:** שאלת תינוק. ואם קראו נו"ן כשירה. [אע"פ שבשעה"צ אות צד"י מבואר שנו"ן צריך לבלוט למטה. מקילינן בזה כיון שהוא צרה וניכר שהוא אות נו"ן. ראה שו"ת שבט הלוי ח"ה סימן ו אות ב].

שאלה: מ' ז' נוגעים למעלה. האם מותר להפריד הנגיעה. או שאסור משום חשש שנשתנית צורתה. והרי הוא כ' ח' [שנאמר שהוי"ן נעשה חי"ת עם הוא"ו של המ']. **תשובה:** מותר להפריד הנגיעה. מפני שניכר שהיא מ"ם וזיי"ן. [אבל כל זמן שלא הפריד פסול משום חסרון מוקף גויל. ומותר לתקנו אפילו בתפילין ומזוזות ואין בזה משום שלא כסדרן].

חיוב מזוזה על שוכר או על המשכיר

שאלה: בדירה שכורה על מי החיוב להניח המזוזה? **תשובה:** החיוב על השוכר, משום שהמזוזה חובת הדר שו"ע סימן רצא ס"ב.

ליתן סמיכה לסופר שהוא פחות מי"ח שנים

שאלה: האם מותר ליתן סמיכה לסופר שהוא פחות מי"ח שנים? **תשובה:** כתב הרמ"א בהלכות שחיטה סימן א סעיף מה "דיש מחמירים שלא ליתן קבלה למי שהוא פחות מבן י"ח שנים, דלאו גברא בר דעת הוא, ויודע ליזהר עכ"ל. וכ"כ בשו"ת שבט הלוי ח"ח סימן קעח לענין סופר סת"ם. וכתב שם "ורע עלי המעשה שנותנים סמיכה לכתיבת סופרים לבחורים פנוים, וכמה עובדות שמראים צדקת דברינו".

לשאלות בהלכות סת"ם ניתן להתקשר,

0548562976

---

17 מקור הדין בירושלמי ספ"ג דמגילה, דאיפליגו התם אמוראי תפילין ומזוזה מה קודם. שמואל אמר מזוזה קודמת משום שכן הוא נוהגת בימים טובים ושבתות. רב הונא אמר תפילין קודמת שכן הוא נוהג במפרשי ימים והולכי מדברות. וכתב הרא"ש בהלכות קטנות תפילין סימן ל' דמסתברא דהלכתא כרב הונא דמצוה דגופא עדיפי. ובביאור הגר"א סק"ד כתב דדדברי הרא"ש שכתב טעמא דמצוה דגופא עדיפא תמוה שהרי לא הוזכר טעם זה בגמרא, עי"ש.

18 פתחי תשובה סק"ב בשם השערי תשובה, וכתב הטעם, משום דרובי דאינשי אין מניחין תפילין של רבינו תם כלל.

19 מגן אברהם (סימן לח ס"ק טו). והובא בפתחי תשובה (סק"ב). ועי"ש אם רוצה בזמן הזה ללבוש תפילין כל היום, ואי אפשר בשאלה לכל היום, צ"ע הי מיניהו עדיף.

ישיבה של מעלה

בקדושה של מעלה

מרשימות א' מתלמידי ישיבה גדולה דסאטמאר בני ברק יצ"ו

על אם הדרך הביתה מהשבת המרומם 'ישיבה של מעלה' בעיר האבות סיגוט יצ"ו
תחת כנפי חסותו של אבינו רועינו כ"ק רבינו הגה"ק ראש ישיבתינו שליט"א

חלום חלמנו - א שבת מיטן רבי'ן

יעצט ווען דער עראפלאן שאקלט זיך, און מיינע הרגשים זענען צושאקלט און צו קאכט, מוז איך נעמען די סעדות הנפש און ארויס בדענגען אויפן פאפיר קורצע בליצן און פינקען פייער פונעם זיסן חלום וואס איז מקוים געווארן דאדט אינעם עיר האבות –א שבת מיטן רבי'ן.

איך שרייב טאקע פאר מיר אבער איך גלייב אז יעדער בחור פון סיי וועלכע מדינה, וואס האט זוכה געווען צו ווערן א תלמיד פון די הייליגע ישיבה של מעלה 'ישיבת ייטב לב' בעיר האבות סיגוט, שרייבט פאר זיך אזעלעכע רשימות מעין זה, ויותר ממה שקראתי לפניכם כתיב כאן.

זכרו תורת משה

אך איני יכול להתחיל את העובדא מאמציעתו, ועלי לחקוק בעט ברזל ועופרת למען יהיה לזכרון ומשמרת את התקופה הרוממה אשר לעולמים תהיה על ראשינו לתפארת, תקופת השובבי"ם בין כותלי ישיבתינו הק', אשר כהכנה דרבה התאזרו עוז כל תלמידי הישיבה והוסיפו לשקוד על תלמודם ביתר שאת ויתר עוז בהתמדה וברציפות עשרות ומאות שעות של תורה בחשיכה ובאורה, ומעלין בקודש בסוף התקופה כשהחלו להכין את עצמם בסוגיא 'שלא כדרך הנאתן', ובריתחא דאודייתא שמעו במשך כל שעות היום בין כותלי הישיבה ללא הפסק את היסודות ואת שיטות הראשונים והאחרונים, שלא כדרך הנאתו, שלא כדרך אכילתו, מדאודייתא, מדרבנן, בבשר בחלב, בחמץ בפסח, בכלאי הכרם וכו' וכו', ובאש התורה היה מודגש באויר ההכנות באש קודש לקראת שבת לכו ונלכה.

הושיב ישיבה על קברו

עש"ק יום השישי פ' משפטים יחקק בספר דברי הימים ליום המיוחס והגדול אשר בו ביום בקדרותא דצפרא נהרו מאות הבחורים תלמידי

הישיבות הק' מא"י ואירדאפא להשוהל-הויף, ואחרי טבילה בזריזות במקוה טהרה הנהדרה הנקראת 'מקוה לייבעלע ברקוביץ' בבנין ביהמ"ד החדש אשר בנו העסקנים הנכבדים לאחרונה להחזיר עטרה ליושנה, ולהקים מחדש בית גדול לתורה ותפילה במקום שהתפללו אבותינו ורבותינו, התכנסו והתאספו בתוך הביהמ"ד הנהדר, נחמד למראה ומרהיב עין כל רואיו ובאי שעריו, וישבו ללמוד בשקידה ובקול תורה בוקע רקיעים, והמשיכו לעסוק בסוגיא הנ"ל, ולהכין עצמינו לקראת שיעוריו ופלפוליו אשר נזכה לשמוע מפי רבינו שליט"א.

כצאת השמש בגבורתו

לערך בשעה 7.30 בבוקר כל עצמותינו יאחזינו רעד ובגיל ורעדה וחרדת קודש זכינו לראות פני מלך ביופיו, כשרבינו שליט"א נכנס להיכל הביהמ"ד ופניו נהרו ואורו למראה מחזה ההוד, ולקול ה' בכח הנשמע מפי מאות התלמידים בריתחא דאורייתא. דודי ידד לגנו לעדוגת הבושם, רבינו שליט"א התהלך בין שורות הפרדס לדעות בגנים וללקוט שושנים, ואשרי אלו שזכו שרבינו שליט"א עצר במקומם ומן ההר אל העם פלפל עמהם במעמקי הסוגיא כגיבור ואיש מלחמה במלחמתה של תורה, מרחיב ומפרט נושא ונותן עם התלמידים במקחה של תורה בכל נדבכי סוגיא רבתא הדין.

אם הרב דומה למלאך תורה יבקשו מפיהו

אחרי תפילת שחרית במפתיע – שלא לפי 'הפלאן' המדובר שיעברו התלמידים לברכת שלום, עלה רבינו כשהוא עדיין עטוף בטליתו במעלות שלפני ארון הקודש ופתח פיו בחכמה בשיעור ארוך ועמוק בסוגיא הנ"ל, וכדרכו בקודש גג על גג מעלה ע"ג מעלה, ערך את עדכו והעלה נרותי' להאיר עיני התלמידים בפלפול חדוף ושנון, בהקדם דברי הגמ' ראשונים ואחרונים, עד אשר היה מקשה אחת זהב טהור, חידוש נפלא משמח לבבות ומשובב נתיבות, בביאור דעת התלמוד בבלי וירושלמי בענין קיום מצות מצה, במצה של טבל שלא כדרך אכילתו.

ומשם נכנס רבינו שליט"א לתאר לפני התלמידים את הזכות הגדולה שמרגיש לנפשיה להקים ולהעמיד במקום קדוש זה ישיבה של מאות חסידי'שע בחורים וללמוד להם תורת ה' בדרכי אבותיו, ובהדרת קודש זעק בקול חנוק מבכי ודמעות:

"...ס'הייבט מיר אן צו ציטערן הענט און פיס, ווען איך קלער אדיין ווי מיינע אבות הקדושים זענען געשטאנען אויף דעם מקום קדוש, דא האבן זיי געלערנט תורה מיט אידישע קינדער, דא האבן זיי אויס געוואשן אידישע הערצער, דא האבן זיי געפוילט ישועות פאר אידן, און פון דא איז געווען יוצא דבר ה' צו די גאנצע מדינה...".

קום קרא אליו יחוש לאמצך

והנה הגיע עת דודים שבת מלכתא הציבור הקדוש מתאסף לתפילת ליל שב"ק, רבינו יודד לפני התיבה, ובשאגת ארי ובלהט אש קודש, שואג בקול המעורר את לבב כל המתפללים ברגשי קודש, 'הודו לה' כי טוב כי לעלם חסדו', ובחזרת הש"ץ שופך רבינו שיח כבן המתחטא לפני אביו, ולמעלה ממחצית השעה מאריך בבכיות ותחנונים להעתיד לכל צרכינו לפתיחת שערי חכמה בתפילת וחנני מאתך חכמה וכו', ולעורר לבבינו

לתשובה שלימה בהשיבנו, וכן הלאה בכל ברכה וברכה מתפילת שמו"ע, כל הבקשות בצרכי הכלל והפרט, ויהי כעלות המנחה הרגיש כל א' איך שפעלו כל מיני ישועות וכל משאלות לבנו.

ויש להדגיש שכאן עלה בליבנו החלטה – אז אונז שטייען נישט אויף די באקוועמע מכובד'דיגע פלעצער שהוכן עבודינו, נאר מיד שטופן זיך ארום דעם רבי'ן צו קענען מיט האלטן אלע געהויבענע פרטים קלאר און נאנטערהייט...

הוא אשר דיבר לעם סגולתו

מתוך כל מעמד השולחן אשר לפני ה' – הזמירות, הקידוש באש להבת שלהבת וכו' וכו', לא אוכל כעת להאריך אך את החלק המיוחדת גולת הכותרת עלי לציין ולהנציח את השעות של ונאספו כל העדרים והשקו את הצאן, כשרבינו שליט"א במשך כל סעודתא דחקל תפוחין קדישין בדברות קדשו כרועה נאמן השמיע דברים חוצבי להבות אש להדריכנו על נתיבות יושר בכל חלקי תורה ועבודת ה', מדות נעלות יראת ה' ואהבתו, והכל שזור ומשולב במתק לשון זהב מרומז בשמירה יתירה אשר צריך כ"א ליזהר מארבעה אבות נזיקין, השור –ראיות אסורות. הבור –ביטול הזמן. מבעה –תאות אכילה. והבער –כעס. ומבאר מים חיים אלו שאבנו דברי מוסר והדרכה על כל פרט ופרט, כששומריו וזוכריו של אלו שיחות קודש יזכו להיות נחלת עבדי ה' ועם סגולתו.

אינטערסאנט איז: ווי אזוי אונז זיצן דא אין פליגער און מען רעדט אדורך די רישומין דקדושה פונעם הייליגן שולחן הטהור ווי א יעדער דריקט זיך אויס א אנדערע נקודה וואס האט אים דאס מערסטע באנומען ביים טיש, דער די שלום עליכם, דער די קידוש, דער די עבודת אכילה א. א. וו., דוקא מיד האט באנומען עד עמקי רגשי נפשי וועז די הונדערטער תלמידים האבן געזינגען דעם הערליכער ניגון "א שעפעלע" וואס ברענגט ארויס א שעפעלע וואס בלאנדזשעט אליינס אין וואלד, און די געוואלדיגע געגנטעים פון איר צום פאסטיך און פון פאסטיך צו איר, און דער נמשל צו א אידיש קינד, און ווי אויף איינמאל ווינקט זיך איינער צום צווייטן ווי אזוי פון עיניו הטהורות פון רבינו שליט"א גיסן זיך נחלי דמעות.

אודה לקל – ברן יחד כוכבי בוקר

בשעה מאוחרת אחרי גמר עריכת שולחן הטהור קרוב לחמש שעות, סמוך לאשמורת הבוקר, חבלים נפלה לנו בנעימים, זכו תלמידי ישיבתינו הק' ליכנס יחד, בראשות מרביצי התורה דמ"י הישיבה שליט"א, אל הקודש פנימה, כשרבינו שליט"א מיסב בראש שולחנו שבמעון קדשו שם בבנין השוהל-הויף, ובניך כשתילי זיתים סביב לשולחנך, תלמידי ישיבתינו הק' עומדים בירא'ת הכבוד ועורכים בפני רבינו את אשר עם לבבם בדברי הסוגיא, ובחלקים מהשיעור סוגיא שמסר רבינו בבוקרו של יום, שוטחים בפני רבינו את הנקודות אשר עדיין מוקשה בעיניהם, ומקבלים מרבינו שליט"א ביאורים מאירים ונהירים.

די גאנצע צייט וואס מיד זענען געווען בקודש פנימה האט דעם רבינ'ס פנים געשיינט כשמש בצהרים, און מיט א צהלת פנים מיוחדת הערט ער אויס בשקיקה ווי איין בחור זאגט א גאנצע מערכה און די סוגיא, און איינער צייכנט צו א צל"ח, דער אנדערער זאגט נאך א טיפע שטיקל לב אהרן וואס מען האט געלערנט אין ישיבה אויף

די סוגיא, און דער רבי שליט"א האט ווי "מיט געזאגט" יעדעס ווארט.

כולנו עמדנו משתוממים שאחרי כל עבודת הקודש מאשמורת הבוקר עד שעה קטנה זו לא נס ליחו ולא כהתה עינו, ומתמסר ללימוד התורה לבניו היקרים תלמידיו הנאמנים, במסירות אין קץ.

חן קודש מיוחד היה בראותינו כשהרה"ג ר' יצחק ארון איזראעל שליט"א ר"מ בישבתה"ק מסר לדבינו שליט"א מכתב מאת הגאון ראש ישיבת סלאבודקא שליט"א שכתב נקודות לעיון בסוגיא הנלמדת, בנוגע להנאה שלא כדרך מקדשים ודומיהן (עגלה ערופה וכו') ודבינו שליט"א מעיין ומפלפל במ"מ ברחבי הש"ס והראשונים, ואף החזיר שליחת של פריסת שלום להגאון הנ"ל.

פארן ארויס גיין האט זיך דער רבי שליט"א זייער צו שמייכלט, ווען דער מנהל רוחני שליט"א האט געזאגט פארן רבי'ן, אז דער רבי איז זיך מוסר נפש פאר די תלמידי הישיבה זיי צו מהנה זיין לאורך כל הדרך אויף אלע מיני אופנים, אבער די געוואלדיגע הנאה אויף אן אויסטערלישע אופן וואס דער רבי האט זיי יעצט געשאנקען מיט אט דעם געהויבענעם "שבת ישיבה של מעלה" איז ממש "שלא כדרך הנאתן"... ונהנה מאוד.

לבקר בהיכלו

בסעודתא דעתיקא קדישא הי' בולט במיוחד עבודת הקודש של דבינו שליט"א לערוך בפנינו בפרוטרוט דברי הימים וזכרונות קדומים מהיכלם של קדושים אשר בארץ המה, אבותיו רבותינו הק' מרן הייט"ל ומרן הקדושת יו"ט זי"ע ומרן העצי חיים זי"ע, ועוד, בעבודות מיוחדות אשר נתרחשו והתהוו בתוך ד' אמות אלו, באיזה התמסרות מיוחדת למדו תורה לתלמידים צעדי צאן קדשים ועסקו בחינוכם והדרכתם, ואף בכל צרכיהם עד להביאם לקשרי האירוסין.

מאות הבחורים גדולים וקטנים מכל רחבי המדינות יושבים שעה ארוכה ושותים בצמא כל טיפת מים חיים, זכור אהבת קדומים והחיה נדדמים.

לעיני כל ישראל – בראשית

במוצאי שב"ק בד בבד עם מעמד סיום כתיבת ס"ת אשר התקיים במעמד כל הקהל הקודש ע"י דבינו שליט"א, נשא דבינו מדברותיו, והאריך בדברי הדרכה מיוחדים ללמד לנו דעת ותבונה לנצל את ימי הבחרות החשובים אשר הם יסוד החיים, ואת שש שנים [שנות הבחרות] יעבוד, ובשביעית [מכאן והלאה, למשך כל אורך חיינו] יצא לחפשי, יהי' בנוי ומיוסד ביהודי ירא שמים עובד ה', ובזה שילב דבינו סוף התודה לכל המודא הגדול וגו' לעיני כל ישראל, אשר נעשה ע"י הראשית – שנות חיי האדם, ואף גם ע"י בראשית היום כל עליותיו בהשכמת הבוקר תלוי.

ובתוך הדברות קודש טללי תחיה וחיזוק מפום ממלל דברבן ללבותינו ולנפשינו בדברים רכים ומחזקים שאין דורשים מהאדם לעבוד בכוחותיו וכשרונותיו של חבירו, אלא כל א' וא' עליו להוציא אל הפועל הכוחות וכלים שנתנו לו מן השמים, וכשילך בדרך זה בראשית דרכו היה יהיה אחריתך ישגה מאוד.

חדותא דשמעתתא

ויהי ממחרת ביום ראשון בהשכמה – תיכף ומיד כל התלמידים ללא יוצא מן הכלל נעשה ונשמע מקיימים מיד את ההשכמה למעשה, ואחר

שעות ספורות של מנוחה כבר היה הביהמ"ד מלא על גדותיו, וקול התורה נשמע בהדרתא דלא אפשר למפרט בשפוותא, ותיכף ומיד אחר תפילת שחרית רבינו שליט"א בשנית מציע שיעור בסוגיא לפני תלמידיו הקדושים בנים, ופצח השיעור כשבידו גליון אשר קיבל מא' מתלמידי הישיבה קטנה דפה ב"ב, ובו העלו קושיא והערה על השיעור של עש"ק, כשקודת רוח ועונג רוחני ניכרין מתוך צהלת הפנים, ומפרק בטוטו"ד עפ"י דבריו העמוקים של בעל האור חדש בסוגיין.

משם עבר רבינו שליט"א לשיעורו של יום בענין הנאת גרון והנאת מעיים, בשמחת התורה מעין עולם הבא אשר מאיר לתוכינו אהבת וחשקת התורה אין קץ.

בגמר דברי הפלפול, רבינו שליט"א מדבר על ליבנו בדברים היוצאים מן הלב, על הזכות הגדולה שזכינו לעשות את השבת הנעלית זו אשר היא לנצח ולדורות לא תשכח מאתנו, וגם מבקש מאיתנו בתור 'לעצט געלט' כמה הנהגות וקבלות טובות כראוי לתלמידי הייט"ל. למשמע אזנינו תאבה נפשינו לשמוע מפ"ק דיבורים המחממים את הלב לבאר שמה שהייט"ל כתב ואמר 'שמקוה שלא יבוש בתלמידיו בזה ובבא', אפ"ל שכוונתו עלינו אשר אנו תלמידיו כעת שהוא (הייט"ל ז"ע) כבר בעולם הבא, ושכולנו נקראים מעתה בשם תלמידי הייט"ל, ובודאי שלא ייבוש עמנו, ובלש"ק: "....**האב איך געקלערט 'בזה' מיינט דאס די תלמידים וואס האבן געלערנט ביים ייטב לב וועלן ער איז נאך געווען בעולם הזה, 'בבא' מיינט דאס די תלמידים וואס זענען געקומען לערנען אין זייין ישיבה וועלן ער איז שוין בעלמא דקשוט, <u>דאס מיינט מען ענק די חשובע בחורים ואס זענען געקומען לערנען דא אין זייין ישיבה באותו מקום ווי ער האט מרביץ תורה געווען פאר תלמידים...!!!</u>**

ונזכה להתעלות לשם ולתפארת, וכך מעדיף ומאריך בברכות מקרב לבו הרגשות קודש לדבנן ותלמידיהון.

ברכת אב

שמחה עילאה עטפה את תלמידי ישיבתינו הק' אחרי השיעור כשזכינו ששוב ניתן לנו הזכות ליכנס להיכל קדשו של רבינו שליט"א, ובריחמאי דאבאי בברכות חמות עד בלי די באופן אישי ובאהבה וקירבה יתירה לכל א' וא' בכל הענינים ברוח ובגשם, רגעי הוד אלו ברוב הודם והדרם, יקרים הם לנו לחותם של רושם דקדושה ואותות אהבה באופן נפלא עד אין לשער.

תדהמה אחזה את כולנו עת חזינו בקודש איך רבינו שליט"א חושף זרוע עוזו, ומעורר להרב הגאון ר' יצחק ארון איזראעל שליט"א ר"מ בישיבה"ק לגבי הענין שהביא בכתובים מרבו ר"י סלאבודקא נקודות לעיון בענין הנאה שלא כדרך בדברים מסוימים. ורבינו שליט"א כעת בזמן הפרידה מראה לו מקומות נפזרים בספרן של ראשונים ואחרונים אשר האריכו למעניתם לדון בענין זה. ואף גם מחזה זה היה לנו למאירת עינים לדאות אש של דביקות בתורה, איך שבימים מלאים וגדושים בעבודת הקודש ובהרבצת התורה וכו' וכו', לא ימנעו בעד רבינו מצמאון לתוה"ק לכל דבר חידוש ולכל נקודה שבה לחקוד ולירד לעומקה עד טיפה אחרונה.

ויושר יליצו בעדינו חיות אש

ימי הביקו"ד מגיעים לתומם, אך לפני אשר אנו בזריזות נוהרים אל עבר האוהל הקדוש מקום מנוחתם של רבותיה"ק מרנן הייט"ל, הקדיו"ט בעל ההילולא של יום המחרת, העצ"ח וכו' וכו', ונפשי שפכו כמים לבך, יה"ר שנזכה הרבה

לדגעים ושעות וכו' של התעודות רבתי אשר זכינו לה בהתבונן מה נוטרא המקום הזה, ובבכיות ותפילות ותחנונים שפכנו שיח פני בוחן ליבות שישמע שועתינו בזכות שלשת אבות.

וביתר שאת אחרי שבמשך ב' מעל"ע שעבר עלינו לטובה התעמקנו במשנתם ובמסילות דרכם, ובהגיע העת אשר בע"כ עלינו לפנות לעשות דרכינו להעידפארט, עזבנו את המקום באמתחתות מלאים ישועות ושפע רב של ברכה והצלחה בכל העניינים לנו ולכל הגלוים ולכל ישראל.

שמי שמים - כל צבא מרום - גבוהים ורמים

כעת פה בשהותינו בגבהי מרומים ועושים דרכינו אל עבר ביתינו, לא יאומן המחזה הוד אשר רואין עינינו ושומעים אזנינו, אחר כשלשה מעל"ע אשר כמעט לא ראינו שינה בעינינו, תלמידי ישיבתינו הק' יושבים בדיבוק חברים ומשננים וחוזרים בדביקות את הדברות קודש ואמרין טבין וסיפורי קודש וכו', האוצרות הנשגבים אשר הושם באמתחותינו מאת אבינו דועינו שליט"א, במשך ימים אלו, ומעלים עלי גליון את העולה בידינו.

הבין ופעל זהרי חמה — טוב יצר כבוד לשמו

כל אלו הדברים בקיצור נמרץ הנני כותב רק על קצה המזלג, מכל אשר עבר עלינו, אך ודק מהנוגע לגבי הקנינים אשר עלינו לקחת עמנו מימים נשגבים אלו.

אבל כמובן שכלל וכלל לא נגעתי אפי' בהתחלה כל דהו בקדשי קדשים עצמם, לתאר ולהעלות על הכתב על עצם עבודת הקודש של כל צדכי והנהגת צדיק כתמר יפרח כגובה ארזים, אשר אף בבינתינו המעוטה והדלה ברור לנו שאין לנו שום מושג והבנה, ברום מעלת כל תנועה ופעולה, הן בעבודת התפילות, והן בעריכת השולחנות, והן בפנימיות הדברים של כל הדביקות העצום בתורת ה' במעמקיה ובמסתורידה, ואנו רואים עצמינו כאדם הנותן עיניו בפני החמה בתוקפה ובזוהרה, אשר רק ע"י מסכים עצומים יוכל להציץ בראיה כל שהוא ולהזהר שלא ישרף מאורה, ואילו היה לנו רב או מורה שידריכנו איזה ברכה לברך על המאורות אם ברוך יוצר המאורות, או ברוך שחלק מחכמתו ומקדושתו ליראיו, היינו מברכים בשם ומלכות בשמחה רוממה אין קץ.

ההרים והגבעות יפצחו לפניכם רנה

אני עומד לסיים את עריכת גליונות מקוצרים אלו, כי ברגעים אלו אנו עומדים בעזהשי"ת להגיע למחוז חפצינו, והעראפלאן מתנועע, וכמדומני שכל הבריאה כולה הרים וגבעות יחדיו ידננו אתנו יחד ופוצחים בשירה עצומה, אשרינו מה טוב חלקנו ומה נעים גודלינו, אשרי עין ראתה כל אלה, ואשרינו מה טוב חלקנו מה נעים גודלינו, אשר עין ראתה כל אלה, ואשרינו בחודי חמד אשר בתוקף ימי בחרותינו (בעצם ימים אלו של שש שנים יעבד כנ"ל), זכינו לאור גדול כזה בהיר בשחקים אשר ברור לנו שיהא לנו לעזר וסעד בהמשך עלייתנו בקודש בתורה ביראת שמים ובעבודת ה' על דרך הסלולה, וממעמקי לבבינו עינינו נשואות בתפילות ותחנונים ימים על ימי מלך תוסיף להנחנו מעגלי צדק לנצחים, ובמהרה נזכה לילך לקבל פני מלכא משיחא ומלכינו בראשינו בב"א.

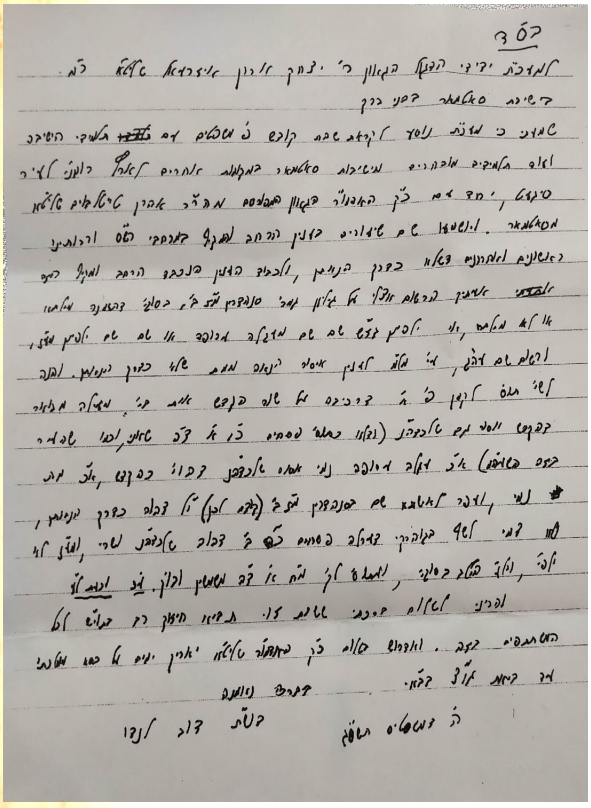
כ"ד זעירא דמן חבירא, אחד מתלמידי 'דעם רבינ'ס ישיבה'
ישיבה גדולה מהרי"ט דסאטמאר בני ברק

מכתב עוז חביון

מאת הגאון הגדול רבי דוב לאנדא שליט"א

ראש ישיבת סלאבודקא

ובו הערות בסוגיא דשלא כדרך הנאתן אשר התלמידים עסקו בו לקראת שבת "ישיבה של מעלה", ודבינו שליט"א מסר שיעוריו ופלפוליו בסוגיא זו, ובסופו דברי ברכה נלהבות ופריסת שלום נכבדה לרבינו שליט"א לכבוד השבת המרומם.

בס"ד

למעכ"ת ידידי הדגול הגאון ר' יצחק ארון איזרעאל שליט"א ר"מ בישיבת סאטמאר בבני ברק.

שמעתי כי מעכ"ת נוסע לקראת שבת קודש פ' משפטים עם תלמידי הישיבה, ועוד תלמידים מובחרים מישיבות סאטמאר במקומות אחרים לארץ רומני' לעיר סיגעט, יחד עם כ"ק האדמו"ר הגאון המפורסם מהר"ר אהרן טייטלבוים שליט"א מסאטמאר, וישמעו שם שיעורים בענין הרחב והמקיף במרחבי הש"ס ורבותינו ראשונים ואחרונים דשלא כדרך הנאתן, ולכבוד הענין הנכבד הרחב ומקיף הזה, אעתיק הרשום אצלי על גליון גמר' סנהדרין מ"ז ב', בסוגיא דהזמנה מילתא או לאו מילתא, אי ילפינן גז"ש שם שם מעגלה ערופה, או שם שם ילפינן מע"ז, ודשום שם עה"ג, עי' מל"מ לענין איסוד הנאה, והנה לשי' תוס' לקמן פ' א' דרכיבה על שור הקדש אית בי' מעילה, מבואר בהקדש אסור גם שלכדה"נ (ודלא כתוס' פסחים כ"ו א' ד"ה שאני, וכמו שהעיר בזה השעה"מ) א"כ עגלה ערופה נמי אסור שלכדה"נ דהוי' כהקדש, א"כ מת נמי, ועפר לאשתא שם בסנהדרין מ"ז ב' (קודם לכן) י"ל דהוה כדרך הנאתן, ולא דמי לשף בגוהרקי דערלה פסחים כ"ה ב' דהוה שלכדה"נ ושרי, ומע"ז לא ילפי', וי"ע היטב בסוגי', ומתוס' ל"ק מ"ח א' ד"ה משמשין, ודו"ק, ע"כ וכעת לעת עתה.

והריני לשלוח ברכתי ששבת זו תביא חיזוק רב בתוי"ש לכל המשתתפים בזה, ואדרוש בשלום כ"ק האדמו"ר שליט"א יאריך ימים על כסא ממלכתו עד ביאת גו"צ בב"א.

בברכה נאמנה

דוש"ת דוב לנדו

ה' דמשפטים תשפ"ג

נמסר לרבינו שליט"א ע"י תלמידו הרה"ג ר' יצחק ארון איזרעאל שליט"א ר"מ בישיבה"ק, בליל שב"ק סמוך לאשמורת הבוקר כשרבנן תלמידיהון דישיבה גדולה היו בקודש פנימה, ורבינו שליט"א התעלם עמם באהבים בנתיבות הסוגיא בחדותא דשמעתתא.

ד' אדר

הגה"ק רבי ארי' לייב מראוונא
[ר' לייב שרה'ס]

ואלה תולדות

הגה"ק רבי לייב שרה'ס זי"ע נולד בשבעה עשר בתמוז שנת ת"צ בעיר ראוונא לאביו רבי יוסף ז"ל ונקרא ר' לייב שרה'ס ע"ש אמו משום מעשה שהיה דאמו מרת שרה היתה בת לאיש פשוט הגר בכפר אחד במדינת אשכנז והיא היתה צנועה וכשרה, פעם אחת רצה בן הפריץ לקחתה לאשה, ויקרא הפריץ לאביה ואמר לו שהוא גוזר עליו שיתן בתו לבנו לאשה ואם לא מרה תהי' אחריתו ונזדעזע האיש לשמע אזניו, ורץ לביתו וסיפר להם את כל צערו ולטכס עצה מה לעשות להנצל מהצרה הזאת, ואבי' החזיק בביתו מלמד לבניו כהמנהג בימים ההם ושמו ר' יוסף והי' חכם וזקן, ואשה לא היתה לו, והחליטו בדעתם שר' יוסף יקחנה לאשה ועי"ז תנצל מבן הפריץ, ור' יוסף הנ"ל הי' אחד מל"ו צדיקים שבדור שנדד לאותו הכפר בראותו ברוח קדשו כי שם מחכה לו בת זיווגו שיש לה נשמה גדולה, ואמר ר' יוסף לזוגתו שרה, היות כי עשית דבר גדול כזה שרצית להנשא לאיש זקן שלא יאריך ימים אתך, רק כדי להנצל מאיש נכרי ובליעל, על כן אני מבטיחך שתלד בן צדיק וגדול ויביא הרבה טובה לישראל, ועל כן קראו אותו ר' לייב שרה'ס על שמה כי בזכותה נולד צדיק וקדוש זה, וכן הוא עצמו חתם את שמו הק' כן.

ימי ההילולא

ד' אדר

- האמורא רב אחאי בר רב הונא - ד"א רס"ו
- רבי חיים יוסף גוטליב מסטראפקוב ב"ר ארי' לייב [אד"ב] - תרכ"ז
- רבי שרגא צבי טענענבוים אב"ד טשאטה ב"ר זאב וואלף (נטע שורק) [אד"א תרנ"ז]

ה' אדר

- רבי יוסף כ"ץ לאנדא (ר' יוסף הצדיק) אב"ד פוזנא ב"ר משה פנחס - תקס"א
- רבי וואלף מטשערניאוסטראה ב"ר נפתלי צבי - תקפ"ג
- רבי ישע' מושקאט מפראגא ב"ר יעקב משה - תרכ"ג
- רבי שמואל אברהם אבא מסלאוויטא ב"ר משה [אד"א] - תרכ"ד
- רבי אברהם מטשעכנוב ב"ר רפאל [אד"א] - תרל"ה
- רבי שלום שפירא מפשטיק ב"ר יעקב יצחק מבלגדוב
- רבי משה מקשאנוב ב"ר דוד - תרע"ה

ו' אדר

- רבי דוד מאוסטראה ב"ר מרדכי טעבל (תלמיד הבעש"ט) - תק"י
- רבי אלכסנדר זיסקינד הכהן מפלאצק ב"ר אברהם (ר' זושא פלאצקער) (תלמיד החוזה) - תר"ד
- רבי צבי חנוך העניך מבענדין (יכהן פאר) ב"ר פנחס יעקב ממאליניץ [אד"א] - תרצ"ה

נשמתו הק'

הי' מתלמידי הבעש"ט הק' ומרן המגיד הק' ממעזריטש זי"ע, ומרן הבעש"ט הק' אמר עליו כי מה שהוא מתענה משבת לשבת לא משום שרוצה להתענות, רק שמפני רוב דביקותו בה' הוא שוכח לאכול

כמה חדשים לפני פטירתו אמר כי רחוק היא שיקבל אדם נשמה חדשה שלא היתה בעולם אף פעם אחת, כמו הבעש"ט הק' היה לו נשמת רבינו סעדיה גאון, ולרבינו סעדיה הגאון היה נשמת חזקיהו המלך, ולהרה"ק הרבי ר' בער היתה נשמת האר"י הק', והאר"י הק' היתה לו נשמת התנא האלוקי רשב"י, והאור החיים הק' היתה לו נשמת הרמ"ק והיא היתה נשמת רבי עקיבא, אבן יש צדיקים שזוכים לנשמה יתירה, היינו שמוסיפים להם עוד נשמה כשנעשים בר מצוה או ביום חתונתם, ושנעשיתי בר מצוה הביאני אמי להרה"ק המגיד ממעזריטש זי"ע שיברכני, ובירך אותי, ואמר: יש לי בשביל לייב מתנת בר מצוה יפה מאודה, ולא הבנתי אז מה היא דהרי לא נתן לי כלום ואח"כ כשבאתי לכלל דעת השגתי באיזה מתנה כבדני רבי, ואח"כ סיפר באריכות הסיפור מהבעש"ט הק' זי"ע שאמר אחר פטירת האוה"ח הק' שנסתלק ביום שב"ק ט"ו תמוז תק"ג שביום א' אחר שבת חזרה נשמתו לזה העולם כל זה סיפר ר' לייב שרה'ס וידעו בבירור שנשמת אוהחה"ק היתה מתנת הבר מצוה שלו מרבו דהא הוא נולד בי"ז תמוז ת"צ ונעשה בר מצוה י"ז תמוז תק"ג

עבודתו הק'

כל ימיו פעל ועשה לצורך ישראל, הן החיים אשר המה

חיים עודנה על האדמה, והן את אשר כבר מתו, בפדיון שבוים ותיקוני נשמות, ולסיבה זו נסע מעיר לעיר ומכפר לכפר לקבץ מעות לפדיון שבויים, ולתקן בדרך נשמות וגלגולים, וגם חיפש נשמות טהורות וקדושות אשר נטמנו בין אנשים ריקים ומגושמים, וקרבם לתורה ולעבודה, והרה"ק המגיד ממעזריטש כתב לו מכתב שיתנו לו מעות בעין יפה, וכן השתמש הרבה פעמים בשמות של קפיצת הדרך או שהיה רואה ואינו נראה כדי לבוא לעזרת ישראל ונכנס לפלטרין של מלכים ושרים מבלי לראותו וכך ביטל כמה גזירות.

כמו כן ידוע שהיה מפרנס את הל"ץ צדיקים הנסתרים שבדורו, וזו היתה לו בירושה מרבו הבעש"ט הק' שזן וכלכל את הצדיקים הנסתרים בחיים חיותו, ובהעלותו השמימה הנחיל מידתו זו לתלמידו ר' לייב שרה"ס.

רוח הקודש

סיפר הרה"ק ר' בונם מפרשיסחא זי"ע שפ"א הי' ר' לייב שרה"ס בקאזניץ ובעל אכסניא שלו ראה עליו שאין תוכו כברו והוא איש מורם מעם, וכשהכין ר' לייב א"ע לנסוע ביקש ממנו בעל האכסניא שיקנה ממנו איזה דבר, וברצונו היה שע"י ישאיר ברכה בביתו, ואכן עשה הרה"ק כרצונו ונכנס לחנותו, ומשש כל סחורתו בידיו הקדושים, ועל כל דבר אמר "אין זו סחורה", רק על זוג בתי עינים אחד אמר "זו סחורה", אבל לא למענו, ונסע משם, בשנה ההוא עברו אנשי הצבא במחוז ההוא ובזזו כדרכם מכל אשר באו תחת ידם וגם בעיר קאזניץ שללו ופתחו כל האוצרות, וגם בחנותו היו אך לא לקחו מאומה רק הבתי עינים שמשש ר' לייב שרה"ס ואז הבינו מאמרו, ויהי לנס.

ימי ההילולא

ז' אדר

- רבינו משה בן עמרם ב"א - תפ"ח
- רבי יצחק אייזיק מקאליב ב"ר משה יחזקאל - תקפ"א
- רבי יחיאל יוסף מראשקוב ב"ר שבתי (השני) - תרנ"ו
- רבי ישראל דוד שמחה בונם סופר ב"ר שמעון סופר מקראקא- תרפ"א

ח' אדר

- רבי אליהו הכהן ב"ר אברהם שלמה (שבט מוסר) - תפ"ט
- רבי גרשון מלאצק (תלמיד הבעש"ט) - תקמ"ה
- רבי טוביה ליפשיץ מבריגל ב"ר משולם זלמן יהונתן [בן האדב"ע]-תרע"ד
- רבי ארי' לייב מהאנובר ב"ר יעקב יהושע בעל פני יהושע (פני ארי') תקמ"ט
- רבי אשר מאיר הלברשטאם מבאכניא ב"ר יוסף זאב מקשאנוב תרצ"ב

ט' אדר

- רבי בונם מייזליש מקראקא ב"ר אברהם (חתן הרמ"א) ב"ר אברהם -שפ"ד
- רבי יוסף יואל היילפרין אב"ד סטעפין ב"ר יעקב אהרן - תק"ל
- רבי שלמה זלמן מוואלאזין (תולדות אדם) ב"ר יצחק - תקמ"ח
- רבי אלעזר הלוי הורוויץ אב"ד זלאזיץ ב"ר יצחק הלוי אב"ד האמבורג תקע"ג
- רבי שמואל שמעלקא קליין אב"ד סעליש (צרור החיים) ב"ר יוסף -תרל"ה
- רבי ישראל יעקבמחסוט ב"ר מרדכי מנאדבורנא - תרפ"ט
- רבי מנחם מענדל שטערן אב"ד סיגעט (דרך אמונה) - תקצ"ד
- רבי מרדכי ב"ר משולם פייש מטאהש - תרצ"ה [אד"א]

י' אדר

- רבי יוסף ברוך מניישטאט ב"ר קלונימוס קלמן הלוי מקראקאה -תרכ"ז[אד"א]
- אברהם זרח יהודה ארי' לייבוש מברעזאן (אמרי יהודה) ב"ר משולם שרגא פייביש - תרפ"ט [אד"א]
- רבי ארי' לייב הלברשטאם ממושינא ב"ר משה מבארדיוב - תש"א

ביטל כמה גזירות

בשנת תקמ"א נתחדשה גזירה חדשה על ישראל, שצריכים לשלוח ילדי ישראל לה"שולע"ס ", אז נסע ר' לייב כדרכו בקודש לפלטרין של מלך בעיר המלוכה וויען בבחינת רואה ואינו נראה, ורק להקיסר לבד נראה, ונכנס באמצע אסיפת המלך עם שריו ויועציו, ולא ראו אותו רק המלך, והמלך נתבהל מאוד, ושאל איך נכנס היהודי הזה, ולא ידעו מה הדבר, והראה להם באצבעו ולא ראו כלום, וחשבו שהמלך נשתגע, ויגש אליו ר' לייב והתחיל להכות את המלך מכות אכזריות, והמלך התחיל לצעוק בקולי קולות, והשרים המה ראו כן תמהו על המעשה אך לא ראו כלום, כשיצא אמר שזו קליפה נוראה ולחם אתו עד סוף ימיו ולבסוף מסר נפשו ושבר את הקליפה הנוראה הזאת כמובא להלן.

אשכבתי' דרבי

בשנת תקנ"א שנתו האחרונה עלי אדמות איתרמי שהקיסר מוויען – אשר אתו ערך ר' לייב המלחמה הכבידה – נסע דרך עיר יאלטישקוב עיר גורו של ר' לייב ונשברה ארבעת האופנים של מרכבתו, והבין המלך שלא מקרה היא זה, ואמר ידעתי גם ידעתי כי ר' לייב עשה לי את זה, אלך לביתו וארואנו, ונכנס לביתו ולא מצאו, אמר המלך לבני ביתו שכשיבוא ר' לייב תאמרו לו שאני הולך למות, כי אין לי כח לסבול עוד היסורים אשר הוא עושה לי, אבל שידע שגם הוא לא יאריך ימים, וכשגמר לדבר דבריו יצא, וכשבא ר' לייב לביתו ורק דרך על מפתן ביתו, קרא בקול ואמר: אוי, כבר נכנסה הטומאה אל ביתי, וכאשר סיפרו לו דיבורו של הקיסר התחיל לבכות בקול

קורץ לבבות, ונכנס לביתו והתחיל לצוות מחמת מיתה, וציוה שיקברוהו בלי שום כבוד, רק לעשות לויה באופן צנוע.

ביום ד' לחודש אדר שנת תקנ"א התחיל לדבר התחיל לדבר אודות גדולת וקדושת בעל מגן אברהם על שו"ע, כפי שהוא דרכו בקודש כל ימיו לדבר מגודלו, ודיבוריו האחרונים על המ"א הי' בזה"ל: ר' אבא'לע קאלישער איז אַ אמת'ער גאון, אַ אמת'ער מקובל, אַ אמת'ער צדיק, ובזה נח נפשיה.

ואכן קיימו צוואתו ועשו לו לויה פשוטה וצנועה, ועל מצבתו לא כתבו כלום רק שמו ויום הסתלקותו ובנו אוהל כמין סוכה רעועה מעץ, וגג של קש ותבן, ופע"א בא איש עשיר ונדיב ורצה לבנות אוהל חדש כיאות, ושלחו לשאול להרה"ק מאפטא זי"ע, ואמר רק בתנאי שישארו את גג הקש מלמטה, וכשרצו לעשות את הגג ראו שהתבן מפריע, ורצו לסלק מקודם את התבן ולחזירם אח"כ, אך כשעלה הפועל להסירם נפל ומת, ובא נכדו ואמר שבוודאי לנכד לא יארע כלום, ואמר שהוא יעלה, כשעלה נפל ולא ניזק, אבל הרה"ק מאפטא ציוה שאל יבנו יותר שנראה שגם לאחר מותו שונא את הכבוד.

ה' אדר

הגה"ק ר' זאב וואלף מטשארני-אוסטראה זי"ע

ואלה תולדות

נולד לפני שנת תקט"ו בעיירה טשארני-אוסטראה הסמוכה לאניפאלי מקום מגוריו של הרה"ק הרבי ר' זושא זי"ע, כבר בשחר טל ילדותו בהיותו כבר תמניא זכה לחסות ולהיות בין תלמידי הרה"ק המגיד ממעזריטש זי"ע, אשר הראה לו אותות אהבה וחיבה, יסופר שהרה"ק המגיד זי"ע כשנשא את אשתו הרבנית בזוו"ש הי' מקפיד לבל יכנסו התלמידים אצלו בשעה שהיא סעד עמה, פ"א ורבי וועלויל שהי' אז בן שמונה שנה רצה ליכנס לרבו בשעה שסעד עם הרבנית, התלמידים שידעו מקפידת רבם רצו למנוע אותו, אבל המגיד כשראה אותו קרא אותו, ואמר לו: בא וראה התנהגותי עם ב"ב השני', לימים כשנשא ר' וועלויל את זוגתו השניה – שהיתה בזוו"ד כלתו של המגיד הק' הרבי ר' יחיאל מזלאטשוב זי"ע – אמר פ"א: בילדותי למדני מורי ורבי המגיד הק' איך להתנהג עם הרבנית בזוו"ש, גם הי' תלמידו של הרה"ק ר' פנחס מקאריץ זי"ע.

בגו צדיקיא

הי' בקשרי ידידות עם רבים מצדיקי וגדולי דורו, במיוחד עם מחותנו הרבי ר' זושא (בתו הי' אשת בן הר"ד זושא – אשר אביו הרבי ר' זושא אמר עליו שהוא נשמת חזקיהו מלך יהודה – ה"ה הרה"ק ר' ישראל אברהם זי"ע, אשר מילא את מקום חותנו ר' וועלויל בטשארני-אוסטראה אחר עלותו לא"י, נפטר בדמי ימיו בשנת המ"ב לחייו, והרבנית – בתו של ר' וועלויל – נהגה ברבנות אחרי פטירת בעלה, ונהרו חסידים אליה כמו בחיי בעלה, ועיין בספר מנורת הזהב שמביא שגם מחותנה הרה"ק ר' מרדכי מטשרנאביל זי"ע [בתה היתה אשת בנו הרה"ק ר' דוד מטאלנא זי"ע] שבת פ"א בטשארני-אוסטראה, והלך אל שלחנה בסעודה שלישית, בשנת תקצ"א עלתה לא"י ונספתה ברעש בכ"ד טבת תקצ"ו ומנוחתה כבוד סמוך לאבי' בטברי') והרבי ר' ברוך ממעזיבוז זי"ע, אבל עלה על כולנה היה מקושר בעבותות אהבה ודביקות נפלאה עם רע"ה הרה"ק רבי משולם פייביש מזבאריזא זי"ע, בעל "ישר דברי אמת", ולאחר הסתלקותו של רבו המגיד הק' נסע אל רע"ה ועמיתו זה, ומצא אצלו את שאהבה נפשו, פ"א הי' אצלו בזבאריש, ואח"כ כנשפטר ממנו הלך ר' פייבוש ללוותו ועלה עמו על העגלה, ושוחחו בדביקות ובידידות נפלאה עד שהגיע לטשארני-אוסטראה, אח"כ רצה ר' וועלויל ללוות את ר' פייבוש, ועלה על עגלתו, ושוחחו בדברי תורה עוד פעם בדביקות ובאהבה נפלאה עד שהגיעו בחזרה לזבאריש, כך הי' כמה פעמים מגודל דביקותם אחד אל השני לא יכלו להפרד (כתבי ר"י שו"ב), ועד כדי כך גדלה דביקותו ברעו ר' פייבוש, אם כי מעולם ביקש לעלות לארץ הקודש ולחונן עפרה, בכל זאת נמנע מלהוציא מחשבתו אל הפועל כי ימי חיותו של ר' פייבוש, כי לא רצה להיפרד ממנו.

רב רבנן

גדול ומפורסם הי' שמו בישראל, ועל אף ששימש כאב"ד דק"ק טשארני-אוסטראה, היתה מצודתו פרוסה למרחקים, ורבים השכימו לפתחו, לקבל תורה מפיו, ובתוכם היו גדולי ומצוקי ארץ, כהרה"ק ר' דוד שלמה אייבשיץ אבד"ק סאראקא בעמח"ס "ערבי נחל" עה"ת ו"לבושי שרד" על שו"ע ועוד, הרה"ק ר' יצחק קאסובער זי"ע, ועוד, ועל כולם נמנה הרה"ק רבי מנחם מענדיל מקאסוב זי"ע בעל "אהבת שלום", שהי' תלמידו המובהק ביותר, אשר עליו סמך את חסידיו לאחר עלותו לא"י, יסופר כי לפני נסיעת ר' וועלוויל לא"י, שאל את תלמידו הרה"ק מקאסוב: מה שאלתך וינתן לך, ביקש שיוכל לראותו בכל יום לפני התפילה, נענה לו ר' וועלוויל ע"ז, וכן הוה, בכל יום לפני התפלה ניגש הרה"ק מקאסוב לחלון שבחדרו והתבונן דרכו החוצה, אל חלל העולם, ואח"כ נעמד בתפלה, והנה קרה באחד הימים בהתבוננו כדרכו בקודש דרך החלון, פנה אנה ואנה כמחפש אחר דבר מה, המשמש בקודש סבור שהוא מתאמץ לראות דבר מה ואינו מצליח בכך, הלך ופתח את החלון לרווחה כי ייטיב לראות כחפצו, נענה לו הרה"ק מקאסוב ואמר: איני רואה עוד את רבי הק' שבארץ ישראל, שמע מינה שנסתלק לחיי עד, וכן הי'.

מנפלאותיו

הי' מפורסם לבעל מופת גדול והרבה ספורים נפלאים מתהלכים בין החסידים מן האותות והמופתים שהראה, בסביבות העיירה טשארני-אוסטראה, הי' דר מסור עוכר ישראל שהי' מסית ומלשין אצל שרי המלוכה על בני הכפרים תושבי העיירות הללו, וסבלו רבות ממנו, תמיד הי' באים הבני הכפרים אצל צדיקי הדור שגרו בסביבתם ביניהם הרה"ק הר"ר זושא והרה"ק ר' וועלויל זי"ע, שיעוררו רחמים למען בטל כחו של אותו רשע, פ"א הגיעו מנין חסידים לשהות אצל ר' וועלויל בימים נוראים, ובדעתם הי' כי יעוררו אז אותו שישפיע לבער את הרע מקרב הארץ, ואכן עברו ימים מועטים, והמסור מת מיתה חטופה לאחד מחלה קצרה, אחר ימים נוראים נזדמנו הני תרי צדיקים הר"ר

זישא ור' וועלוי"ל לפונדק אחד, בתוך הדברים שאל הר"ר זישא למחותנו "איך ביערתם את הרע הזאת, אני לא מצאתי לי עצה כיצד לעקרו", ענה ר' וועלוי"ל מעשה שהי' כך הי', ביום הכיפורים התפללתי כשליח ציבור את תפילת נעילה והארכתי מאוד בתפילה, בני העיר סיימו את תפילתם ובאו כולם להטות אזנם מאחורי כותל ביהכ"נ להאזין לתפילתי, ובניהם הי' גם המסור, הכנסתי בו הרהור תשובה, וע"כ הוא נעשה שלי, ובקל יכולתי לנצחו, כי מתחלה הי' כ"כ רחוק מן הקדושה עד שלא הי' לו שום התגברות עליו כמו שאמרו הענין אצל אסתר עם המן כמבואר בספה"ק, (שלכך עשה אסתר סעודה להמן שנתנה לו לאכול ממאכלה ובתוך כך נכנס קצת להקדושה ואז היתה יכולה לנצחו).

הרבנית אשת הרה"ק ר' דוד מטאלנא ה"ה בתו של ר' ישראל אברהם (בן הר"ר זישא) חתנו של ר' וועלוויל סיפרה מעשה נפלא שהיא היתה נוכחה, כאשר באה בקשרי שידוכין עם ר' דוד שהי' עדיין צעיר לימים הי' עדיין אביו הרה"ק ר' מרדכי מטשערנאביל, וגם אביה ר' ישראל אברהם בחיים חיותם, אבל בהגיע זמן החתונה כבר לא הי' ר' ישראל אברהם בחיים חיותו, ואמה האלמנה לא הי' לה על הוצאות החתונה ונדן וכדו', בני ביתה דיברה על לבה שתסע להרה"ק ר' מנחם מענדיל מקאסוב זי"ע שהוא הי' תלמיד מובהק של אביה הק' ר' וועלוויל – שהי' כבר בגנזי מרומים – וגם שמו הולך לפניו לבעל מופת, אולי משם תבא ישועתה, וכך עשתה, ונסעה עם הכלה לקוסוב, כשהגיע לשם שמח מאד לקראתם, בהיותם יוצאי חלציו של רבו הק', וצוה למשרתו שיסדר להם אכסניא טובה וכל הצטרכותם, הם שהו שם כמה ימים והרה"ק מקאסוב אין אומר ואין דברים, ביום השלישי שלח הרה"ק מקאסוב לקרואתם, ושאל למטרת בואם, שפכו לפניו כל שיחם שזמן החתונה הגיע ולרש אין כל, ציווה להכנס לחדרו הפנימי, כבואם הביתה אמר להכלה שתקח את הסינור שלה והוא ימלאנו דינרי זהב, פתח את ה"שיפלאד" והוציא מתוכה מלא חפניו שקלי זהב ושלשלם לתוך הסינור, והתפעלו מאד למראה עיניהם, ולא הבינו מאין לו להרבי כל האוצר הלזה, ופנה אליהם: כפי הנראה תוכלו לחוג את שמחת הנישואין בהרחבה, ואלמלי הי' בכחי הייתי אף אני משתתף בשמחתכם, אבל כחי ואור עיני אין אתי, ולא אוכל לעבור דרך מרחק, אבל רצוני עז לקחת חבל בשמחתכם, לכן ברצוני לכה"פ לקיים כאן מנהג ישראל בריקוד "מצוה טאנץ", ושלח לקרוא מבית המדרש כמה מנגנים, והתחילו לנגן לפניו ולהכות כף אל כף, והוא לבש בגדי שבת, ורקד זמן מה בשמחה ובדבקות עצומה, ופטרם לשלום, הענין הזה הי' תמוה מאד בעיני הרבנות מאין הגיעו לידו כל ההון שנתן להם, לאחר שחקרה הדבר נתוודע לה דבר נפלא מאד, שכל אימת שהרה"ק מקאסוב זקוק לממון בשביל דבר מצוה, פותח הוא את השיפלאד ואומר: בזכות רבי ר' וועלוויל הושיעה נא, ותמיד נזדמן לו מעות ולפי המקבל כן יימצא אם מעט ואם הרבה... .

עליתו לאה"ק

כאמור שכל הימים ביקש לעלות לא"י אבל לא רצה להיפרד מרעו כאח ה"ה הרה"ק ר' פייבוש מזבאריש זי"ע, כ' כסלו תקנ"ה נסתלק הרה"ק מזבאריש זי"ע, אז החל לתכונן לעלות לא"י, בסוף קיץ תקנ"ח לאחד הכנות גדולות ומרובות יצא לדרך, כשלבו מלא שמחה על שסוף סוף זוכה הוא למלאות את רצונו העז לחונן את עפרת ארץ הקודש, ולהתעלות שם בעבודת הבורא מתוך קדישה והשגה יתירה, הרה"ק מרוזין זי"ע התבטא פ"א ואמר: רק מי שמרגיש את טעמה הנשגב של ארץ הקודש כמו הצדיק רבי וועלוועלי זכאי לנסוע לארץ ישראל, הדרך היתה מלאה בסכנות ועיכובים שונות, שהימים הי' ימי מלחמה, מלחמת נאפוליון קיסר צרפת, שכבר כבש אז את מצרים, ועמד לכבוש את א"י, בדרך הגיע לקושטא ומצא את הרה"ק רבי נחמן מברסלב זי"ע שגם הי' בדרכו לא"י, ושהו שם שני הצדיקים בשבת קודש, במוצאי שבת קודש נכנס מוהר"ן לחדרו של ר' וועלוויל ודברו כמעט כל אותו הלילה, ונסע יחד לא"י.

ולאחר הרפתקאות וסכנות רבות הגיעו לארץ הקודש, לחוף שליד העיר חיפה, בערב ראש השנה של שנת תקנ"ט, בר"ה וביום הכיפורים שהו שני הצדיקים בהר הכרמל שבחיפה, בחול המועד סוכות הלכו למערת אליהו, והיתה שם התעוררות גדולה בשמחה וריקודין ומחולות, גם בשמחת תורה עשו שם הקפות בשמחה של מצוה כנהוג, לאחר חג הסוכות קבע ר' וועלויל מושבו בעיה"ק טבריי' ת"ו, שם מצא את הכהן הגדול רבי אברהם מקאליסק זי"ע, יסופר שכאשר בא בפעם ראשונה לשולחנו הטהור של הרה"ק מקאליסק זי"ע ביקש ממנו שגם הוא יאמר דברי תורה, אבל הוא מיאן, רק לאחר שאמר הרה"ק מקאליסק ד"ת הסכים לומר גם הוא, אח"כ אמר ר' וועלוויל "שהרגיש בשעת שאמר תורה שנפתח לו בסייתא דשמיא מוח כמו של הרבי ר' פנחס מקאריץ זי"ע, שהי' גאון גדול ועמקן מאוד, אך מאחר שראה אז מעט חלישת הדעת שהי' להרה"ק מקאליסק, קיבל על עצמו שלא יוסיף לומר תורה בפניו".

י"א שנים ישבו הני תרי צדיקים יחד (עד פטירתו של הרה"ק מקאליסק בד' שבט תק"ע), וכל אותן השנים שררה אהבה גדולה ביניהם, ר' וועלוויל נהג ללכת מדי שבת בשבתו לשולחנו הטהור של הצדיק מקאליסק בסעודת שלישית, והצדיק מקאליסק נהג ללכת לשולחנו הטהור של ר' וועלוויל בכל ראש חודש.

לאחר פטירתו של הרה"ק מקאליסק זי"ע, קיבל עליו להנהיג את העדת החסידית בטברי', ושימש כמרא דארעא דישראל עד יומו האחרון, במשך כל אותם השנים פעל גדולות ונצורות למען חיזוק ישוב ארץ ישראל, ודאג הרבה למען יושבי טברי' ועניי ארץ ישראל, כפי שהועד עליו בהקדמת ספר מנורת הזהב וז"ל: הרב הקדוש צי"ע מוהר"ר זאב וואלף מטשארנאוסטרא שנסע לארה"ק ונתיישב בטבריא עה"ק תובב"א... הוא תיקן הכוללים בארץ הקודש , ובח"ל תיקן הנדבות על ר"מ בעה"נ לחיזוק ישוב אה"ק, עכ"ל, ולשם כך עמד בקשרי מכתבים עם גדולי הדורו בחו"ל, המשיך להיות מקושר עם תלמידו הרה"ק מקאסוב, שלח לו שני מלבושים, וכתב לו "שישמור את הבגדים בכבוד ובחשיבות, כי המה מלבושיו אשר לבש אותם אחר שטבל בנהר דינור", ומקובל כי הרה"ק צוה לבנו ה'תורת חיים' "שלא ישנה סדר התפירות, כי קבלה בידו שהחייט הי' מיחד יחודים על כל תפירה".

שם שתה כוס התרעלה כששיכל את בנו הצדיק ר' שלמה שהי' מבני העלייה של הרה"ק מקאליסק.

אשכבתי' דרבי

כמה שעות קודם פטירתו עצם ר' וועלוויל את עיניו, מה שלא ראו אצלו מעולם, כי מדרכו לישון בעינים פקוחות, ואחד מתלמידיו שעמד ליד מטתו בשעת מעשה התחיל לצעוק ולבכות, כי חשב שרבו הק' כבר נסתלק, אבל לאחר כמה דקות פתח את עיניו ואמר לתלמידו: "סגרתי את עיני כדי להסתכל בדורות האחרונים, וראיתי שבעווה"ר אפילו אנשים גדולים בתורה ובחסידות כמוך לא ינצלו מהרהורי מינות ר"ל, והעצה היעוצה להינצל מכך היא שידברו מצדיקים שהכירו, ומעבודתם הקדושה, ובזה ינצלו".

ביום ה' אדר תקפ"ג השיב נשמתו הטהורה ליוצרה, ונטמן בבית החיים בטבריי ליד רעו הרה"ק מקאליסק זי"ע.

ז' אדר

הגה"ק רבי יצחק אייזיק מקאליב זי"ע

מתולדותיו

הגה"ק רבי יצחק אייזיק מקאליב זי"ע נולד בשנת תקי"א בעיר סערענטש לאביו רבי משה יחזקאל ז"ל, בברכתו של הבעש"ט הק' זי"ע בעת חזרתו מן הנסיעה לאדה"ק שלא עלה בידו כידוע עבר דרך ארץ אונגארין ועבר העיר הנ"ל והתאכסן בבית ר' משה יחזקאל שהיה בעל מכנים אורח גדול וקירב אותו מאוד ולפני פרידת הבעש"ט מביתו שאל את ר' משה יחזקאל וזוגתו מה שאלתם ויענו ויאמרו שהם חשוכי בנים ל"ע ושאלתם ובקשתם להיפקד בזש"ק, השיב להם הבעש"ט הק' שאם הם מסכימים שיאבדו רכושם אז יוושעו בעזהשי"ת בזש"ק, והסכימו שניהם לדבר, אח"כ הוסיף ואמר להם שיוולד להם בן אשר יאיר את העולם כולו.

ואכן כך הוה בשנת תקי"א נפקדו ר' משה יחזקאל וזוגתו בבן זכר וקראו שמו יצחק אייזיק אולם זמן קצר אחר שנולד הילד נפטר ר' משנה יחזקאל אשר בינתיים גם נהפך עליו הגלגל וירד מנכסיו ל"ע, וכשגדל יצחק אייזיק הוטל עליו עול פרנסת המשפחה והיה רועה את האווזים, בעת ההוא סיבב בארץ אונגארין הרה"ק ר' לייב שרה"ס זי"ע כדרכו בקודש ופגע בהילד ומיד הכיר את שורש נשמתו הגבוהה, ומיד הלך לבית אמו וביקש ממנה שתמסור לו את בנה הנער והוא יגדל אותו כראוי, ואף נתן לה סכום הגון לפרנסתה, לאחר שהאם נתנה הסכמתה לקחו עמו לניקלשבורג לישיבתו של הרה"ק הרבי ר' שמעלקא זי"ע באמרו לו: הנה הבאתי לך נשמה גבוהה וקדושה מהיכל הנגינה ובוודאי יראה מר לעשותה כלי שלם בכל המעלות, ואכן כעבור כמה שנים גדל לתפארת כגאון אדיר בכל מקצועות התורה.

בצל רבותיו

כאמור למד אצל הרה"ק ר' שמעלקא מניקלשבורג זי"ע משך כמה שנים בקדושה ובטהרה, ומסר לו אחד מתלמידיו הגה"ק ר' ברוך שהי' אב"ד קאליב לפני ר' אייזיק'ל שילמד אתו, ולמדו ביחד תורה וחסידות, וספג בקרבו ש"ס ופוסקים ראשונים ואחרונים מדרשים וזוהר עד שהשלים עצמו בכל מכמני התורה כאחד הגדולים אשר בארץ ונתחבב מאוד בעיני רבו וכשהי' בן שלושים שנה רצה לקחת אותו לחתן עבור בתו, ושלח מעתב חתום בידי ר' ברוך למסור לר' יצחק אייזיק והוא ברוח קדשו לפני פתחו את המכתב אמר לר' ברוך כהאי לישנא: "לי לא, לך כן" (היינו שתוכן המכתב אינו מיועד לי אלא לך) וכאשר החזיר ר' ברוך את המכתב בידי ר' שמעלקא בתוספת הערה של ר' יצחק אייזיק הורה לו ר' שמעלקא לפתוח את המכתב ובה הי' כתוב אשר רוצה לקחתו לחתן לבתו ואז נעשה השידוכין עם ר' ברוך.

פע"א איקלע הרה"ק ר' אלימלך מליזענסק אצל הרה"ק ר' שמעלקא והציג את ר' יצחק אייזיק'ל לפני ר' אלימלך ואמר לו: הביטו בתלמידי זה אם ראוי להיות מורה הוראה בישראל, והרים ר' אלימלך את עיניו והסתכל בו מראשו ועד רגליו, אח"כ כתב ר' שמעלקא הורמנא וחתם עצמו על הכתב וגם ר' אלימלך חתם עצמו עליה מבלי לתהות על קנקנו, כי רק בראיה בעלמא הבחין וראה עליו שראוי להיות מורה הוראה בישראל ולהמנות לרבן ומדריכן של ישראל, ומני אז דבקה נפשו הק' בהרבי ר' אלימלך ונסע אליו להסתופף בצל קדשו עד כי נתעלה מעלה כחד מבני העליה של ההיכלא קדישא של הרבי ר' אלימלך זי"ע.

פעם כאשר היה בליזענסק על פרשת בא אמר לו ר' אלימלך שבעת שיאמר תורה בל יהיה אתו כי טעם כמוס עמו, אולם הוא לא רצה לילך משם, ויהי כאשר פתח ר' אלימלך את פיו באמירת תורה, קפץ ר' יצחק אייזיק מלפני השולחן והתחיל לרוץ בבית אנה ואנה והגיד את ההלל בקול צעקות, ותמהו כל העומדים שם עד שהסביר להם כי ע"י אמירת תורה מפרשת השבוע ע"י רבו הקדוש משך עליו כל כך התלהבות הקדושה עד שנדמה לו כאילו הוא מקריב קרבן פסח.

כמו כן היה מאוד דבוק בר' אלימלך ועסק הרבה בתורתו ויגע עצמו הרבה לירד לעומקי דבריו עד שרצה לעשות חיבור על ספה"ק נועם אלימלך.

על כס הרבנות

בתחילה לא רצה להימנות לרב ואב"ד ומאס ברבנות וישב על התורה והעבודה וחי חיי צער ברוחק גדול בעיר סערענטש, בעת ישב בקאליב איש מורם מעם צדיק וחסיד וגביר אדיר ר' יעקב פיש זצ"ל וה' הצליח דרכו תורה וגדולה התאחדו במקום אחד וזכה לשם טוב בכל הסביבה עד שעלה מעלה ונעשה לראש היהודים בארץ, והבחין בהרה"ק ר' יצחק אייזיק כי איש קדוש עובר לפניו קדוש וטהור ובראותו את הדחק אשר שרוי בתוך ביתו בא לעזרתו וגומלו חסדים טובים ע"י הלוואת כסף מבלי לתת זמן פרעון לחובותיו, וכל חובותיו כתב על ספר עד שנצברו לסכום גדול ור' יעקב הנ"ל החליט בנפשו כי לא זו הדרך שישב בביתו על התורה, אלא לירד מן הדר אל העם ולהתמנות לרב ואב"ד, ובא אליו במרמה ואמר לו היות שנצטבר סכום גדול וצריך הוא את הכסף, התחיל ר' יצחק אייזיק להתחנן לפניו שאין לו כסף עכשיו וימתין קצת, ר' יעקב לא רצה לשמוע עד שבאו לעמק השוה כי באם יקבל עליו הרבנות בעיר קאליב יאות לו למחול כל חובותיו, כראותו ר' יצחק אייזיק את מצבו נעתר לקבל את משרת הרבנות אף שהיה נגד רצונו ובשנת תקמ"ב

נתקבל לשמש כרב ואב"ד קאליב וגליל סאבאלטש, ומצודתו היתה פרוסה על כל המדינה, וגדולות ונצורות פעל בעיר קאליב וכידוע שהרה"ק מצאנז שאף מאוד להתמנות לרב ואב"ד קאליב אחר פטירתו של ר' אייזיק'ל באמרו שג' פרסאות סביבות העיר קאליב אפשר להרגיש קדושת המקום שנתקדש ע"י עבודתו הקדשוה של ר' אייזיק'ל זי"ע

ויעתר יצח"ק

עבודתו הק' שבלב זו תפילה היה במסירות נפש ממש ובכל לבו ונפשו כי ידוע שכל ימיו היה מלא יסורים ומכאובים, ועכ"ז התגבר כארי לעבוד את עבודת בוראו ביחודים והתפשטות הגשמיות, וקולו היה קול ערב ונעים במתיקות נפלאה, כמ שידוע שדרך עבודתו הי' בשירה ובזמרה, ולא רק בני העליה ראו והתפלאו מעבודתו, אלא אפילו הגוים היו מלאים התפעלות מזה.

ודרך זו קיבל מרבו הרה"ק ר' שמעלקא והעיד שרבו זכה ברוב חכמתו להשיג את כל מה שניגנו הלויים בביהמ"ק, ומסופר על הרה"ק ר' אייזיק'ל מזידיטשוב זי"ע שפעם היה מנגן את אחד מניגוניו ואמר שבכח הניגון הזה להחזיר את הנדח שבנדחי ישראל והוא מסוגל להחזיר בתשובה ולקרב הלבבות של ישראל לאביהם שבשמים, ומלאכים ושרפים רעדו בעת שהרה"ק ר' אייזיק'ל מקאליב שר אותו.

בקאליב היה דר רופא גדול, פע"א עבר על בית מדרשו של הרה"ק מקאליב בשעה שהתפלל וכשמוע את תפילתו אמר: "דאס מוז זיין גבורות ה', דער מענטש האט דאך נישט קיין לינגען", כי ידע את מצב בריאותו.

איש נגיד אחד היה רגיל לנסוע אל הרה"ק ר' יצחק אייזיק מקאליב זי"ע על ימי ר"ה מידי שנה בשנה, כי תפילתו בכלל ותפילת הנתנה תוקף שלו בפרט היו ערבים עליו עד מאוד והי' חפץ מאוד ליקח עמו גם את אשתו לקאליב, למען תשמע גם היא את נעימות תפילת ונתנה תוקף של הצדיק, אך בכל פעם הי' לה איזה סיבה אשר מנעה ממנה מלבוא לקאלוב על ראש השנה, ולא איסתיע מילתא שתוכל לשמוע זאת מפה קדשו, ויהי היום, באמצע זמן החורף קור ושלג נזדמן לפני הרה"ק מקאלוב מצוה של הכנסת כלה, ונסע לדרך לאסוף ולקבץ נדבות בני ישראל, והגיע ובא אל עירו של אותו נגיד וחסיד, כאשר בא הרה"ק אל ביתו וצל קורתו לבקש ממנו נדבה, עלה בדעתו של נגיד כי עתה עת מצוא והזדמנות טובה שתוכל אשתו להאזין ולשמוע את תפילת ונתנה תוקף של הרה"ק מקאליב, ונתייעץ עמה בדבר זה לאמור שהיות שזכו שצדיק זה בא לבית מלונם, ע"כ מה טוב היה להציע ולבקש ממנו שיאמר עתה הפיוט ונתנה תוקף כמו בר"ה, ותוכל לשמוע אל הרינה ואל התפילה, אז תשבע מנעימות מנגינותיו, ותראה עד כמה צדקו דבריו שכדאי והגון לנדוד למרחקים למען לשמוע תפילה נעימה ויפה כזו, אך איך ירהיב בנפשו לבקש מלפניו כזאת אשר בימי טבת ושבט יען ויאמר ונתנה תוקף קדושת היום, דוגמת ר"ה איום ונורא הלא לצחוק יחשב, אמנם לאשר שהוא עוסק כעת בדבר מצוה לקבץ כסף נדבות ישראל, ובגלל זה צריך לטרוח זמן רב בטרחא מרובה, עד שיקבץ את הכסף הנדרש, על כן יציע לתת לו מכיסו כל הסכום בפע"א באופן שלא יצטרך לנדוד עוד, רק אז יוכל ליסע לביתו וכל טוב בידו, ברם יעשה זאת רק בתנאי שהצדיק ימלא בקשתו זאת, העצה הוטבה בעיני אשתו, והוא נכנס אל הרה"ק והציע לפני את כל אשר גמרו בדעתם, ואשר ע"ז יהיה זה וזה נהנה, הצדיק ישיג את שאלתו ובקשתו די כסף אשר יחסר לו לדבר מצוה אשר קבל עליו, וגם הוא ישיג מטרתו רצונו וחפצו שאשתו תשמע את נעימת קודש של תפלת הרה"ק על ונתנה תוקף, ויהי כאשר שמע הרה"ק מקאליב את ההצעה הזו לא דחה אותה על אתר, רק השיב לו כי עוד צריך להתיישב בדבר, ולמחר ישיב לו מענה, האיש יצא שמח וטוב לב, ויספר לאשתו כי יש תקוה שישיג את מבוקשו ורק צריך עוד להתיישב ומחר יהיה האות הזה, ויהי ממחרת נכנס אל הרה"ק לשמוע ממנו איך נגמר הדבר אצלו לטובה, והרה"ק השיב לו: הן אמת שלדבר גדול היה נחשב אצלי לקבל כל הסכום הנדרש בפעם אחת, שעי"ז הייתי מרויח זמן הרבה שלא אצטרך לבלות כל כך זמן ולהתבטל מדברי תורה, ומה גם הייתי חוסך לעצמי הרבה טירחא טלטולי גברא וחולשא דאורחא, אך נתיישבתי בדעתי "אז וועז אייזיק זינגט ונתנה תוקף קומען זיך צוזאם די פמליא של מעלה, און ביי ומלאכים יחפזון ציטערן די מלאכים באמת, נו איז דענטסמאל דבר בעתו ר"ה און יו"כ, אבער איצט וועז איך וועל מטריח זיין אין איין פראסטן וואכן טאג די פמליא של מעלה, און די מלאכים וועז ביי מיר זאגן ונתנה תוקף, זה אל זה ישאלו מה זה ועל מה זה הרעש והרעדה עתה, ויאמרו: אייזיק ברויך געלט, פארדעם זאגט ער ונתנה תוקף, ויאמרו המלאכים: אוי, רק בשביל מעות הטריח והרעיד אותנו כל כך, וגם אני אתבייש מפניהם, אז וועזן דריי הונדערט ריינינ זאל איך מטריח זיין כל צבא מרום צו ציטערן פאר פחד, ע"כ חלילה לי מעשות כדבר הזה.

ויהי כנגן המנגן

היה ידוע בניגוניו הנפלאים בשפת אידיש ואונגארישׁ מלאים רגש שהוציאם מחול אל הקודש, שפעם הגיע לאזניו איך שרועה צאן אחד שר בחליל שלו הניגון הידוע של "וואלד וואלד ווי גרויס ביסטו, רויז רויז וי ווייט ביסטו..." ונתן לו הרה"ק מקאלוב מטבע וביקש ממנו שישיר עוד הפעם ואח"כ זרק א"ע על הארץ והתחיל לנגן בלב מלא רגש בניגונו של הרועה את המלים "גלות גלות ווי גרויס ביסטו" ושוב ביקש מהרועה שישורר ניגונו אמנם כבר לא ידע לשוררו כי נשכח ממנו לגמרי, אז אמר למקורביו שניגון זה שוררו בני ישראל על נהרות בבל, ומסופר שכאשר שמע הרה"ק מראפשיץ פעם ניגון זה נענה ואמר: בשעה שהרה"ק מקאליב משורר ניגון זה אז נעשה רעש בעולמות העליונים, וכיתות כיתות של מלאכי רחמים באים לקבל פני הרה"ק ר' לייב שרה"ס בהיכלו שבמרום והם משבחים אותו ואומרים: ברוך שנתן לנו את הנפש היקרה הזאת, כמו"כ נודעים שאר ניגוניו כמו "סאל א קאקאש מאר" אשר גם שמע מרועה וקנה אותו מאתו, וניגונים אלו נתפשטו בתפוצות ישראל גם נתחבבו על הרבה צדיקים ויסופר שפע"א בליל שב"ק אצל הרה"ק מצאנז אחרי שכבר מזג את הכוס של קידוש התחיל לנגן הניגון גלות וכו' משך כמה שעות בדביקות נפלאה, כן ידוע שרבותה"ק עצי התמרים היו רגילים לנגן ניגונים אלו, הקדושת יו"ט הי' רגיל לנגן בפורים את הניגון "סאל א קאקאש", וגם

באידיש "קרייען טוט שוין דער האן", וקום פטירתו ניגן את הפסוק "אלי אלי למה עזבתנו" בניגון זה, כמו"כ ידוע שרביה"ק הי' רגיל הרבה פעמים לנגן לעצמו את הניגון "גלות גלות" בעת אמירת התורה בסעודת רעוא דרעוין, וגם בשבת בבוקר היה רגיל לזמר "שבת קודש" בניגון זה, וכן אצל מרן רביה"ק בעל ברך משה זי"ע הי' נהוג לזמר את הניגון "סאל א קאקאש מאר" ביום הפורים.

ויגוע יצח"ק

נר אלוקים טרם יכבה כאשר כבר עמדו סביב מיטתו תלמידיו ובני ביתו, וציוה עליהם לאמר: הנני לבקש אותכם שלא יחרתו על המצבה כלום רק שני דברים בלבד, "היה יכול ללמוד את הדף, והיה ערליכער איד", כי כן העיד עליו אליהו הנביא זכור לטוב, וכוונתו היה שדרכו היה לצאת מפעם לפעם על פני השדה יחד עם ר' יעקב פיש זי"ע, פעם הגיע אליו איזה איש שחור, וביקש מר' אייזיק'ל אש להצית מקטרתו, ונענה לבקשתו, וכאשר הלך האיש הכה בדרך חיבה על כתיפו של ר' אייזיק'ל וקרא ואמר: בעטשולעט"ש זשיד"א (איש יהודי נאמן, ערליכער איד), וכאשר הלך לו, שאל ר' אייזיק'ל את ר' יעקב, האתה יודע מי הי', הלא זה היה אליהו הנביא ז"ל, ובדבריו אלו העיד עלי שאני ערליכער איד, בשנת השבעים לחייו עלתה נשמתו לגנזי מרומים עם צאת השבת ביום פטירתו של הרועה הנאמן משה רבינו ע"ה יום ז' אדר ב' שנת תקפ"א, ויבכו בני ישראל את השריפה והובא אל מערת קברו בעיר קאלוב באבל כבד ובבכי ומספד תמרורים.

תל תלפיות

ציונו הקדוש נעשתה לתל תלפיות שכל פיות אליה פונות, לשפוך שום צקון לחשם ולבקש על נפשם, בפרט ביומא דהילולא נקבצו ובאו אלפי אלפים מישראל להתפלל שמה, וגם צדיקי הדור כהרה"ק ר' אייזיק'ל מזידיטשוב זי"ע, הרה"ק מצאנז זי"ע, הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע, הרה"ק ר' הערצקא מרצפערט זי"ע, ובכל שנה כשבא הרה"ק מראצפערט לציון הק' אמר שם כל ספר תהלים כמה שעות בבכיות נוראות, ופע"א כשבא היה שם דקות אחדות והלך לדרכו, וכששאלוהו על זה אמר כי בכל שנה כשאני בא אני אומר כל ספר תהלים בבכיה רבה עד שאני רואה שגם הרה"ק מקאליב בוכה על צרות בני ישראל, אבל היום כשבאתי ראיתי שהרה"ק מקאליב כבר בוכה על צרות בני ישראל.

גם הרה"ק ר' שלום אליעזר מראצפערט זי"ע היה רגיל לבוא על ההילולא, ומסופר שבימי הזעם בא על ז' אדר לקאליב ואמר בזה"ל "דא רעדט דעם צאנזער רב'ס אַ קינד, כלל ישראל דארף אַ ישועה", והלך משם, גם רביה"ק זי"ע הי' רגיל לנסוע לקאליב על ז' אדר, ופע"א אמר שאם יגמרו כל ספר תהלים על ציונו יפעלו כל הישועה, ואם חצי ספר תהלים יפעלו חצי ישועה, ולפלא לציין כי האהל הבנוי על קבר הוא צר ונמוך מאוד ועם כל זה נכנסו שמה בכל שנה המוני בני ישראל, וגם לא ניזק שם אדם מעולם.

ח' אדר

הגה"ק רבי אליהו הכהן זי"ע
בעל "שבט מוסר"

ואלה תולדות

נולד בערך בשנת ת' בהעיר ואם בישראל איזמיר, לאביו הגה"ק ר' אברהם שלמה זי"ע, שהי' איש קדוש מאוד ובנו השבט מוסר מרבה להביא ממנו עובדות וגדלות בספריו, כבר במעלליו יתנכר נער שהולך הוא בדרכי אביו בכל מידותיו, רבו המובהק הי' הג"מ ר' בנימין מלמד מגדולי רבני איזמיר, עיין בספרו מדרש אליהו דרוש ראשון "שדרשתי על פטירת רבי ומורי, החכם השלם, הדיין המצויין, כמוהר"ר בנימין מלמד זצ"ל", עכ"ל, ר' בנימין מוזכר בשם הגדולים (חלק גדולים – מערכת ב אות כא) כל ימיו הי' יושב בעיר איזמיר והי' שם מהרבנים הגדולים שבעיר, ושם הי' יושב על התורה ועל העבודה, התרחק מכל עניני העולם הזה, הרבה בתעניות וסיגופים, ועלה ונתעלה ונתקדש בקרב עם סגולה, והחזיקו אותו לאיש קדוש מאד.

רך כקנה

הי' רך כקנה והי' נפשו נמוס בראותו עני, את כל חנו חילק לעניים, והי' הולך לקבץ צדקה לעניים, עד שקראו לו אפוטרופוס של העניים, וז"ל ספר שם הגדולים (חלק גדולים – מערכת א אות קסו) ...והי' אפוטרופוס גדול לעניים שהיה הולך וקובץ על יד על יד מהגבירים ומחלק לעניים. עכ"ל, וחיבר ספר מיוחד על עניני צדקה וקראו בשם "מעיל צדקה", וקיבץ בתוכה על הנמצא במקרא ובתלמוד, במדרש ובזוהר ובספרי המדבר בענין הצדקה, אף הי' מדבר על לב הנדכאים והאומללים ומעודד אותם, ומעשה הי' שע"י דברי עידוד שלו הציל בן אדם אחד מאיבוד עצמו לדעת כמו שמספר הוא בעצמו בספרו מעיל צדקה (ק"ג) וז"ל: אמר המחבר, ובדידי הוי עובדא באדם דואג מתוך דוחקו, שהי' כוונתו לאבד עצמו לדעת, ויקר מקרה שדבר עמי מצערו, והרביתי עליו בדברי פיוסים ונחמות, ואחר ימים גילה לי את לבו, שאלולי שפגע בי ונחמתיו בדברים, הי' בדעתו לאבד עצמו.

קשה כארז

אולם כשם שהי' רך כקנה הי' קשה כארז כשהדבר הי' נוגע לכבוד התורה ולומדיה, אז הי' מקנא קנאת ה' צבאות, ולא הי' מוכן לוותר בשום פנים ואופן, והי' מוכן אפ' לנקם במבזי תלמידי חכמים, ועיין בספרו "מדרש אליהו", וז"ל: ואני הכותב אירע לי שפעם אחד ביום שבת קודש דרשתי על ענין רע שעשו כמה אנשים דברים נגד התורה, שעשו הסכמה שלא יתנו צדקה לעניים בכל שבוע, רק מחודש לחודש, מסיבת עול המסים שנכבד עליהם, והרבתי להם בדברים באומרי להם שהמעשה הזה הוא נגד התורה... וקם כנגדי איש רע ובליעל, ימח שמו וזכרו, ופער פיו כגמל וקלל לכל תלמידי חכמים ואמר, שכל דבריהם הם דברים שבודים מלבם ודורשים כפי רצונם... והעומדים שם... לא מיחו מכל דבריו, מסיבת שהי' עשיר, אוי

להם ועל נפשם... ואני הכותב לא שמעתי הדברים, רק העידו עליו עדים נאמנים, שחי השם הייתי מכה אותו עד מות, שלבי כלב הארי ללבוש בגדי נקם על כבוד התורה ולומדיה.

רבים השיב מעון

הי' בעל דרשן ומוכיח גדול וע"י דרשותיו הנלהבות שיצא מקרב לבו הטהור, הי' משפיע על שומעיו שדבריו הי' עושים פירות, וז"ל ספר שם הגדולים (חלק גדולים – מערכת א אות קסו) ... ורבים השיב מעון בדרשותיו ותוכחותיו ומתק לשנו. וכבר בא לו אדם מישראל בביתו יום ש"ק אחר הדרוש ונשק ידיו ואמר לו ידיע להוי להרב כי הוא היה מוכן לעשות עבירה והיום הזה בשמעי דרוש האדון חזרתי בי ונפקחו עיני. עכ"ל, וכמו שהעיד בעצמו בספר שבט מוסר פרק כז וז"ל: שמח לבי ויגל כבודי לפני בוראי, שפעם אחת הרבתי דברי מוסר ברבים ביום השבת קודש בשעת הדרש, והי' שם איש אחד שהי' מוכן לעשות במוצאי שב"ק עבירה חמירה, וכשמעו דברי המוסר ברבוי ומלות שונות נשבע ליצרו ופירש, ובליל מוצאי שבת בא להחזיק לי טובה, וסיפר לי הענין והודה ולא בוש, עכ"ל, גם הרבה לדבר ולהוכיח את בית יעקב אלו הנשים על דרכי צניעות וז"ל בספר שבט מוסר פרק כז: ואני כמה פעמים עשיתי תגר עם נשים היושבות בפתח החצרים לרוח היום, וכל עובר ושב מסתכל בהן כתאות יצרו, וכמה רעות נמשכות מזה.

פועל ישועות

הי' מפורסם לאיש קדוש ובעל מופת, היו פונים אליו בבקשות שונות, כמו כן ידוע ומפורם הי' לגרש רוחות רעות מבני אדם, כמו שהוא בעצמו מספר בספרו "מנחת אליהו" על רוח אחד שנכנס באשה בחודש אב בשנת התמ"ח ליצירה, והוא גרשו מתוכה, וכן על שני רוחות שנכנסו בבחור אחד ובאחותו הילדה בת שש שנים, ואף אותם גרש, ועיין בספרו "מדרש תלפיות ענף 'גלגולים' וז"ל: הן כל ראתה עיני מכמה רוחות הנכנסים בגוף האדם ודברתי עמהם, וסיפרו לי מהמים הזדונים מרים ומארדים שעברו עליהם בהיותם פורחים באויר, ודברים תמוהים מענין עונשם וממה שראו בעולם בעת פריחתם בתוך חלל העולם... וכאלה מדברים אלו, אין כאן מקומו להעלותם על הספר בדיו... ומה גם שכמה דברים מאלו כתבתי בחבורים אחרים, אך לא אחשוך פי מלספר דבר תימה שראיתי ברוח אחד, שהכרחתי לו בחרמות לצאת, ומה עשה לקיים החרם, יצא מן הגוף ונכנס בתוך השערות שבראש, וקמו השערות מאמצע הראש ויצאו ממחיצת שאר השערות שבסביב הראש, ונעשה השערות קשים כמו מחטים של ברזל, וצויתי להסתפר השערות בתער חדה, וכשהי' מגיע התער אצל השערות היו נוטים השערות לצד התער ודוחים אותה, עד שבחוזק גדול גילחו השערות, ועלה מהם הבל דק מאד, והלך לו דרך שם, עדיין לא נראה כזאת ולא נשמע כמוהו, עכ"ל.

ובא השמש

זכה להגיע ליזקנה מופלגת ונפטר זקן ושבע ימים ביום ח' אדר שני שנת תפ"ט, ונטמן בעיר מולדתו איזמיר וזה אשר חקוק על מצבת קבורתו: הנה מקום ארון והלוחות, הוא המקום אשר גנז יאשיהו, גם השביע בצחצחות, נפש עם אל אשר יקראו, שבט מוסר ותוכחות, במבועי מים חיים יתחטאו, ולשונו תדבר צחות, אשר מפיו רבים נרפאו, בו יחסו נאנחות, עניים מרודים טרף נשאו, ובזרועו יקבץ נדחות, וממעון קדשו יגבהו, יבכו בכה באנחות, עניי עם בכף ימחאו, ועל כל ראש יקרחו קרחות, כי יד ה' היתה אל אליהו, כי נפקד ממנו הדרת אליהו החכם הש' הדין המצויין הרב מר קשישא הלא הוא הכהן הגדול כמוה"ר אליהו הכהן ז"ל, והיתה מנחותו כבוד ח' ימים לח' אדר שנת תפ"ו. והספד גדול בכל מקום מגיע שמועת פטירתו ועד בירושלים שגם שם נספד כהלכה כעדותו של החיד"א בשה"ג (חלק גדולים – מערכת א אות קסו) ...והיתה מנוחתו בשנת תפ"ט. ואל שמועה כי באה דרש מורנו הרב מהר"א יצחקי הנזכר בהספדו בתוכחי ירושלים עה"ק תוב"ב.

מורשתו הרוחנית

מורשת רוחנית גדולה השאיר אחריו קרוב לארבעים חיבורים וז"ל שה"ג: חיבר יותר משלשים חבורים מספר הסמוך לארבעים. ונדפסו איזה ספרים מחבוריו והם שבט מוסר. מדרש תלפיות ח"א. מעיל צדקה. מדרש אליהו. אגרת אליהו. עכ"ל, בחתימת ספרו שבט מוסר וכן בהקדמת ספרו מדרש תלפיות מונה הוא את ספריו, אולם ביותר נקבל ונפוץ בקרב ישראל הוא הספר "שבט מוסר", כשמו כן הוא להכניע נפש החוטא למען ישוב ורחם עליו בוראו כרוב חסדיו, וחלקו לנ"ב פרקים כמספר שמו אליהו, כדבריו בהקדמה להספר וז"ל: ותמצא בספר הזה ב"ן פרקים כמספר שמי אליהו, עכ"ל, הספר כבר נדפס בחייו, ונתחבב מאוד על בני ישראל הלומדים מתוכה עד שמאז כבר נדפס יותר מששים פעמים וביניהם הי' כמה פעמים שנדפסו בתרגום לאידיש, וללאדינו, ולערבית, הספר נתקבל בכל תפוצות ישראל בין אצל החסידים ובין אצל המתנגדים הבעלי מוסר, במדינת ליטא היו מגידים שנקראו בשם "בעלי השבט מוסר", על שם שהיו דורשים מתוך הספר הזה בבתי כנסתיות ובבתי מדרשות בשעה שבין מנחה למערב, עיין בספר חוקי חיים להגה"צ ר' חיים צבי וינקלער זצ"ל וז"ל: שמעתי בשם הגה"צ ר' הלל ליבטנשטיין [מקאלאמיי] שאמר... על עצמו בזה הלשון: דער שבט מוסר האט מיך פאר אַ איד געמאכט.

סיפר הגה"ק ר' חנוך העניך הכהן מאלכסנדר זי"ע, פ"א ישב הגה"ק הרבי ר' בונם מפשיסחא זי"ע והתפלא על דברי הרמ"א (יו"ד סי' רמג סעיף ב') שאין ת"ח בזמן הזה, אמר בלבו: היתכן שרבותי הגדולים, החוזה מלובלין והיהודי הקדוש זי"ע, שהסתופפתי בצל קדשם, לא היו בגדר ת"ח, והנה נכנסה פתאום לחדרו בתו הקטנה של הרה"ק ר' ירחמיאל בן היהודי הקדוש זי"ע, ומסרה לו ספר "שבט מוסר" ובו כפל בדף אחד, לסימן שעליו לעיין שם, פתח את הספר בדף המקופל ומצא בו את הדברים האלה: ונחזור למעלת התורה ונדבר בחכמת החכמים שנגלה להם תעלומות חכמה ויודעים ומכירים בכל מה שברא הקב"ה בעולמו ובקיאים בכול, ולא מבעיא חכמי התלמוד שגדלה מעלתם ממלאכי השרת, אלא אפילו החכמים שבכל דור ודור, עכ"ל, מיד נחה דעתו ושמח בלבו שאף השבט מוסר סבור שיש חכמים בכל דור ודור, אך לפלא הי' בעיניו הדבר, איך

הרגיש הרה"ק ר' ירחמיאל את מבוכת רעיונתיו עד אשר שלח לו ע"י בתו את הספר ואף ציין לו את המקום ההוא, כעבור ימים אחדים נזדמנו שניהם למקום אחד, שאל הרבי ר' בונם את ר' ירחמיאל, מה ראה פתאום לשלוח לו את הספר, התפלא ר' ירחמיאל על השאלה ואמר: איני יודע מה אתה סח, וכי אני שלחתי לך את הספר, הביאו את הילדה ואמרה: איש זקן נתן לי את הספר וציוה עלי לילך ולמסור אותו לידי הרבי ר' בונם, אז אמר הרבי ר' בונם: שמע מינה שאליהו הנביא נתן את הספר בידה, אולם מהיכן ה' לאליהו ספר שבט מוסר, הלא בודאי לא לקח משל אחרים, "שמע מינה שהשבט מוסר הזה מן השמים הוא", וסיים ר' העניך אני בעצמי ראיתי בעיני שבט מוסר זה ולמדתי בו.

י' אדר

הגה"ק ר' יוסף ברוך עפשטיין זי"ע
"דער גוטער יוד פון ניישטאט"

וזרח השמש

נולד לאביו מרן הגה"ק בעל מאור ושמש זי"ע בשנת תקנ"ב לפ"ק.

זכה להסתופף בצלא דמהימנותא של הרבה מצדיקי דורו וגם מדור הקודם זכה לבקר ביחד עם אביו שגם ה' דרכו בק' לבקר בהיכלם של צדיקי הדור, ביניהם ה' הרה"ק הרבי ר' מענדל מרימנוב זי"ע ואצל הרבי ר' הערש זי"ע אצל הרה"ק בעל אוהב ישראל מאפטא זי"ע, על נסיעתו זו מסופר עובדא נפלאה, פ"א כשנסע עם אביו ועם אחיו הרה"ק ר' אהרן מקראקא זי"ע לאפטא, נלוה אליהם הרה"ק ר' דוד מלעלוב זי"ע, ביום שישי בבוקר כאשר היו ביער נשבר אופן אחד של העגלה, ולא מצאו בעל מלאכה שיתקן את האופן, בלית ברירה השכירו שתי עגלות קטנות באחד נסע הרה"ק בעל מאור ושמש עם רבי דוד, ובהשני נסעו שנים הבנים הגוטער יוד ור' אהרן, שתי העגלות יצאו לדרך אולם מיד הרגישו שהשמש נוטה לערוב, בעוברם דרך כפר אחד יצאה אשה אחת וטענה אתם "יהודים היכן אתם נוסעים, הלא השמש נוטה לערוב והשבת נכנסת", לשמע הדברים אלו נצטוו שני הבנים לכסות את ראשיהם במלבושם, לא עברה אלא שעה מועטת והם הגיעו לאפטא, עד שהספיקו אף לטבול במקוה, בבואם לבית המדרש אמר להם בעל "אוהב ישראל" הלא חכיתי לכם עם תפלת הודו, ומיד פתח ואמר הודו, וכך זכו לקפיצת הדרך, כמו"כ ביקר הרה"ק ר' יחזקאל מקאזמיר, הרה"ק ר' נתן דוד משידלובצא, הרה"ק ר' דוב בער מראדישיץ, הרה"ק ר' חיים יחיאל ממוגלניצא, הרה"ק ר' אלעזר מקאזשניץ, הרה"ק ר' משה מלעלוב, הרה"ק ר' מאיר מפרמישלאן שקראוהו לעלות לתורה כלוי באמרו "אתה לוי אמיתי", והי' נימנה בין תלמידיו של הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע, והסתופף בצל הרה"ק ר' נפתלי צבי מראפשיץ זי"ע בעל מחבר "זרע קודש", אחד פטירתו נסע להסתופף בצלם של חבריו ה"ה הרה"ק מצאנז ואצל הרה"ק בעל תפארת שלמה זי"ע.

בשפתי צדיקים

גדולי דורו העריכו אותו ביותר, ומי לנו גדול מבעל דברי חיים זי"ע המכתיר אותו בתשובותיו (ח"ב או"ח ס' ב') "הרב הגדול החסיד הצדיק בוצינא קדישא מקהלת עיר חדש",הגוטער יוד הי' דרכו לומר הרבה תהלים. פ"א אמר הרה"ק מצאנז בעת שעשה סיום הש"ס שבשמים היא יותר חשוב את התהלים של הרה"ק הגוטער יוד מתורתו, ואף ביקש הרה"ק מצאנז שיעשו חילופין הוא יתן לו זכות תורתו והוא יתן לו זכותו של התהלים, אבל הגוטער יוד לא רצה, אנו מוציאם במכתביו של הרה"ק בעל תפארת שלמה במכתב אחד שמזמינו לחתונת בנו מהתוארים אנו למדים כמה החשיבו, וכך מתארהו: רב שלומים מבורא עולמים, לכבוד ידיד נפשי הרב המאור הגדול, נר ישראל וקדושו, פאר הדור, ראש כל בני הגולה, בוצינא קדישא וכו' עמוד הימני, פטיש החזק, בנן של קדושים, זית רענן, כבוד קדושת תפארתו מו"ה יוסף ברוך הלוי נ"י ויופיע לנצח... .

הצנע לכת

ידוע שעבודתו בק' הי' מוסתר ומופלא מאוד לבל יודע מגדלותו, השכיל להצניע גדולתו הרוחנית, לפי המסופר הי' מתהלך בשווקים ובירידים, בדמות איכר פשוט וסחר באווזים ובתרנגולות, אולם הבאים בסוד קדושים השכילו לעמוד על טיבו, הרה"ק ר' יחיאל משה מקאשזניץ זי"ע בן הרה"ק ר' אלעזר מקאזשניץ זי"ע הי' משבח את אביו ר' אלעזר הנ"ל כך הי' אומר: הכל יודעין שהרה"ק רבי יוסעלע זצ"ל הנקרא ה'גוטער יוד מניישטאט, הי' צדיק נסתר מאד כפי הנהגותיו, שקודם התפלה נהג ללכת אל בית המבשלים לראות אם התבשילין נתבשלו יפה, וכן למשמש את העופות אם הם שמנים מאד, וגם שאר ענינים פשוטים וכו', והיו הכל יודעים שיש בזה סודות, כי כולם היו אוחזים אותו לרבי גדול וצדיק וקדוש מאוד ומן הסתם יש לו בהנהגותיו סודות גדולים, אבל אבי הי' יושב ולומד כל היום, ומי שלא הכיר אותו כל כך, הי' חושב שאינו יושב בטל רק עוסק בתורה ותפלה, אבל מי שהי' מכיר אותו יותר הי' מרגיש שהוא צופן את עצמו עם התורה כמו שהרה"ק ר' יוסעלע הי' צופן את עצמו במה שהי' ממשמש קודם התפלה את העוף אם הוא שמן שתהי' לו סעודה טובה.

גדלותו בתורה

נכדו של הגוטער יוד הרה"ק מכענטשין זי"ע מאד חרה כששמע מדברים שזקינו הגוטער יוד לא הי' יכול ללמוד, וסיפר שפ"א הי' הרה"ק מצאנז בניישטאט עם הגה"צ ר' יודל קאמינער ז"ל, והתווכחו בבית המדרש בהבנת פשט באיזה תוס', בתוך הדברים נכנס הגוטער יוד וראה שמפלפלים בדברי תורה אמר להם זמן תורה לחוד וזמן תפלה לחוד, אמר לו הרה"ק מצאנז אין מתפללין אלא מתוך הלכה פסוקה וכיון שאינו יודע הפשט אינו יכול להתפלל, אמר לו הגוטער יוד, נא... פי' שיראה לו איפה מוקשה, הראה לו הרה"ק מצאנז את התוס', אמר הגוטער יוד "אונז לערנען מיר קודם גמרא און נאך דעם רש"י און נאך דעם תוס' ", והתחיל ללמוד גמ' ואחר כך הרש"י ובאמצע לימודו את הרש"י קפץ הרה"ק מצאנז שכבר נתחוור לו התוס', אחד כך כשהלך הגוטער יוד משם שאל ר' יודל הנ"ל את הרה"ק מצאנז

למה שאלתם את הגוטער יוד הלא הי' יכול להשאר באמצע הענין, אמר לו הרה"ק מצאנז, איתא שתורה ותפלה בלא דחילו ורחימו לא פרחית לעילא, ווי ווער לערנט דען תורה לשמה, על כן כמו שכל תפלותיו באים אצל הגוטער יוד ומעלה אותם דהוא צדיק הדור, כמו כן באים אליו כל התורות שיעלה אותם "און ער איז זיי מעלה למעלה".

רבן של חסידים

עשרות בשנים הסתיר את מדרגותיו ואף שרבים היו באים בהיכלו סירב לנהל עדה עם חסידים, והמשיך לעבוד את בוראו בדרכו המופלאה בעיר ניישטאט מקום מגוריו של אביו לפני קראקא, ואף נסע לחבירו הרה"ק מצאנז להסתופף בצלו, אף כי לא נתן לו פתקא, דאחר הסתלקותו של הרה"ק החוזה מלובלין לא רצה ליתן פקתא לשום צדיק, עד אשר הרה"ק מצאנז זי"ע הפליג מאד בגדלותו ואז החלו לנהור אליו אלפי חסידים, וביחוד המוני העם דלים ועניים, והוא עודד אותם בגשמיות והדריך אותם ברוחניות, ואהבתו לכל יהודי בערה בו מאד, וכשנכנס לשולחנו הטהור בליל שב"ק אמר לחסידיו "גוט שבת טייערע יודן" ועל כן נודע שמו לדורות בשם "דער גוטער יוד", גם צדיקי דורו היו באים אצלו, הרה"ק מצאנז הי' בניישטאדט ג' פעמים, וכשהי' בניישטאט הי' נותן פתקא להגיטער יוד, סיפר הרה"ק מכענטשין זצ"ל שכשלקח הגוטער יוד את הפקתא של הרה"ק מצאנז לקח את הלולקא בפיו והרה"ק מצאנז כפף עצמו להדליק את הלולקא, והגיטער יוד לא הגיב כלום אלא עסק בעבודתו.

פועל ישועות

הי' מפורסם מאד לפועל ישועות גדול, פ"א הורע מזלו של אחד מחסידיו שהי' סוחר גדול ונעשה בעל חוב גדול, ובא לפני רבו ושפך לפניו את מצבו הדחוק, אמר לו קודם כל לא יתן להבעלי חובות את הרווחים של המסחר, כשבא לביתו ולא רצה לתת את הרווחים, התחילו הבעלי חובות לגבות את הקרן שלהם, וכך נשאר בעירום ובחוסר, לאותו סוחר הי' לו חבר נאמן ג"כ סוחר שעסק עמו במסחר והרבה פעמים נתן לו סחורה בהקפה לזמן מרובה, חשב שעכשיו ילך אצלו וילוה ממנו סחורה כדי לסחור, אבל אותו סוחר לא רצה בשום אופן לתת לו סחורה בהקפה, נסע עוד פעם אצל רבו וסיפר לו את המעשה שהי' לו עם אותו סוחר, נטל את ה"לולקא" והתחיל לעלות עשן עד שנתמלא כל הבית מלא עשן, אח"כ נתן ידו להסוחר וברכו ופטרו לשלום, הסוחר חזר לביתו, וחבר שלו שלח אחריו שיבוא אצלו כיון שרוצה ללוות לו סחורה, ובא לפניו וקיבל אותו בסבר פנים יפות ואמר לו שיתן לו סחורה כמה שרוצה, שאלו הסוחר היורד, מתחלה מאי קסבר ולבסוף מאי קסבר למה שינה את דעתו ורוצה ללות אותו, אז סיפר לו הסוחר כשאתה היית אצל רבינו חלמתי שגם אני נסעתי אצל הרבי על יו"ט, והי' שם קהל גדול של חסידים, ורבינו נתן שלום לכל אחד, רק לי לא רצה לתת שלום, התחלתי לבכות למה אגרע למה הרבי לא רוצה לתת לי שלום, ענה לי רבינו, אני יתן לך שלום כשיש לך לב אבן כזאת, לא לא, רק אם תבטיח לי שתתן סחורה להסוחר בהקפה כמה שירצה אז אתן לך שלום, הבטחתי לרבינו, ועכשיו אני רוצה לקיים את הבטחתי שהבטחתי לרבינו.

פ"א נסע עם הרה"ק מצאנז על עגלה ומחוץ מעגלה הי' עץ בולט שהילדים היו דרכם לקפוץ עליו, וילד אחד קפץ על העץ, אמר הרה"ק מצאנז להגוטער יוד שיברך את הילד שיהי' לו בנים, אחר שנים הרבה הבינו את כוונתו של הרה"ק מצאנז, שהילד הזה הי' הרבה צער גידול בנים עד שנתברך עם "זרע של קיימא" ע"י ברכתו של הרה"ק ה"גוטער יוד".

ג' פלאים

הגוטער יוד הי' מספר ג' פלאים אשר הי' לו, פלא א', שאביו ברכו שבכל פעם שיצטרך למעות יושיט ידו לכיסו וימצא שם כסף כמה שצריך, ואף פעם לא השתמש בברכה זו, רק פעם אחת הזדמן אליו אורח הגון והי' שעתו דחוקה לו, אז התיר לעצמו לדבר מצוה זו להשתמש עם הסגולה והושיט ידו לכיסו ומצא שם כסף, פלא הב', שבתשעה באב שבשנה שנסתלק הרה"ק ה"חוזה מלובלין" הי' בעיר רחוק מאד מעיר לובלין, ומצא שם גוי אחד ואמר לו הגוי בלשון פוליש "ראבין איז לובליניא אמאר" (דהיינו שהרב מלובלין נסתלק), פלא הג' שבכל עש"ק מזדמן לפניו "לאקס" (מין דג) לכבוד שב"ק.

פ"א הי' אצל הרה"ק מדיזקוב זי"ע שאלו הרה"ק מדיזקוב שמעתי שלאביכם הי' סגולה שבכל פעם שמכניס ידו לתוך כיסו מצא שם כסף האם אצלכם גם איכא הסגולה, ענה "איך וויל עס זאל ביי מיר אזוי זיין... (נראה שלא רצה לגלות את זה, הכ') שוב שאלו שמעתי שגוי אחד גילה להוד קדושתו מפטירתו של הרה"ק מלובלין זי"ע האם הדבר נכון, ענה, הייתי בתשעה באב עם סחורה באותו עיר, אחר הקינות כשהלכתי לאכסניתי, נכנס אלי גוי אחד לעשן את ה"לולקא", ואמר לי על לשון של פולין "ראבין איז לובלינא אמאר", עוד שאל אותו האם נכון שמזדמן לה"ק "לאקס" על כל שבת ושבת, השיב: עד עכשיו הי' כך אקוה שגם הלאה יהי' כך, ובאותו שב"ק הי' מחסור בדגים בדזיקוב, שלח הרה"ק מדזיקוב לשאול את פיו, אם בשב"ק זו גם יהי' כך ענה בעזרת ה', ולמעשה עבר כל יום השישי ולא הגיע דגים, והרה"ק הי' שולח אליו כסדר שליחים אם כבר הגיע אליו הלאקס, והוא ענה "עס וועט זיכער זיין", כשהי' כבר זמן הדלקת הנרות הגיעו חסידים מעיר אחרת והביאו עמם "לאקס" מבושל, והי' לפלא.

ובא השמש

בסוף ימיו ביקש לעלות לארץ ישראל ואף הציע את הדבר לפני בעל דברי חיים, אבל הלה הניא אותו מכך, בטענה שעליו להמשיך בניהול עדתו ובהדרכת בניו ובני עדתו, ר' יוסף ברוך טען הלא גם רבו הרה"ק רבי משה מלעלוב עלה לארץ ישראל באחרית ימיו, השיב לו הדברי חיים, שלוש שנים לפני פטירתו כבר לא הי' ר' משה בעולם הזה, ולא הי' יכול לסבול את אוירה של חוצה לארץ, לפי המסופר אף יצא בדרכו לארץ ישראל והגיע לקראקא, שם השתטח על ציון אביו להפרד ממנו, אבל לפתע הודיע באותו מעמד שהוא חוזר על עקבותיו, לימים נודע כי הספינה שהי' אמור להפליג בה, טבעה בים על אנשיה, ויהי הדבר לנס, ביום י' אדר ראשון שנת תרכ"ז נסתלק לגנזי מרומים, ומנוחתו כבוד בעיר ניישטאדט.

דבר בעתו

משנכנס אדר | שבת הפסקה

לקט מדרשים מפי צדיקים וקדושי עליון, גדולי קדושת הימים וסגולתם

אמרתי על מאמר חז"ל כשנכנס אדר מרבין בשמחה כו' כי לכל דבר נותנין שלשים יום זמן ב"ד, וכבר אמרו חז"ל בניסן נגאלו ובניסן עתידין להיגאל, בשביל זה שלשים יום קודם ר"ח ניסן מרבין כל דבר המגיע תענוג להשכינה הקדושה, כמ"ש בזה"ק ע"פ כי בשמחה תצאו.

(אור פני משה)

◆◆◆

אמר הרה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע אשר אם בני ישראל איחרו מצד איזה עיכוב מלעשות תשובה בחודש אלול יוכלו לשוב בחודש אדר ויקובל תשובתם ברחמים וברצון כמו באלול, ובזה פירש הרה"ק ר' שלום מקאמינקא זצ"ל הפסוק "לולא התמהמהנו כי עתה שבנו זה פעמיים", לולא אותיות אלול, אם התמהמה מלעשות תשובה באלול, אזי "עתה שבנו זה פעמיים" שאפשר לשוב בחודש אדר דהוא חודש הי"ב (כמספר "זה"), פעמיים, דלפעמים הוא פעמיים, היינו כשנתעברה השנה, ע"כ דבריהם הק'.

(אהבת ישראל)

◆◆◆

בשבת הסמוכה לאדר אמר הרה"ק רבי אברהם דוב מאוריטש זי"ע בסעודת שחרית, שבעת שאמר קדושת כתר, בפסוק "הן גאלתי אתכם אחרית כראשית" אמר לפרשו על פי מה ששמע מהרה"ק מבארדיטשוב זי"ע שאמר הפירוש בדברי הגמ' (ר"ה יא.) בניסן נגאלו ובניסן עתידין להיגאל, שלאו דווקא ניסן, כי יכול להיות הגאולה בחודש אדר, רק שהגאולה תהיה בבחינת "ניסן", ועפ"י הקדמתו נראה לפרש הפסוק: "הן גאלתי אתכם אחרית כראשית" כי חודש אדר הוא אחרית לחדשי השנה, וחודש ניסן הוא ראשון לחדשי השנה, וזהו פי' הפסוק הן גאלתי אתכם "אחרית", ר"ל שאוכל לגאול אתכם בחודש אדר שהוא אחרית לחדשים, "כראשית" ר"ל בבחינת ניסן שהוא ראשון לחדשים, והקב"ה ימהר לגאלינו בחודש זו וישלח לנו משיח צדקינו אכי"ר.

(בת עין)

◆◆◆

הרוצה שיתקיימו נכסיו יטע בהן אדר, הרוצה שיתקבלו תפילותיו יטע בהן אדר, פי' יתפלל ע"ז בר"ח אדר אז יפלה את תפלתו שנאמר אדיר במרום הוא תפלה העומד ברומו של עולם ה' נעשה רחמים ויקחו לי תרומה, התפלות הנקרא תרומה שעומדים ברומו של עולם יקובלו.

(דברי אמת)

◆◆◆

באדר יש כח גדול לבנ"י שאפי' בהבל פיהם בלבד ימתקו כל דינין והגבורות שלא ישלטו בעולם כלל.

(מאור ושמש)

◆◆◆

בשם רבו הק' ז"ל פירש מה שאמרו חז"ל משנכנס אדר מרבין שפע לבנ"י ע"י שמחה, ומשנכנס אב מתמעטין שונאי ישראל ג"כ ע"י שמחה, ולא שיהיה ח"ו בעצבות ומרה שחורה, כי העצבות ר"ל מבטלת העבדות.

(תורת שמעון)

◆◆◆

שמעתי ממורי ז"ל (הייטב לב) שעיקר ושורש עבודת האיש הישראלי היא השמחה, והשמחה היא רפואה לגוף ולנפש, בחינת "אדר" כמאחז"ל (ביצה ט"ו) הרוצה שיתקיימו נכסיו יטע בהם אדר רוצה לומר נכסיו, קניני הגוף וקניני הנפש, אם רוצה שיתקיימו יטע בהם אדר, רצה לומר בחינת חודש אדר שמרבין בשמחה, (תענית כ"ט) וכמו שכתוב תחת אשר לא עבדת את ה' אלוקיך בשמחה ובטוב לבב.

(הין צדק)

שבת פרשת תרומה
שבת הפסקה

בשב"ק פרשת תרומה ע"פ רוב השנים הוא שבת הפסקה בין פרשת שקלים לפרשת זכור, וי"ל דהנה ענין השקל הוא שהאדם צריך להיות שוקל תמיד מעשיו כמה פעמים הפסיק בעבודת השי"ת, ויכיר מיעוט ערכו, ואז יוכל לבוא לפר' זכור, שהוא מחיית "עמלק" - שגימטריא ר"ם (רומז לגאוה) שידע שפלות עצמו שלא עשה עדיין כלום, וע"ז יוכל לזכות לקץ הגאולה, כי כשתקח מספר "עמלק" - שהוא "רם" ממספר "שקל" נשאר "קץ", וזהו שרמזו חז"ל מה היו ההפסקות משמשות ליתן ריוח למשה להתבונן בין פרשה לפרשה, שעל ידי שמתבונן בהפסקה של פרשת שקלים לפרשת זכור כנ"ל הוא מקרב קץ הגאולה, ואז נותן "ריוח למשה" שיהיה הגואל לעתיד.

(צמח צדיק)

◆◆◆

טעם למה הוא אחר שבת שקלים הפסקה, כי מחצית השקל הכוונה להשברת הנפש כנ"ל, ובאם רואה אדם בעצמו שנפשו נשבר אל יחשוב שהוא "גאָר פארטיג", רק יהיה אצלו כאילו לא עשה עוד עד עכשיו כלום, היינו הפסקה כמו שמתחיל עתה לעשות.

(חשבה לטובה)

נלקט מספר "מקראי קודש - לשבת" אוצר נפלא על ענייני שבת

וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי מְשַׁבֵּחַ וְאוֹמֵר מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת

זמירות שבת (ה)

◇ זמר 'כל מקדש' (ב) ◇

דורשי ה' זרע אברהם אוהבו המאחרים לצאת מן השבת וממהרים לבא

כשטעמו טעם שבת הי' קשה עליהם פרידתם

אדוני אבי אדמו"ר זצ"ל (הרה"ק רבי אשר מסטאלין זי"ע) אמר, כי בתחילה כשניתן להם שבת במרה עוד לא ידעו טעם שבת, ואח"כ בשבת כשטעמו טעם שבת, היה קשה עליהם פרידתם משבת, והיו מאחרים לצאת מן השבת הזה, וממהרים לבוא בשבתות הבאים.

(בית אהרן – ליקוטים עמוד קמד)

קודם מאחרים לצאת ואח"כ ממהרים לבוא

'המאחרים לצאת מן השבת וממהרים לבוא, שמחים לשמרו ולערב ערובו', קשה שהי' לו לכתוב מקודם 'הממהרים לבוא', אמרו בשם הרבי ר' בונם שהיא לתפארת המליצה בהרוז 'לבוא'.

ואמר הרה"ק מאלכסנדר פירש ע"ז, שלא כוון כפשוטו, אך פירושו דאמרינן בגמ' (שבת קיח ע"ב) אלמלא שמרו בנ"י שתי שבתות מיד נגאלו, אין הפירוש שישמרו רק שתי שבתות לבד ובימי החול באמצע יעשו מה שלבם חפץ, רק שישמרו שתי שבחות ובאמצע ימי החול ג"כ בלי הפסק, וזה הפירוש 'המאחרים לצאת מן השבת' שעבר 'וממהרים לבוא בשבת הבא', אך 'שמחים לשמרו' באמצע ג"כ 'ולערב ערובו' היינו תערובות בשתי שבתות הנ"ל בלי הפסק.

(שיח שרפי קודש - שבת אות סז)

דורשי ה' זרע אברהם אוהבו, המאחרים לצאת, היינו לצאת ממקומם ח"ו שהם ברשות היחיד לרשות אחרים ח"ו שהוא רשות הרבים, וזה הוא מן כח השבת וכנ"ל, וממהרים לבוא, היינו אף אם ח"ו בדיעבד כבר הוציאו אותו, ממהרים לבא הזרה גאולים, וזה יהיה בכח השבת שישראל שמחים לשמרו ולערוב עירובו, שהוא קבלת עול מלכות שמים להיות ברשות יחידו של עולם, וקבלת עול תורה בחידוש הלכות ששונה בכל יום, ומה שהיה נמנע בכל יום משום ימי המעשה, אבל זה היום עשה ה' הכולל כל הימים שלפניו ושלאחריו ועושהו כולו תורה, וזה זכרו תורת משה במצות שבת גרוסה.

(שבט מיהודה, לובלין – פ' וירא תרע עמוד קכד)

בפטירת משה התחילו לאחר לצאת מן השבת

'המאחרים לצאת מן השבת וממהרים לבא'. למה הקדים המאוחר מהמוקדם, הלא קודם מכניסים את השבת ואח"כ מוציאים, אכן נודע גמ' (תענית ט.) ש'המן' ירד בזכות משה וכו' וכיון שמת אהרן ומרים נשאר משה וחזרו כולם בזכות משה, וא"כ כל זמן שמשה הי' קיים הי' עמוד הענן ולא היו צריכין להוסיף מחול על הקודש תוספת שבת (כי ידעו בדיוק מתי מתחיל השבת כאשר ירדה עמוד האש), ונודע כי משרע"ה מת בשבת (עי' בשו"ע או"ח סי' רצב ואומרים צדקתך, ושם בטו"ז דבאותה שעה מת משה ע"כ אומרים צדוק הדין), וא"כ לפי"ז להכנסת שבת לא היו צריכים להקדים יען כי הי' עמוד הענן, וממילא מובן כי המאחרים לצאת מן השבת היה מוקדם וממהרים לבוא הי' בשבת הבאה כי אז היו צריכים לתוספות שבת.

(אמרי פנחס - שער ד אות לח)

הרגשת נועם השבת

דורשי ה' זרע אברהם אוהבו, המאחרים לצאת מן השבת וממהרים לבא (פיוט כל מקדש). יש לדקדק למה הזכיר תחלה המאחרים לצאת, שזהו במוצאי שבת, ואחר כך אמר ממהרים לבא דהיינו בערב שבת. וי"ל דהנה שבת במרה נצטוו (שבת פז:), ומסתבר שאז באותה שבת ראשונה ששבתו במרה, לא היו ממהרין לבא, שהרי עדיין לא ידעו עריבות מתיקות

השבת, אך במשך השבת השיגו מתיקותה וקדושתה, ועל כן במוצאי שבת היו מן המאחרים לצאת, אבל לשבת הבאה, שכבר היה ידוע להם נועם השבת וטובו, אז היו מן הממהרים לבא, כי נכספו והשתוקקו לזכות בקדושת השבת בהקדם. וכן הוא בכל אדם, כי בטרם ישיג נועם עריבות ומתיקות השבת קודש אינו ממהר לבוא, רק אם יזכה יזכה במשך יום השבת להרגיש עריבות ומתיקות השבת, ואז יהיה מן המאחרים לצאת, ולשבת הבאה יהיה מן הממהרים לבא.

(דברי יואל – פרשת אחרי עמוד יד)

שבת בשבתו

ענייני שבת קודש בפרשת השבוע

ע"י הכנה בכל ימות השבוע יזכה לבהירות השבת

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם וגו' וכן תעשו. שבת קודש היא בבחי' מקדש, כי על ידה מתעוררת השראת השכינה על האדם וכ"א לפי ערכו זוכה לנשמה יתירה והאדם זוכה יום זה לבהירות באמונה יתברך ובהשגחתו, וזהו הטעם שאין בנין ביהמ"ק דוחה שבת (יבמות ו.) כי ביהמ"ק הוא מקום להשראת השכינה, וע"כ אין זה דוחה זה. ומאה"כ ועשו לי מקדש הכוונה שבכל ימי המעשה צריך האדם להכין את עצמו בעבודת ה' מתוך אתערותא דלתתא, כי אז יזכה שהש"ק תהא אצלו בבחי' מקדש, ולהלן נאמר ככל אשר אני מראה אותך, פי' שאז יזכה לבחי' ראיה שכידוע גדולה יותר הראיה שהאדם רואה עין בעין את גודל כבוד ה' וכמ"ד (דברים ד' לה) אתה הראית לדעת כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו, וז"ש וכן תעשו ופירש"י לדורות, שעל ידי ההכנה והתעוררות בימי השבוע יבוא בשבת קודש לראות עין בעין את כבוד ה' והשגחתו.

(דברי שמואל)

לעשות הכנה לשבת, כדי שיאיר האורה בשבת על צד היותר טוב בהארה נפלאה, ואחר כך היא מאירה ומשפיעה אורה בשלשה ימים אחר השבת וכו'.

(סידורו של שבת - דרוש ב פרק ב מאמר יד)

בסעודתא דחקל תפוחין שבת חנוכה שנת תר"ע, פתח רבינו הק' רבי אברהם מקנעהניטש זי"ע ואמר: 'זכרו תורת משה במצות שבת גרוסה' (זמירות ליל שב"ק) וי"ל דהנה כמו שאמרו חז"ל (ספרי ואתחנן ג, ו) על התורה 'בכל יום יהיו בעיניך כחדשים' כן כל אחד ירגיש התחדשות בכל שבת ושבת, ובכל שבת ירגיש התחדשות מאור הגנוז, כמו שאמרו חז"ל (שבת י:) 'מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה', מוכח מדבריהם כי שבת מונה בבית גנזיו כמו אור התורה, כמו שאמרו חז"ל על היום הזה 'בכל יום ויום יהי' בעיניך כחדשים'.

(דגל מחנה יהודה, סטרעטין – פרשת וישב עה"פ וישראל אהב)

הכל שמחים בשמחת השבת

פירש הרה"ק ר"א מקאליסק, שהשבת היא 'כבלה בין רעותיה', משום שכשם שהכלה בעת שמחתה הכל שמחים עמה, כך יכול כל איש פשוט לשמוח בשמחת הקב"ה ביום השבת.

(תורת אבות - שבת אות סד)

טהורים ירשוה ויקדשוה במאמר כל אשר עשה ויכל אלקים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה

זכיה לאור השבת כפי טהרת האדם

'טהורים ירשוה' פירש הס"ק מסלונים, שמי שהוא טהור מפגמי ברית קודש, יורש וזוכה שיופיע עליו אור השבת.

(תורת אבות - שבת אות קנה)

המשומר מילדותו יש לו בשבת סגולת מלכים

כפי מדת הטהרה שנמצא באדם, כך הוא זוכה לשבת, כמו שאמר הרבי מקאצק, שמי שהוא משומר מילדותו יש לו בסעודת שבת סגולת מלכים.

(שם משמואל - פרשת בשלח תרעב בד"ה והנה)

זכרו תורת משה במצות שבת גרוסה חרותה ליום השביעי כבלה בין רעותיה משובצה

תורה הנלמדת בשבת אין בה שכחה

התורה הנלמדת בשבת אין בה שכחה, והטעם משום ששבת היא יום של הנשמה, ועל כן אין בה שכחה, שכן אין שכחת התורה באה אלא מצד חומר הגוף.

(שפת אמת – פרשת כי תשא תרסב ד"ה עוד)

זכירת התורה בזכות שמירת השבת

השבת מסוגלת לזכרון, שעל ידי שמירת יום השבת כהלכתו זוכרים את התורה ובאים למעלת 'זכרו תורת משה'.

(שבט מיהודה – פרשת משפטים תרסו ליל שב"ק)

כל מצוות התורה כלולות בשבת

יש לפרש על פי המבואר בספרים הקדושים, שכל תרי"ג מצוות התורה כלולות במצות שבת. והוא מאמר הפייט 'תורת משה במצות שבת גרוסה', שכל תורת משה כלולה וגרוסה במצות השבת.

(אוהב ישראל - דרוש לשבת)

השבת הוא יום אמצעי של השבוע שת שפיע מקדושתה לימי החול

'כבלה בין רעותיה משובצה', שהשבת משובין ומשוצע בין שתי רעותיה, כאשר ידוע מכתבי האריז"ל (פע"ח שער השבת פ"א), ששלשה ימים קודם השבת המה שייכים להשבת, פירוש

השבת בחינת ירושה שאינה פוסקת לעולם

'טהורים ירשוה ויקדשוה', מי שהוא טהור והחולין אצלו על טהרת הקודש, נשאר אור שבת אצלו בבחינת ירושה לעד.
(דברי שמואל, סלאנים - שבת אות סא)

השבת מקדשת את כל ימות השבוע

הטהורים יורשים את קדושת השבת, ומקדשים בה את ימי המעשה, שכן על ידי הארת השבת יוכל האדם לחזק עצמו בעבודת השי"ת כל ששת ימי החול.
(חסד לאברהם - פרשת בשלח בד"ה אל)

בזמירות: טהורים יירשוה. פירוש, ששבת במרה נצטוו, אף שעדיין לא כלו ימי הספירה, ולא פסקה זוהמתן עד מתן תורה. ונשאר זה לדורות, אף שהאדם אינו נקי מעבירות מכל וכל, בבוא שבת קודש יש עליה לנשמת ישראל, והרע שבקליפת נוגה בורח מאליו, כמאמר הזוהר: וכל דינין מתעברין מינה. אך זה רק לשעתו, ואחר שבת שבה אבן היצר הרע אל פי הבאר. אף שהתורה מורשה לישראל, זה רק בשעת מתן תורה כתיב: תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב, תורה גימ' תרי"א, אבל במרה לא ניתנו מקצת מצוות למורשה. וזה: טהורים יירשוה, דמי שהוא טהור – השבת אליו מסיני, שאז ניתנה התורה לישראל בירושה. ודו"ק.
(נאות דשא, סאכטשוב - כתי"א סי' נז)

טהורים יירשוה ולכאורה הא שבת מתנה היא כמאהז"ל (שבת י:) מתנה טובה יש לי בבית גנזי וכו', והוא ההיפך מירושה. ואולי י"ל ע"פ מה ששמעתי מהגה"צ רבי משה קליערס זצ"ל שאמר בשם מרן אדמו"ר מהר"ש זי"ע, למעבד נשמתין ורוחין חדתין וכו', שבשבת מקבל אדם נשמה יתירה במתנה על מנת להחזיר, כדאיתא בגמ' (ביצה טז.) נשמה יתירה נותן הקב"ה באדם ערב שבת ולמוצ"ש נוטלין אותה הימנו שנא' (שמות לא, יז) שבת וינפש, כיוון ששבת וי אבדה נפש. אמנם אם אחד האט אוים גיהארויועט אליין א שטיקל נשמה, את זה אף אחד אינו יכול ליטול הימנו, וזהו למעבד נשמתין.
(מזקנים אתבונן - עניני שבת קודש עמוד קעג)

יום קדוש הוא מבואו ועד צאתו
כל זרע יעקב יכבדוהו כדבר המלך ודתו

ההשפעה צריך שמירה מעולה לכל תלך לחיצונים

הנה אנו אומרים 'יום קדוש הוא מבואו ועד צאתו כל זרע יעקב יכבדוהו כדבר המלך ודתו', פי' ההשפעה היורד בשבת הוא צריך שמירה מעולה, לבל תלך ח"ו להחיצונים, וכן כל ענין תורה ותפלה ומעש"ט, צריך האדם להרחיק א"ע מעבירה תחלה, לחלוין נפשו מהחיצונים, לבל יטורף ממנו מעשיו הטובים.

וז"ש 'יום קדוש הוא מבואו' מעולמות העליונים השפע הוא בודאי קדוש, אך צ"ל כן 'בצאתו' לעולם הזה לבל תצא ההוצה, רק 'כל זרע יעקב יכבדוהו', כי בהשפעות ההם הם מכובדים ומשתמשים בהם, בתורה ותפלה ומצות, המה ירונו בטוב חלקם, לכן 'משוך חסדך ליודעיך' ולא לזולתם.
(תפארת שלמה – פרשת תצא בד"ה לא תדרוש)

קידוש החומר בשבת

'יום קדוש הוא מבאו ועד צאתו', אינו מובן לכאורה, דבוודאי אם קדוש היום קדוש הוא מבואו ועד צאתו ומה צריך להשמיענו בזה, אך הכוונה היא שהשבת יען שקדושתו גדולה מאד והוא קודש מעצמו מתפשטת קדושתו על כל נפשות ישראל, הגם שאין מרגישים זאת, ואף על מי שעומד ח"ו בחוץ והוא רחוק מהקדושה, עם כל זה ביום השבת יורדת הקדושה גם עליו, ועל זה אמר 'יום קדוש הוא מבואו' פירוש בין על איש ישראל שרוצה לבוא לקבל קדושת השבת,

שבת בשבתו

עניני שבת קודש בפרשת השבוע

טעם שקורין לסעודה שלישית, 'שלש סעודות', שהוא מרומם ב' סעודות הראשונות

לעומת המסגרת תהיין הטבעות, הנה איתא בספר הקדוש **מהצדיק רשכבה"ג מלובלין שהקשה מדוע סעודה שלישית בשבת נקראת בשם 'שלש סעודות' כמו שרגיל בפי העולם לקרוא כן**, הלא מהראוי היה לקרותה סעודה שלישית, ותירץ דבאמת בסעודה ראשונה של ליל שבת יוכל השטן לקטרג חלילה ולומר שאינו אוכל כלל זאת לכבוד שבת, רק מחמת רעבון נפשו כמו בכל יום שאוכל בלילה וכן כן בסעודת שחרית, מה שאין כן בסעודה שלישית שאין דרכו מעולם לאכול בזמן כזה, ואדרבה קשה אז האכילה, ועם כל זה אוכל למען מצות הבורא ב"ה שגזר עלינו תלתא סעודתא בשבתא ע"כ **מזה ניכר אשר כל הסעודות היו למען המצוה, נמצא בסעודה זו הוא מרים ומנשא כל הסעודות, על כן נקרא שלש סעודות**, עכדה"ק.

והנה שתי סעודות הראשונות הם אברהם יצחק שהם ימין שמאל כנודע, וסעודה שלישית נגד יעקב שכולל כל השני בחינות יחד כי כן מדתו, ולזה יש לרמז אשר **'מסגרת'** רומז על סעודה שלישית שסוגרת ביחד את בחינות ימין שמאל, וטבעת עולה ימין שמאל שהם שני סעודות הראשונות, וזהו **'לעומת המסגרת תהיין הטבעת', היינו על ידי סעודה שלישית מנשאים ומרוממים את השלחן הטהור של שבת קודש, כי מזה נראה אשר הכל נעשה לכבוד שמו יתברך.**

(אמרי נועם)

'ועד צאתו' בין על מי שעומד ח"ו בחוץ בכל זאת מתפשטת קדושתו על הכל.

(נחמד מזהב, קאזמיר - ליקוטים)

יום קדוש הוא מבואו ועד צאתו. כי השפע היורד בשבת הוא מצד הקדושה בחי' יסוד צדיק כמ"ש (דברים ה, טו) וזכרת כי עבד היית במצרים לעבד נמכר יוסף כמבואר במ"א, לכן השפע היורד בשבת מעולם העליון, הוא בשמירה מהחיצונים, כי הוא מצד הקדושה מבואו ועד צאתו לעוה"ז.

(תפארת שלמה - פרשת וישב בד"ה וישראל אהב)

מבואו ועד צאתו. עסק האדם במצות ה' נחשב 'ביאה', שכן בזה הוא בא אל תכליתו, ולעומת זאת העיסוק בדברים גשמיים נחשב 'יציאה', לפי שהוא מרחיק את האדם מעבודת ה'. אבל בשבת אפילו היציאה היא קודש לה', לפי שבשבת נתקדשו כל התענוגים.

(תשואת חן – פרשת עקב בד"ה ענין / אך פרי תבואה - פרשת אמור בד"ה דבר)

הרגשת כבוד וקדושת השבת כפי עבודת ימי החול

'דבר המלך' זוהי התפלה, 'ודתו' זו תורה, הרגשת כבוד וקדושת השבת, היא לפי ערך תורתו ותפלתו בכל ימות השבוע.

(דברי שמואל, סלאנים - שבת אות סד)

בני עליה מענגים את השבת בלתי לה' לבדו

הה"ק ר' זוסיא מהאניפאלי זי"ע אמר, 'כל זרע יעקב יכבדוהו' מכבדין את השבת עפ"י דברי השי"ת וכדת של תורה אבל מתכוונים ג"כ להנאת עצמם, לנוח ולפוש מעבודת החול, וגם לשמוח ולהתענג מאכילה ושתיה גופניות, אמנם 'כל עדת ישראל יעשו אותו' בלתי לה' לבדו.

(שיח שרפי קודש - שבת אות סה)

אפילו מי שבקדושתו תתעב נפשו כל אוכל, מ"מ ידחוק עצמו לאכול בשבת לקיים דבר המלך ודתו, וזה שאמר הפייטן שאעפ"י ש'יום קדוש הוא מבואו ועד צאתו', מ"מ 'כל זרע יעקב יכבדוהו' במאכל ומשתה 'כדבר המלך ודתו'.

(דגל מחנה יהודה, סטרעטין – ענינים שונים אות שבת עמוד דש)

כל אחד מישראל מכבד את שבת לפי מדרגתו

כל זרע יעקב יכבדוהו כדבר המלך ודתו, לנוח בו ולשמוח בתענוג אכול ושתה, כל עדת ישראל יעשו אותו. הכוונה בזה, שיש שינוי תוארים בכאן יעקב וישראל, אך הענין הוא, כי ידוע שיעקב הוא מדריגה פחותה לשון עקב וסוף, וישראל הוא מדריגה גדולה, כי ישראל הם אותיות לי ראש, והוא שאמר כאן 'כל זרע יעקב' שהם מדריגה הפחותה, 'יכבדוהו' ליום השבת 'לנוח בו ולשמוח בתענוג אכול ושתו', אבל 'כל עדת ישראל' שהם בחינת המעולה הם יעשו 'אותו' היינו אות של שבת, והבן.

(דגל מחנה אפרים - ליקוטים בד"ה כל)

רום גודל המענג את השבת, אשר כל דבר ודבר אפילו מצרכי הגופניות והגשמיות כשאדם עושה אותה לכבוד ועונג שבת הוא עולה במעלת הק' ביתר שאת ויתר עוז, ואדרבא שהוא חובא דאורייתא, שמחיוב וצריך האדם בכל מה דאפשר להתאמץ ולהרבות לעצמו נח"ר ולהתענג בתענוגים והנאות בשב"ק בכל מה דאפשר כל המרבה בעונג שבת הרי זה משובח, הן באכילה והן בשתיה והן בשינה לכבוד שב"ק וכו'. ואפילו עדיין אין יד שכלו מגעת להיות כל תענוגיו והנאותיו צלולים וזכים לש"ש עם כל הכוונות והיחודים התלויים בה, ולא מפני זה ימנע עצמו ח"ו מלהיות נהנה ומתענג בשב"ק, כי זאת מה שנהנה ומתענג, זאת בעצמו הוא מצוה גדולה ונוראה עד אין שיעור ותכלית כידוע וכו'.

וזה מה שאמר כל זרע יעקב יכבדוהו כדבר המלך ודתו. היינו אפילו מי שאין יד שכלו משגת לכוון בכוונות ויחודים הראויים לכוין וליחד בהם, וזהו לשון יעקב כידוע, עכ"ז לא מפני זה ימעט ח"ו במאכלים ומשתיות ותענוגים, לנוח בו ולשמוח בתענוג אכול ושתו לכבוד שבת קודש כי זה בעצמו מצוה גדולה ונוראה עד אין שיעור, ושכרו הרבה מאד על פי פעלו.

(פתגמין קדישין - דף י ע"א בשם הרה"ק מבארדיטשוב)

טהורים יירשוה ויקדשוה / מעשי צדיקים

המעלה של ממהרים לבא הוא רק אם ג"כ מאחרים לצאת

כ"ק אדמו"ר מוהר"י זצ"ל מפשעווארסק היה אומר מה ששמע מאת מרן הגה"ק מסאטמאר זי"ע דהנה הרבנים באמעריקא מחדשים חומרות גדולות בערב שבת קודש, ומדליקים בעש"ק עשרים מינוט לפני השקיעה, ויש מדליקין חצי שעה לפני השקיעה, ובמוצאי שב"ק מקילין מאד רחמנא לשיזבן, לזה אמרינן בזמר כל מקדש המאחרים לצאת וכו', וידוע הקשיא

הול"ל מקודם ממהרים לבוא, רק הכוונה אם אדם מקדים בעש"ק כדי שיחשוב במוצש"ק רק שעה או יותר קצת מהדלקה בעש"ק, אין זה שבח רק קלות, אמנם אם הוא מהמאחרים לצאת, ואעפי"כ ממהרים לבוא, זה הוא שבח.

(כתבי קודש, פשעווארסק - ח"א עמוד קמה)

הלימוד בהלכות שבת מועיל לזכירה

איש אחד בא לפני מרן הרה"ק מסאטמאר בעל דברי יואל זצוק"ל, לבקש רחמים על אשר לוקה בשכחת התורה, ולימודו אינו מתקיים בידו, ונענה לו רבינו הקדוש, שבזמירות שבת נמצא סגולה הנכונה לזכרון, 'זכרו תורת משה במצוות שבת גרוסה', שכדי לזכור בתורת משה בכללות, ילמוד ויחזור בהלכות שבת בפרטות, וזה יהיה העצה היעוצה לזכור מה שלומד.

(מטל השמים - פ' בראשית עמוד רנו)

ע"י טהרה זוכין להרגיש טעם השבת

'טהורים יירשוהו', מסופר על איש אחד שביקש מהרה"ק ר' איציק'ל מפשעווארסק זי"ע, שרוצה להרגיש טעם בקדושת שבת קודש כמו הרה"ק בעצמו, וענה לו "טהורים ירשוה" דהיינו מי שמטהר ושומר עצמו מכל חטא ועון, הוא ירשו"ה וזוכה להרגיש טעם בשבת קודש.

(י"ג אורות)

הטהורים מקדשים השבת בכל מיני דיבורים

'טהורים יירשוהו', מסופר, שכאשר התארח החוזה מלובלין אצל הרה"ק הרבי ר' ברוך ממעזיבוש, אז בליל שבת קודש בסעודה ישב הרה"ק הרבי ר' ברוך אצל השלחן עם כל בני ביתו, כי כן היה דרכו תמיד, והיה מדבר דברים שונים במילי דעלמא עם בני ביתו, והרה"ק מלובלין לא הורגל בזאת, והיה בלבו על הרב ממעזיבוז למה מדבר דברים כאלו בשבת, הרגיש הרה"ק ממעזיבוז במחשבותיו, ויפתח פיו ויאמר "נאמר בזמירות כל מקדש, 'טהורים ירשוה ויקדשוה, במאמר כל אשר עשה', הפירוש הוא, כי הטהורים באמת מני רחם, הם מקדשים את השבת בכל הדיבורים והמאמרים שבעשייה, שהם ממשיכים קדושה בכל ענייניהם, על דרך שאמרו חז"ל (ע"ז יט.) 'ועליהו לא יבול' זה שיחת חולין של תלמידי חכמים.

(בוצינא דנהורא - עם צדיקי דורו עמוד קנד)

ויש לציין לזה למעשה פלא דהוה אצל רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע שפעם אחת בעת עברו הקהל לפניו לאמירת גוט שבת אחר התפילה שאל מאיש אחד מאנשי שלומינו על ענין פרנסתו אם רווח לו, מאחר שהלה הזכיר עצמו כמ"פ לישועה בפרנסה לפני רביז"ל, והנה האיש ההוא היה איש ירא ושלם, וראה רבינו הק' זי"ע שהיה לו לזרא שהזכירו לו מדאגת פרנסתו בשב"ק, ואולי גם חשש לדיבור חול בשבת, אז נענה אליו רביה"ק זי"ע בל"ק "אז איך פרעג דיר מעגסטו מיר ענטפערן", אז ענה הלה שעדיין מצפה לישועה, וברכו רביז"ל בברכת שבתא טבא, וסיפר האיש ההוא שמאז ואילך רווח ליה טובא, והיה לו פרנסה בהרחבה גדולה לאורך ימים ושנים. זי"ע ועכי"א.

(זקניך ויאמרו לך)

מבואו ועד צאתו - ידעו מה היא קדושת שבת

כשהיינו בצעירותנו אצל היהודי הקדוש זצ"ל, כשבא שב"ק שאלנו את עצמנו, מה זה שבת, השטריימעל על הראש עושה שבת, הקוגעל שאוכלין הוא שבת, עד שנתוודע לנו מה שבת (היינו שהשיגו ידיעה והרגשה בפנימיות קדושת שבת), והידיעה הזאת נתעכבה אצלנו עד מוצאי שבת, וזה הפירוש יום קדוש הוא מבואו ועד צאתו.

(חשבה לטובה, אלכסנדר - עניני שב"ק דף קו ע"א)

אשא עיני אל ההורי"ם

ברוך שהחינו וקימנו והגיענו לזמן הזה, כאשר זכינו בס"ד להגדיל תורה ולהאדירה, בתוכבי קהלתינו המעטירה

ונתמנו מורי צדק בקהלתינו הק'

ע"י איתן אדונינו ב"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ובכן נביע מיטב ברכותינו, בשם חברי קהלתינו, קדם ידידי קהילתינו ומוסדותינו, נודעים לשם ולתהלה, בתוך אמוני עם סגולה, כל אחד ואחד בשמו הטוב יבורך

הרה"ח ר' דוד אלכסנדר עקשטיין הי"ו

לרגל התמנות בנו הרב הגאון ר' שמואל עקשטיין שליט"א

הרה"ח ר' אברהם משה ברוין הי"ו

לרגל התמנות חתנו הרב הגאון ר' שלמה בנעט שליט"א, ראה"כ

הרה"ח ר' יהושע גראס הי"ו

לרגל התמנות חתנו הרב הגאון ר' משה יוסף שפילמאן שליט"א, ראה"כ

אשריכם שגדלתם גידולים אלו

יהי"ר שתרוו רוב נחת מכל יו"ח מתוך נחת והרחבת הדעת הקדושה, וייזכו צאצאיכם להרבות תורה והוראה בקרב בית ישראל, ולא יכשלו בדבר הלכה, עדי נזכה בקרוב בימינו, לביאת גואלינו, ומלכינו בראשינו, אמן.

בעתידת וברכת

הנהלת הקהילה - הנהלת המוסדות

פנימי תרפ"ז בלתי מוגה

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

מתוך שיחה אצל ביקור בבית כ"ק אדמו"ר מוויזניץ מאנטריאל שליט"א

יום ה' פרשת חיי שרה תשפ"ג לפ"ק

האדמו"ר מוויזניץ: דער טאטע דער ברך משה האט אמאל געזעהן רבי ישכר דוב דעם בעלזער רב ז"ל?

רבינו: ער האט אים נישט געקענט זעהן, נאר ער איז געווען סנדק ביי אים, אפשר דעמאלטם האט ער אים געקענט זעהן..., דער בעלזער רב איז געווען זיין סנדק אין ראצפערט.

האדמו"ר מוויזניץ: ס'איז יא דא א מעשה מיטן בעלזא רב רבי אהרן ז"ל.

רבינו: יא, ביי אים יא, דער טאטע איז געווען ביים בעלזער רב.

האדמו"ר מוויזניץ: יא, ס'איז דא א מעשה מיט די פיש, ער האט געפרעגט וועגן די וואסער.

רבינו: ער איז געווען אין פעסט ביי אים.[1]

האדמו"ר מוויזניץ: דעמאלטם האט ער געפרעגט צי ס'איז דא א וואסער אין סיגוט, און ווי גרויס די וואסער איז, צי די וואסער איז נאנט... דעמאלטם האט ער פארציילט אז ביי רבי יהושע'לע בעלזער האט מען געברענגט א פיש, ער האט נישט געהאט דעמאלטם און ס'איז אנגעקומען אליינם.[2]

מיין זיידע דער אודוואריי'ער רב האט פארציילט,[3] אינטערסאנט ווי אזוי ער איז געווען, וועז ער פלעגט

---

1 פעם אחת תחת אחד השיחים סיפר רבינו שליט"א: דער טאטע ז"ל איז געווען ביים בעלזער רב אין פעסט, ס'איז געווען פרשת וישלח, ס'איז געווען ביי שלש סעודות, קודם איז ער געווען ביים פעטער ז"ל וואס איז אויך געווען דעמאלטס אויף שבת אין פעסט, און וועז ער איז אנגעקומען צום בעלזער רב האט מען נאך געהאלטן ביים מיטאג טיש, האט דער טאטע געדאווענט מעריב און געמאכט הבדלה, און וועז דער בעלזער רב האט געהאלטן ביי שלש סעודות, האט ער געפרעגט פונעם טאטן וואו ער האלט, האט ער געזאגט אז ער האלט שוין נאך הבדלה, ער האט הנאה געהאט, און האט אפגעשניטן א גרויסע 'המוציא', ביי אים איז דאס שוין געווען מלוה מלכה.

2 עי' בספר ומשה היי' רועה (הלק ו) כי אז בשב"ק פר' וישלח בפעסט שאל המהר"א מבעלזא ז"ל ממרן רבינו ז"ל בעל ברך משה האם בסיגעט יש מים בעת שצדים משם דגים, ושאל כמה שאלות האם צדים משם דגים גדולים או קטנים, ואז פתח פיו הק' ואמר אספר לכם מעשה פלא, הפלא ופלא פלאי פלאים, אשר היה פעם אחת עם חסיד מבעלזו שהיה דר בסיגעט בימי זקיני הרה"ק ר' יהושע מבעלזא, שזקיני הק' היה מחשיב מאד הדג הנקרא לאקס, אבל בעיר בעלזא לא היה מים שימצא בהם דג לאקס, והיה דר חסיד בעיר סיגעט ושמו ר' נפתלי, והיו קורין אותו ר' נפתלי סיגעטער והיה רגיל לבא לבעלזא על חג השבועות לזקיני הק' ובסיגעט היה כזה שיכלו למצא שם בין הדגים דג הנקרא לאקס, ע"כ לפני שבועות הלך ר' נפתלי אל הדייגים שיצודו לו דג לאקס וכן נשנה הדבר בכל שנה והוא בא עם דג גדול לאקס לעיר בעלז. ופעם אחת היה מעשה פלא, הפלא ופלא פלאי פלאים, שהציידים לא יכלו למצא דג לאקס במים בסיגעט ובא ר' נפתלי לחג השבועות בלי לאקס. ובאותו ערב חג השבועות היה פלא שהציידים בעיר בעלז צדו דג לאקס שזה לא היה בנמצא כלל בנהר של בעלז. וכשהציידים ראו פלא כזה שצדו דג כזה דברו ביניהם שמן הראוי להביא דג כזה לבית כ"ק זקיני. ואין אני זוכר אם הביאו זאת לבית זקיני בתורת מתנה או שהביאו זאת למכור אבל הביאו זאת לבית זקיני, והיה אז ג"כ על חג השבועות דג הנקרא לאקס. ובליל יו"ט כשחילק זקיני זצ"ל שיריים מהדג הזה, קרא בעת השיריים להחסיד ר' נפתלי מסיגעט ונתן לו שיריים ואמר לו, זעהט איהר ר' נפתלי, איהר האט מיר נישט געברענגט די לאקס פון סיגעט איז די לאקס געקומען אליין קיין בעלזו!.

3 האדמו"ר מוויזניץ שליט"א הוא חתן הרה"צ רבי נפתלי ארי' לייבוש טויב ז"ל בן כ"ק אדמו"ר מקאלוב ז"ל, וחתן כ"ק הגה"צ אבד"ק אודוואריי ז"ל מח"ס שו"ת דברי שלום, אשר עוד שימש ברבנות בעיר אודוואריי יצ"ו מלפני המלחמה, והי' מחשובי וזקני הרבנים בארה"ב, שבחל"ח בשנת תשע"א לפ"ק.

פֿארצייגן די מעשה פֿלעגט ער צו קאָכן אזוי ווי ס׳וואלט געווען יעצט די מעשה, ער האט געזאגט, מ׳טאר נישט זיין ברוגז אויף א באבע, אבער איך בין יא ברוגז אויף מיין באבע, מ׳האט געקענט זעהן אזוי ווי ער האט נאך די וויטאג, האט ער פֿארציילט אז אין תרפ״ו האט ער געבעטן... זיין פֿאטער דער אלטער אודווארי׳ער רב (הגה״צ רבי שמואל דוד קרויז ז״ל אבד״ק אדוואדי יצ״ו) פֿלעגט צו פֿארן קיין בעלזא אויף שבועות, און ער (בנו בעל דברי שלום) האט געבעטן אויף אפיקומן אז מ׳זאל אים מיטנעמען, און ער האט מסכים געווען, ער האט אים מיטגענומען אויף שבועות, און פֿארנדיג פון אודווארי אויף בעלזא איז ער אפֿגעשטיגן דארט ווי זיין באבע האט געוואוינט, און זי האט בשום אופן נישט געלאזט, א יונגל פון עלף יאר ווילסטו מיטנעמען דארט? מ׳וועט אים צוקוועטשן דארט, בשום אופן נישט, מיין זיידע האט געזאגט, עס ליגט מיר נאך אין די ביינער ווי אזוי ער האט געקאָכט און געווייגט, אבער די באבע האט אים געזאגט, ניין, דו גייסט נישט פֿארן, מ׳וועט אים איבער לאזן דא, און אויפן וועג צוריק וועט מען אים נעמען, ער האט געזאגט, דער פֿאטער האט אזוי רחמנות געהאט אויף אים, ער האט אים געמוען אין א זייט און געזאגט, שלום׳ל נעקסטע יאר זאג איך דיר, איך נעם דיך, איך פֿאר נישט אדורך נאכאמאל דא, אבער יעצט קען איך נישט וועגן כבד את אביך ואת אמיך... נעקסטע יאר איז שוין געווען תרפ״ז, דער בעלזער רב האט שוין נישט געלעבט. אבער ער פֿלעגט זיך נישט קענען מוחל זיין, ער האט געזאגט, ער איז געווען א עלף יעריגער יונגל, ער וואלט געקענט געדענקען געהעריג.

ר׳ מאיר שטיין איז דאך געווען א ראצפערטער,[4] ער האט מיר פֿארציילט אז דער בעלזער רב האט אים מורא׳דיג מקרב געווען אין ארץ ישראל, ווייל זיין פֿאטער האט אים מקרב געווען וועז ער איז געווען אין ראצפערט דעמאלטס.

רבינו: יא, זיין זיידע רבי ישראל בער איז געווען ראש הקהל ביים זיידן (הרה״ק רבי שלום אליעזר׳ל ז״ל) אין ראצפערט.

ער האט מיר פֿארציילט אז וועז דער בעלזער רב רבי ישכר בער איז געווען אין ראצפערט איז דער פֿעטער ז״ל געווען דארט אויף שבת, און איז איינגעשטאנען ביי זיין זיידן, דער פֿעטער איז געגאנגן דאוונען צום בעלזער רב און פֿארשטייט׳זיך ער איז מיטגענאנגן, און דער בעלזער רב האט אים (ר׳ ישראל בער) מכבד געווען מיט מפטיר, נאכן דאוונען ביים גוט שבת זאגן האט אים דער בעלזער רב געזאגט, ׳ס׳זאל אייך נישטווינדערן אויפֿן מפטיר, אז מ׳האט אזא גאסט אין שטוב קומט׳זיך מפטיר...׳

האדמו״ר מוויזניץ: ער האט מיר אויך פֿארציילט א פלא׳דיגע זאך, אז וועז ער איז אהיים געקומען נאכן קריג, איז ער געווען ביים בעלזא רב אין ארץ ישראל, האט ער אים אויסגעפֿרעגט אויף זיין משפחה, און ביי אסאך נעמען האט ער געגעבן א קרעכץ, און ביי אפֿאר האט ער נישט געקרעכצט, זאגט ער, די אלע וואם ער האט געגעבן א קרעכץ, די אלע זענען נעבעך אומגעקומען, ער האט נאכגישט געווואוסט, די אלע וואם ער האט נישט געקרעכצט, די זענען געבליבן.

ער האט זיך אסאך געדרייט דארט, אויף פסח האט מען קיינעם נישט אריין געלאזט, נאר אים מיט נאך א איד ר׳ טובי׳ צימענט, כ׳וויים נישט ווער דאס איז געווען, די צוויי האט מען אריין געלאזט צום סדר, ווייל זיי האבן באדינט דארט, אויך אלין דעם זכות וואם אין ראצפערט האט ער מקרב געווען.

והראה האדמו״ר מוויזניץ על בעל אכסניא של רבינו הרה״ח ר׳ ברוך אברהם פערלמוטער הי״ו שנכח שם

ואמר: זיין פֿאטער (הרה״ח ר׳ משה פערלמוטער ז״ל) האט געדאוונט אין אודווארי, א גוטע בעל תפילה געווען, זייער ווארעם געדאוונט.

ער האט געהאט די בעקעריי אויף די איסט סייד, צוויישן איין קונה און צווייטן האט ער געהאט א גמרא אפען צי א תהלים.

ר׳ ברוך אברהם: יא, ער האט געהאט א גמרא, מיט א תהלים, מיט א זוהר. ער איז געווען זייער נאענט מיטן רבי׳נם טאטע (האדמו״ר התורת מרדכי מוויזניץ ז״ל).

האדמו״ר מוויזניץ: דער סאטמאר רב (רבינו בעל דברי יואל ז״ל) האט זיך געטראפֿן מיטן בעלזער רב אויפֿן וועג צוריק, וועז דער בעלזער רב איז געווען אין האלאשיץ, דער בעלזער רב איז געווען אין האלאשיץ אויפֿן וועג צוריק פון אונגארן קיין פוילן.

רבינו: ער האט געוואוינט אין האלאשיץ א שטיק צייט. אפֿאר יאר האט ער דארט געוואוינט. וועז ער איז אוועק פון מונקאטש האט ער געוואוינט אין האלאשיץ.

ער איז געווען אין האלאשיץ, און ס׳זענען געקומען אידן פון בעלזא, און זיי האבן געבעטן דער רבי זאל צוריק קומען קיין בעלזא, מזרח גאליציע נאך די ערשטע וועלט׳ס קריג איז זייער געפאלן, ס׳איז געווען א ירידה נוראה אין רוחניות,

---

4 הרה״ח המרומם מוה״ר מאיר שטיין ז״ל מזקני ופארי קהלתינו הק׳, אשר הי׳ יליד ראצפערט ונתגדל שם בימי ילדותו, וכל משפחתו החשובה היו ממקורבי הרה״ק רבי שלום אליעזר׳ל ז״ל, וכל ימיו שימש כמקור ראשון ומוסמך לכמה סיפורים ועובדות מבית צדיקים אשר זכה להסתופף בצל קדשם, ובפרט מהרה״ק רש״א ז״ל, וזה כמה שנים אשר נכדיו היקרים הו״ל בהסכמתו ובהגהותו חיבור נאה מאוצר זכרונותיו בשם ׳רבי מאיר אומר׳. שחל״ח ביום כ״ח אייר תשע״ה לפ״ק.

דער אהבת ישראל איז נישט צוריק געגאנגען קיין ווייניץ ווען דעם, ער האט געזאגט ער קען נישט צוריק גיין דעמאלטס, אזוי איז געווען דער מצב, שרעקליך געווען דעמאלטס, און בעלזא איז אויך אזוי געווען ס׳האט זייער נישט געטויגט, און דער בעלזער רב האט געוואוינט אין האלאשיץ, זענען געקומען אידן פון בעלזא און זיי האבן געבעטן דער רבי זאל צוריק קומען קיין בעלזא, און עס איז געווען דארט אין שטוב אין האלאשיץ א יונגל מיט פיאות, פרעגט ער זיי, ׳זאגטם נאר, אין בעלזא איז אויך דא יונגלעך מיט פיאות׳, ס׳זעהט אוים אז ס׳איז נישט געווען. האבן זיי געענטפערט, ׳אז דער רבי איז אין האלאשיץ איז אין האלאשיץ דא קינדער מיט פיאות, ווען דער רבי ווען זיין אין בעלזא, וועט אין בעלזא אויך זיין קינדער מיט פיאות׳, אזוי האבן זיי געענטפערט פארן בעלזער רב, איז ער דעמאלטס טאקע צוריק געפארן קיין בעלזא.

האדמו״ר מוויזניץ: דעם אהבת ישראל האט מען געפרעגט, אין גראסווארדיין איז דאך אויך דא גלאטע פנימ׳ער, די אשכנז׳ישע אידן, האט ער געזאגט, דארט האב איך נישט געקענט זייער טאטע׳ס... דאם האט אים ווייי געטוהן, פארקריכן פונעם וועג דאם האט אים ווייי געטוהן.

רבינו: מ׳רעדט פון די אשכנז׳ישע אידן, ס׳איז געווען א איד וואם האט זיך משדך געווען, מ׳האט געוועדט א שידוך פאר זיין קינד, און דער מחותן איז געגאנגען אהן א בארד, א אונגארישער איד אהן א בארד, פאר אים האט נישט געשמעקט זיך צו משדך זיין מיט איינעם וואם האט נישט קיין בארד, דער זוהן איז שוין געווען א חסידישער בחור, אבער דער מחותן נישט, איז ער געווען ביים פעטער ז״ל און האט אים געפרעגט, האט ער אים געזאגט, ׳ער איז אן ערליכער איד פרייטאג שניידט ער זיך אפ די בארד לכבוד שבת....׳

האדמו״ר מוויזניץ: נישט ווייל ער שניידט זיך די בארד, נאר ער שניידט זיך לכבוד שבת...

רבינו: יא, יא, אזוי האט ער אים געזאגט, ער שניידט זיך די בארד לכבוד שבת... דאם געווען אין גראסווארדיין, אזעלבע אידן.

דער פעטער ז״ל איז אויך געווען אין גראסווארדיין.

האדמו״ר מוויזניץ: אויף סוכות.

רבינו: דאם איז געווען די לעצטע יאר, תש״ד.

אבער ער איז געווען אמאל פריער איז ער אויך געווען אין גראסווארדיין, אין גראסווארדיין איז געווען א חברה ש״ס, דאם איז געווען תלמידי חכמים, זיי זענען געווען אהן א בערד, אשכנז׳ישע אידן אהן א בערד, און זיי האבן אים מכבד געווען ער זאל זאגן א פלפול, און ער האט געזאגט א פשעטל, זיי האבן זיך שטארק מפלפל געווען מיט אים, ס׳איז געווען דארט אידן תלמידי חכמים, נאכדעם ווען ער האט געענדיגט האט ער געזאגט, ״היזק שאינו ניכר, ס׳איז א ׳היזק׳, ס׳איז אשאד, ׳שאינו ניכר׳ אז מ׳זעהט נישט אויף ענק אז ענק זענען תלמידי חכמים״.[5]

האדמו״ר מוויזניץ: יא, עכ״פ ווען דער בעלזער רב איז געווען אין האלאשיץ, איז דער סאטמאר רב דארט אדורך געפארן, און דארט איז געווען א איד ר׳ יעקב לעפקאוויטש, וואם ער איז געווען סיי נאנט קיין בעלזא און סיי נאנט קיין סאטמאר, האט מען געבעטן אז דער סאטמאר רב ז״ל פארט יעצט אדורך, זאל ער ערלעדיגן אז דער סאטמאר׳ער רב זאל קענען אריין גיין, האט ר׳ יהושע לאנדא געזאגט אז יעצט קען מען נישט אריין גיין, צווישן מנחה און מעריב פלעגט ער שמועסן מיט די קינדער, און ער איז געווען א מקורב דארט איז ער אריין געגאנגען זאגן פאר״ן בעלזער רב, האט ער געזאגט, זאל ער אריין קומען, ווען ער איז אריין געקומען האט אים דער בעלזער רב געזאגט אז ס׳שטייט פאריגע וואך (פ׳ וירא) אין די סדרה ׳ואקחה פת לחם וסעדו לבכם אחר תעברו׳, האט ער געזאגט ׳אחר תעברו׳, דער סאטמאר׳ער רב האט זיך געיאגט, ער איז געווען אונטערוועגנס, האט ער געזאגט, אברהם אבינו האט געזאגט ׳ואקחה פת לחם׳, אזוי זאגט מען פאר אן אורח גיי דיר אוועק?

---

5 בס׳ המאורי חי״ל להגה״ח רבי חנני׳ יו״ט ליפא שוואריץ ז״ל (ח״ב, עמ׳ קלו) מביא הסיפור וז״ל: בימי כהונתו של רבינו ברבנות אורשיווא שבת פעם את שבתו בעיר גראסווארדיין, ובמוצאי שבת קודש התקיימה מסיבת סיום הש״ס באחד מבתי המדרשות דשם, ובתחילה לא עלתה בדעתם להזמין את רבינו להשתתף בהמסיבה, אולם ביום השבת נמנו וגמרו להזמין את רבינו, ובמוצאי שבת קודש בא הראש הקהל מו״ה שלמה זלמן אולמאן ע״ה (אביו של ר׳ ישראל שהי׳ אח״כ הראה״ק) לאכסניית רבינו להזמינו, ובבואו לשם פגש את המשב״ק הרה״ח ר׳ פייוויש אשכנזי ז״ל הי״ד ואמר לו שברצון אנשי הקהילה שרבינו יפאר את המסיבה וישא מדברותיו לפניהם, נענה ר׳ פייוויש ואמר לו שכפי הנראה לא יוכל רבינו להופיע משום שהוא טרוד עד למאוד, ורבינו בשמעו את דבריו רמז לו שברצונו להיענות לבקשתם להופיע שם, ואכן רבינו הופיע בהדרתו לבית הכנסת, ושמה נתאספו בני הקהילה שהיו בעלי בתים ולומדים מופלגים, אך רובם ככולם היו בלי חתימת זקן, ורבינו דרש לפניהם במילי דשמעתתא בסוגיא דהיזק שאינו ניכר שבמס׳ גיטין, והבעלי בתים פלפלו עמו ארוכות וקצרות כאשר חדוותא דשמעתתא נסוך על פניהם, והיה ניכר עליהם שנהנו מאד מזה וגם רבינו נהנה לפלפל עמהם, בסיום הדרשה אמר להם רבינו הנה עכשיו למדנו בסוגיא דהיזק שאינו ניכר, ולכן אומר לכם פשט חדש בהסוגיא ״היזק עם איז א שאד, שאינו ניכר אז ס׳דערקענט זיך נישט אויף אייער פנימ׳ער״, היינו מכיון שלא היה על פניהם חתימת זקן ואינו ניכר כלפי חוץ גודל הפלגתם בידיעות התורה, ואמר לפרש דברי הכתוב (שמות כ, י״ז) בעבור תהיה יראתי על פניכם, היינו שיהא ניכר יראת שמים על פניכם על ידי שלא תשחיתו את פאת זקנכם.

רבינו: אז ס׳איז א גמילות חסד אז מ׳האלט נישט אויף א גאסט, ׳אחר תעבורו׳.[6]

האדמו״ר מוויזניץ: אויף דעם האט דער סאטמאר׳ער רב געזאגט ׳וסעדו לבכם אחר תעבורו׳, אז מ׳דארף משפיע זיין פרנסה, אז מ׳קומט צו א צדיק דארף מען משפיע זיין ׳אחר תעבורו׳ אויך נאך וואס מ׳גייט אוועק.

רבינו: דאם איז א ייטב לב אין פרשת וירא,[7] מן הסתם האט ער דאם נאכגעזאגט פונעם ייטב לב.[8]

האדמו״ר מוויזניץ: דאם איז אויך אינטערסאנט געווען, אז דעמאלטס האט דער סאטמאר׳ער רב ז״ל נישט געוואלט עסן, צי ער האט נאך געהאלטן פאר״ן דאוועננען, צי יענעם טאג האט ער געפאסט, און דער בעלזער רב ז״ל האט דאם באמערקט, האט ער געזאגט ׳ואקחה פת לחם וסעדו לבכם אחר תעבורו׳, די מלאכים האבן נישט געוואלט עסן, פארוואס האבן זיי נישט געוואלט עסן?, ווייל זיי האבן זיך נישט געוואלט מגשם זיין מיט גשמיות׳דיגע מאכלים, האט זיי אברהם אבינו געזאגט ׳אחר תעבורו׳, עסט וועסט קענען נאכדעם צוריק קומען צו די מדריגה אפילו עסן עסט יא. למעשה וויים איך נישט צי דער סאטמאר׳ער רב האט ווייטער יא געגעסן צי נישט.

דער זיידע ז״ל האט געטייטשט ׳ואקחה פת לחם וסעדו לבכם אחר תעבורו׳ זיי זענען דאך געווען אזוי ווי ישמעאלים, ער האט מורא געהאט פאר זייער חברותא, האט דער אהבת ישראל געזאגט, מ׳דארף זיין גוט ׳צו יעדן׳ אבער נישט ׳מיט יעדן׳, ׳ואקחה פת לחם וסעדו לבכם׳, אבער ׳אחר תעבורו׳ בלייבטם נישט מיין חברותא.

רבינו: ׳פת׳ איז בגימטריא ׳תלמוד׳, אזוי שטייט.

והציג האדמו״ר מוויזניץ את בניו וחתניו

ואמר: פיר פון די וואס זענען מיינע איידעמער, זענען מיינע נעפיו׳ם אויך.

---

6 כעין זה עי׳ בס׳ ומשה היה רועה (ח״א, עמ׳ ק״ה, הערה ע״ז) מה שמובא שם בשם כ״ק מרן רבינו שליט״א שסיפר באריכות ממה ששמע מהרה״ח ר׳ משה טובי׳ גרינצווייג ז״ל משב״ק אצל הרה״ק מבעלזא ז״ל, שפע״א כאשר הי׳ מרן העצי חיים בציעשנוב אצל חתנו הגה״צ ר׳ יחזקאל׳ע, הפציר בו חתנו שהיות כי ציעשנוב קרובה היא להאלאשיץ על כן יבוא אתו לבקר בהיכלו של דודו הק׳ מהרי״ד מבעזלא ז״ל אשר שהה אז באותו תקופה בהאלאשיץ, אך מכיון שמרן העצי חיים היה נחפז לדרכו לחזור לביתו נאוה קודש על כן סירב בתחילה להצטרף עמו בנסיעה זו, אך בסוף הסכים ונסעו אתו להרה״ק מבעלזא.

כאשר הגיעו להרה״ק מבעלזא שמח מאוד לקראתו, וציוה שיביאו כיבוד והביאו לפניהם טיי עם מזונות, ואמר הרה״ק מבעזלא להגה״צ מציעשנוב שהוא יכניס צוקער אל תוך הטיי של חותנו מרן העצי חיים ז״ל כי הרי אמרו חז״ל ״חייב אדם בכבוד חמיו״.

ואחרי שטעם מרן העצי חיים אמר לו הרה״ק מבעלזא, בתוה״ק כתיב שאמר אברהם אבינו להמלאכים (בראשית יח, ה) ״וסעדו לבכם אחר תעבורו״, ולכאורה יש לדייק דהלא אין מן הנימוס לומר לאורחים ״אחר תעבורו״ לשלחם מביתו, אלא הכתוב בא ללמד לאדם מדת דרך ארץ שאם רואה אדם שאורחו ממהר לדרכו לא יעכבו ולא יאחר זמנו, אלא יתן לו לאכול ולשתות ותתן לו לילך לדרכו בלי עיכוב, וזה שאמר אברהם אבינו להמלאכים ״אחר תעבורו״ שלא אעכב על ידכם.

המשיך הרה״ק ואמר - ״לויט ווי איך פארשטיי האט יעצט דער סיגוטער רב נישט קיין צייט, און ער איילט זיך אהיים צו פארן״, ומיד קם הרה״ק מבעלזא ממקומו ונפרד ממנו לשלום.

בצאתם מבית הרה״ק מבעלזא נענה חתנו הגה״צ מציעשנוב ואמר לחותנו מרן העצי חיים ז״ל: ״וואס זאגט עפעס דער שווער צו מיין פעטערס רוח הקודש?״, והוסיף שהיות שעדיין נשאר עוד שתי שעות עד מועד הנסיעה, על כן עצתו אמונה שילכו לבנו של הרה״ק מבעלזא (ה״ה הגה״ק מהר״א מבעלזא ז״ל) ״דער שווער וועט הנאה האבן פון אים, ווייל ער איז א כלי מפואר וואס דער שווער האט נאך אזוינס נישט געזעהן״.

מרן העצי חיים אשר כאמור היה אץ לדרכו לא רצה להתעכב עוד, על כן לא הסכים בתחילה ללכת אתו לבקר את בנו של הרה״ק מבעלזא, אך חתנו הגה״צ מציעשנוב לא הירפה וטענתו בפניו כי ממילא יצטרך להמתין עוד ב׳ שעות עד שיגיע המסילת הברזל לנסוע בחזרה לביתו, ולא יהיה לו מה לעשות שם, ואצל בן הרה״ק מבעלזא בוודאי ישוחחו בדברי תורה וכך לא יעבור הזמן לבטלה, ואחרי רוב הפצרותיו הסכים מרן העצי חיים ללכת אליו, ויהי בהגיעם להרה״ק מהר״א קיבל את פניהם בכבוד ובהתרגשות וציוה שיביאו טיי ומזונות, ואמר להגה״צ מציעשנוב שיכניס צוקער לתוך הטיי של חותנו מרן העצי חיים כי הרי ״חייב אדם בכבוד חמיו״, אחר כך אמר את אותו הדברי תורה שאמר להם אביו הרה״ק מבעזלא על הפסוק ״אחר תעבורו״ כי כשאיש נחפז לדרכו לא יעכבו אותו במצות הכנסת אורחים, אלא ימהרו לתת לו לאכול ולשתות לשובע נפשו וילך לשלום לדרכו, והנה כי מאחר שהרב מסיגעט ממהר לדרכו לא רוצה לעכבו ונפרד ממנו לשלום.

בדרך צאתם נענה חתנו הגה״צ מציעשנוב ואמר לחותנו מרן העצי חיים ז״ל: ״וואס זאגט דער שווער צום רב׳ס זון?״, כי ראו עין בעין את הקשר הגדול שהיה בין הרה״ק המהרי״ד ז״ל לבנו הרה״ק מהר״א, עד כדי כך ששניהם כוונו זה לזה והיו מתנבאים בסגנון אחד.

7 וז״ל שם: ואקחה פת לחם וסעדו לבכם אחר תעבורו כי על כן עברתם וגו׳. עיין רש״י נלחץ לפרש אחר כן תלכו על אשר עברתם. ולי נראה כפשוטו, כי דרך הנוסעים לצדיקים, יש מהן שבאים כדי להתפלל עליהם להשפיע להם שפע פרנסה. וכן דרך הצדיקים, בעת שנותן אוכל להבאים בצל קורתו, מתפלל עבורם כמו שהוא מרחם עליהם ונותן להם לאכול כן ירחם ה׳ עליהם וימלא אסמיהם בר ומזון, ובכל אשר יפנו יצליחו בשבתם בביתם ובלכתם בדרך, ואכילה שנותן להם הוא פועל דמיוני על העתיד, עיין רמב״ן פרשת לך על הפסוק (לעיל יב, ו) ויעבור אברם, כי כאשר תצא מכח אל פועל דמיון, תתקיים. וזהו שנאמר ואקחה פת לחם וסעדו לבכם גם אחר תעבורו, שעל ידי זה ישפיע ה׳ לכם שפע פרנסה תמיד, כי על כן דייקא עברתם על עבדכם לקבל שפע תמיד, לא בשביל פת לחם של עתה:

8 עי׳ מ״ש בדברי יואל לחג הסוכות (דרוש י״א) וגם בדברי יואל פ׳ וירא (עמ׳ תכ״ח) שמזכיר שם דברי הייטב לב ז״ל הללו בתוס׳ נופך.

והראה על א' מבניו ואמר: דאם איז מיין זון ער הייסט מנחם שלמה ער איז ר' אברהם דוב"ס איידעם.[9]

ואמר רבינו: כ'בין געווען דעמאלטס אויף שבת שבע ברכות אין סקווירא, ווען ר' אברהם דוב האט חתונה געהאט.

האדמו"ר מוויזניץ: איך געדענק עס נישט, כ'בין נאך געווען דעמאלטס א קליין יונגל. די חתונה געדענק איך אביסל, אבער שבת געדענק איך נישט.

רבינו: כ'בין געווען אויך אין בארא פארק ביי א שבע ברכות, טאקע ביי ר' אברהם דוב ווען ער האט חתונה געהאט, איז געווען א שבע ברכות אין בארא פארק, און דער פעטער ז"ל איז געווען דארט, ס'איז געווען א מוצאי שבת.

האדמו"ר מוויזניץ: וואו? אין וויזניצער ביהמ"ד איז עס געווען?

רבינו: יא, אין וויזניצער ביהמ"ד דארט אין ניו–יוטריק אין בארא פארק, ער איז געווען אויף שבע ברכות. כ'מיין ס'איז געווען מוצאי שבת, כ'געדענק אז איך בין געווען מיטן שטריימל, אפשר נאר אלס משפחה.

האדמו"ר מוויזניץ: יא אמאל האט משפחה עפעס געמיינט, און יעדער איז געגאנגן מיט א שטריימל, היינט בליעה"ר מ'איז זיך אזוי ציוואקסן, ב"ה פאר דעם, מקומט קוים אהן צו שמחות.

איך רוף אמאל איינע פון מיינע ברודערס פאר סיי וועלכע ענין, הייב איך אלס אהן 'קודם מזל טוב'..., וויל ס'איז זיכער דא עפעס א שמחה צווישן אזויפיל קינדער און איניקלעך... בליעה"ר, מ'הערט קוים צוריק וועז ס'איז דא א שמחה.

רבינו: אינטערעסאנט, כ'געדענק וויבטער תשי"ח איז דער אמרי חיים געווען אין אמעריקא, איך בין געווען א יונגל, כ'געדענק אז ער איז געווען א באזוך ביים טאטן ז"ל, דער טאטע האט נאך געוואוינט אין היוז סטריט, געדענק איך דער טאטע האט מיך צוגערופן, ער האט מיר געזאגט, 'געב שלום, דאס איז דער וויזניצער רבי', און אייער טאטע איז אויך געווען דארט, כ'געדענק זיי זענען געזיצן אלע דריי אויפן אויבן–אן, דער טאטע האט מיר אזוי געזאגט 'געב שלום, דאס איז דער וויזניצער רבי'.

ר' ברוך אברהם: כ'געדענק דער אמרי חיים איז איינגעשטאנען אויף בעדפארד קארנער פעץ, ער איז געגאנגען שפאצירן יעדן אויפדערנאכט אין פעץ סטריט, מיטן הוט און ערייכערט, כ'האב אים יעדן אויפדערנאכט געזעהן גיין, נאך מעריב איז ער געגאנגען יעדע נאכט שפאצירן, ביי ר' אברהם ניסן נייטאן (הרה"ג הישיש דומ"ץ וויזניץ מאנסי שליט"א) איז ער איינגעשטאנען אויף פעץ סטריט.

האדמו"ר מוויזניץ: ר' מאיר שטיין האט אויך געוואוינט אויף פעץ סטריט.

ר' ברוך אברהם: יא, אויך אויף פעץ סטריט אבער קענן איבער די גאס, כ'בין דארט געווען וועז ער (ר' מאיר שטיין ז"ל) איז אראפ געפאלן פון א הויכן לייטער, בין כמא לעשור אינמיטן מאכן די סוכה, ס'איז געווען א מופת פונעם רבי'ן ז"ל, ער איז אהיים געקומען ביינאכט, אויף יום הקדוש איז ער געווען צוריק אין ביהמ"ד, דער רבי ז"ל האט אים געזאגט א נאכט בעפאר וועז ער האט זיך געזעגנט 'א רפואה שלימה', ער האט נישט פארשטאנען וואס דאס מיינט.

רבינו: דאכט'זיך מיר אז ער איז איינגעשטאנען אויף ראסס סטריט ביי אייער טאטן (האדמו"ר התורת מרדכי ז"ל), ער האט געוואוינט דארט אויף ראסס סטריט..

א' הנוכחים: ער איז געווען אין אמעריקא עטליכע מאל, איינמאל וועז ער איז געווען איז ער געווען דארט אויף בעדפארד ביי פעץ סטריט

רבינו: תשי"ד איז ער אויך געווען קען זיין אז דאס איז געווען דעמאלטס.. אדער נאך פריער, ער איז שוין געווען דא נאך פריער אויך, אבער עכ"פ דער פעטער ז"ל איז אים דארט געקומען באזוכן, איך בין נישט געווען אבער כ'האב אזוי געהערט פון ר' חיים שטערן,[10] ער איז געווען דארט, אז ביי דעם באזוך דארט איז די אכסניא איז ראסס סטריט וועז דער פעטער ז"ל איז אריין געקומען, האט אים דער אמרי חיים איבער געגעבן זיין שטוהל, און ס'איז געלעגן קוויטלעך אויפן טיש, און דער פעטער האט זיך געזעצט אויפן שטוהל, גיבט ער א פרעג פונעם אמרי חיים אויף די קוויטלך 'דאס אויכעט?', האט ער געזאגט 'סאטמאר'ער רב איך טוויש מיך נאך מיט אייך...'

אינטערעסאנט, איך האב געזעהן תשכ"ח, דער פעטער ז"ל איז אהיים געקומען פון פלארידע איז די וואך פון פרשת שקלים, דער טאטע ז"ל איז געגאנגען שלום נעמען, און איך בין מיטגעווען, אייער טאטע איז אויך אנגעקומען, ער איז דארט געווען און האט שלום געזומען, דער פעטער האט אים געפרעגט וואס דער טאטע מאכט, און האט געשיקט א פריסת שלום פאר'ן טאטן, ער האט אים ארוים באגלייט, ער האט געעפנט די טיהר, כ'האב קיינמאל נישט געוואוסט אז מ'קען עפענען די טיהר פונעם ספרים שטוב צו יענע זייט,

---

9 ה"ה הרה"צ רבי אברהם דוב טווערסקי שליט"א מראכמיסטריווקא מאנסי, חתן האדמו"ר מוויזניץ ז"ל חתן האדמו"ר מסקווירא ז"ל.

10 הרבני הנכבד הרה"ח ר' חיים שטערן הי"ו מחשובי וזקני אנ"ש שיחי' בעיר בארא פארק, שרק הוא ליוה אז את רבינו ז"ל לבקר את האדמו"ר מוויזניץ ז"ל, וסיפר עובדא הנ"ל ממה שראו עיניו.

דעמאלטם האב איך געזעהן ווי ער האט אים באגלייט ביז צום ארויסגאנג.

האדמו"ר מוויזניץ: דער טאטע ז"ל איז געווען אסאך מאל ביים סאטמאר'ער רב.

רבינו: מיין שווער אויך, ווען מיין שווער איז געווען בין איך אויך מיטגעווען, האט ער אים אויך געפרעגט, וואס מאכט דער טאטע, ער פלעגט זיך אלץ נאכפרעגן און שיקן א פריסת שלום.

האדמו"ר מוויזניץ: תשכ"ח בין איך שוין יא געווען געבוירן, אבער כ'בין נאך געווען א קליין קינד, איך געדענק דאם נישט.

רבינו: דעמאלטם האב איך אים דאם ערשטע מאל געזעהן. מיין שווער איז געווען אמאל ביים פעטער ז"ל, ער האט געהייסן אז מ'זאל אריינברענגען כיבוד לכבודו פונעם שווער. האט מיין שווער געזאגט "בעל הבית מברך תחלה" (עי' במס' ברכות (דף מו:) בעל הבית בוצע תחלה). האט דער פעטער ז"ל אים געזאגט 'מ'האט דאך עס נישט אריינגעברענגט פאר מיר, מ'האט עס אריינגעברענגט לכבודכם'. ער האט אנגענומען אזוי אז ווען מ'ברענגט עס אריין לכבודו פונעם גאסט, איז יענער דער בעל הבית.[11]

אזוי איז אויך געווען ווען דער פעטער איז אמאל געווען באזוכן ביים טאטן ז"ל, און ביים פאלטישאנער רביץ ז"ל (כ"ק הגה"צ הישיש רבי אלעזר טווערסקי ז"ל מפאלטישאן) – דער פעטער ז"ל איז געווען באזוכן ביים טאטן ז"ל אין בארא פארק, אויף די פופצענ'סטע גאם ביי פופציג, און איך האב געהערט אז ער גייט נאכדעם באזוכן ביים פאלטישאנער רביץ, ער האט געווואונט א האלבע גאם ארויפציר אויף ניין און פערציג, בין איך מיטגעגאנגען, האב איך געזען ביי ביידע. מ'האט אים אריינגעברענגט טועם צו זיין, האט ער נישט געזאגט 'בעל הבית מברך תחלה', נאר ער האט תיכף געמאכט א ברכה.[12]

האדמו"ר מוויזניץ: סאטמאר'ער רב איז געווען היבש עלטער אויך.[13]

דער סקווערער זיידע ז"ל איז געווען א פעטער פאר אים.

רבינו: יא איך וויים, א ברודער'ס א זון,[14] אבער ער איז געווען עלטער.[15]

ער איז געווען א גרויסער תלמיד חכם, ער האט מיך פארהערט אסאך מאל, ער האט גוט געקענט מנחת חינוך.

האדמו"ר מוויזניץ: איך האב געהאט א שיעור מיטן זיידן יעדן פארטאג'ס נאך מיין התונה איז מנחת חינוך.

א' הנוכחים: ווען איינער קען מנחת חינוך איז ער א תלמיד חכם.

רבינו: מיין שווער האט זייער ליב געהאט צו לערנען מנחת חינוך.

וכיבד את רבינו בברכת לחיים

וביקשו רבינו: לחיים לחיים, דער אויבערשטער זאל העלפן בבריאות השלימות, הצלחה און סייעתא דשמיא מיט הרחבת הדעת, מ'זאל קענען משפיע זיין פאר אידישע קינדער גשמיות און רוחניות.

האדמו"ר מוויזניץ: אמן, המברך יתברך, און א ישר כח פארן באזוך.

וביקש האדמו"ר מוויזניץ לשוחח עם רבינו ביחידות

ואח"כ ליווה את רבינו החוצה עד הרחוב, ונפרדו לשלום ברוב ידידות

---

11 עי' במס' ברכות (דף מו.) רבי זירא חלש, על לגביה רבי אבהו, קביל עליה אי מתפח קטינא חריך שקי (כך היו קורין לרבי זירא, רש"י), עבידנא יומא טבא לרבנן, אתפח, עבד סעודתא לכולהו רבנן, כי מטא למשרי, אמר ליה לרבי זירא לישרי לן מר, אמר ליה לא סבר לה מר להא דרבי יוחנן דאמר בעל הבית בוצע. וכתב בחידושי הרשב"א שם, ואיכא למידק אם כן ר' אבהו היכי קאמר ליה לר' זירא ליבצע, וי"ל דשאני ר' זירא דהוה ליה בסעודה זו כבעל הבית, דמחמתיה עביד לֵהו יומא טבא לרבנן. וכן כתב בתוספות הרא"ש שם, ואם תאמר כיון דרבי אבהו סבירא ליה הכי, למה אמר לרבי זירא לבצוע, וי"ל לפי שהסעודה היתה לכבודו, היה מחשיבו כבעל הבית, עי"ש.

12 עי' בס' עשר אורות דכשהיה הרה"ק מבארדיטשוב ז"ל בפרעשבורג אצל הגאון מהר"ם ברבי, צוה שיביאו דברי מאכל ומשתה לכבד את הגה"ק מבארדיטשוב, והמהר"ם ברבי העמיק את עצמו בלימודו, והרה"ק מבארדיטשוב לא טעם מאומה, לאחר זמן שאלו, ולמה לא יטעם כבודו, וע"ז השיב דקודם שהבעל הבית מברך אינו יכול לכבד, עפ"י הגמרא (ברכות לה:) כתיב לה' הארץ ומלואה, וכתיב והארץ נתן לבני אדם, לא קשיא, כאן קודם ברכה, כאן לאחר ברכה. הרי שקודם ברכה אינו נחשב כשלו, מיד בירך המהר"ם ברבי ושתה מעט, ואח"כ אכל ושתה הרה"ק מבארדיטשוב ז"ל, ועיי"ש עוד. וכן כתב בבאר היטב (או"ח סי' רי"ג סק"א).

ועיין בס' גן רוה (סוף פר' בשלח במאמר ברכו במן בד"ה ומעתה הנך רואה וכו') שכתב בזה"ל: ראיתי להזכיר ענין נכבד מה ששמעתי אומרים בשם הרה"ק מלובלין זצ"ל שהיה מתנהג את עצמו כשהיה מכבד לאדם דבר מאכל או משקה, היה הוא אוכל מתחילה ואח"כ אכל המתכבד, ואמר שע"פ הדין צריכים לעשות כן, עפמ"ש חז"ל דקורם ברכה הוא לה' הארץ ומלואה, א"כ אם לא יאכל הוא מקודם האיך יכול לכבד את חבירו ולהאכילו מדבר שאינו שלו, הלא קודם ברכה גזילה היא בידו. לכן ע"כ צריך הוא לברך ולאכול מקודם ועל ידי כן יחשב כשלו, ורק אז יוכל לכבד ולהאכיל לזולתו ע"כ.

13 רביה"ק בעל דברי יואל ז"ל נולד ביום ח"י טבת שנת תרמ"ז לפ"ק, והאדמו"ר מפאלטישאן ז"ל נולד בחודש תשרי שנת תרנ"ג לפ"ק.

14 כ"ק האדמו"ר מפאלטישאן ז"ל הי' בנו של כ"ק האדמו"ר רבי שלמה ז"ל מסקווירא בן כ"ק האדמו"ר רבי דוד ז"ל מסקווירא.

15 כ"ק האדמו"ר מסקווירא ז"ל נולד בחודש תמוז שנת תרנ"ט לפ"ק.

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' **יעקב זאב ליכטנשטיין** ז"ל

בן הרה"ח ר' **אברהם** ז"ל

נלב"ע ה' אדר

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י חתנו הרבני הנכבד רודצו"ח

מוה"ר שלמה יעקב מערץ הי"ו

לעילוי נשמת הגה"צ המפורסם

ר' **ישעי' עבי** ב"ר אברהם ברוך **בראוער** ז"ל

מח"ס עולת נדבה ספר התפלה וביה"מ, שומע תפלה, עמוד התפלה ועוד

נלב"ע א' אדר ב' תשע"ד

ולע"נ הרה"ח ר' **חיים** ארי' ב"ר מרדכי **וויס** ז"ל

נלב"ע ב' כסלו תשפ"ג

הונצח ע"י בנו – חתנו הרבני הנכבד רודצו"ח

מוה"ר יואל בראוער הי"ו

דברות קודש

מאת כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בשיעור סוגיא שדרש לפני תלמידי ישיבותינו הק' מארה"ק ואיראפע

ערש"ק פרשת משפטים שקלים תשפ"ג לפ"ק
בהיכל ביהמ"ד עצי התמרים, בשוהל-הויף בעיר האבות סיגוט יצ"ו

אחרי שהאריך בסוגיא דשלא כדרך הנאתן

כ'האב געוואלט זאגן אפאר וועלטער דא פאר די חשוב'ע בחורים, כ'שטיי דא אין די שטאט סיגוט, מקום שעמדו אבותי הקדושים, דא אויף דעם מקום וואו אונז געפינען מיר זיך, דא איז געווען אזוי, דא איז געווען א גרויסער שוהל וואו עס האבן געדאוועט די בעלי בתים, די שטאט'ישע אידן האבן דא געדאוועט, נעבן דעם דא איז געווען א ביהמ"ד, און נעבן ביהמ"ד איז געווען דאס הויז ביתו נאוה קודש וואו זיי האבן געוואוינט, וואס כ'וועל באלד אויסרעכענען.

אום תקצ"ד האט מען אויפגענומען דא רב אין סיגוט, דעם זיידן ז"ל רבי אלעזר ניסן, און דעמאלטס איז דער זיידע ז"ל דער ישמח משה געקומען צו פארן קיין סיגוט, און ער איז געווען דא אויף שבת, און ער האט געזאגט א דרשה אין די שוהל דא אין סיגוט, אין שוהל פון די שטאט, און דאס איז געווען דא אויף דעם פלאץ, כ'וויים נישט צי א מעטער אהער צי א מעטער אהין, אבער עכ"פ עס איז געווען בערך דא די שוהל.

רבי אלעזר ניסן איז געווען דא רב זעקס יאר ביז ת"ר, נאכדעם איז ער אוועק געגאנגען און ער איז געגאנגען קיין דראהביטש, און ער איז געווארן רב אין דראהביטש. אום תרי"ח איז דער ייטב לב צוריק געקומען דא, מ'האט אים אויפגענומען פאר רב דא אין סיגוט, דער ייטב לב האט געבויעט א ביהמ"ד, ער האט געבויעט אן אייגן ביהמ"ד, דאס איז אויך געווען דא אין דעם מקום, דאס איז א גרויסן לאט, א גרויסער מגרש ווי מ'רופט דאס אין ארץ ישראל, און דא איז אויך געווען א בנין וואס איז געווען א מקוה, די מקוה פון שטאט, א גרויסע מקוה איז עס געווען, וועט איך בין געווען דא מיט יארן צוריק, איז עס נאך געשטאנען.

דא אויף דעם פלאץ איז געווען דאס ביהמ"ד, וועט דער ייטב לב איז געווארן רב דא אין סיגוט, האט ער געזעהן די קצבים וואס זיי פארקויפן פלייש, איז ער נישט געווען צופרידן ווי אזוי מ'פארקויפט, מ'האט געהאלטן אין דעם זעלבן יאטקע, אינעם זעלבן געשעפט וואו מ'האט פארקויפט כשר'ס פלייש, האט מען פארקויפט אויך טריפה פלייש, מ'האט פארקויפט כשר'ס פאר אידן און טריפה פאר די גוים, און דער ייטב לב איז נישט געווען צופרידן פון דעם, ער האט געוואלט אז דארט וואו מ'פארקויפט כשר'ס זאל מען נישט פארקויפן קיין טריפה, האט זיך אנגעהויבן די קצבים האבן נישט געוואלט, און ער האט פארפירט מ'מוז מאכן שינויים אין די געשעפטן, די קצבים זענן דאך געווען פראסטע חברה, ווי מ'זאגט א קצב יונג, אז דער נייער רב האט אנגעהויבן צו דריין א קאפ, זענען זיי געגאנגען און זיי האבן אים געווארפן שטיינער, און מ'האט אים אויסגעבראכן די פענסטער'ס, מ'האט אים געווארפן שטיינער.

ער האט געזאגט א וועלט דעמאלטס, מ'האט געווארפן שטיינער און מ'האט אים אויסגעבראכן די

פענסטער׳ס, ס׳איז געווארן א לאך אינעם שויב אינעם פענסטער, איינער האט געזומען א שטיין וואס איז אריין געפאלן אין שטוב, און מ׳איז צוגעגאנגען צום לאך פונעם פענסטער, האט מען געזעהן אז דאס שטיין איז גרעסער פונעם לאך, האט מען נישט פארשטאנען ווי אזוי איז דאס שטיין אדורך געגאנגען, האט דער ייטב לב דעמאלטס געזאגט א וועדטל, וואס פארשטייט עטץ נישט? עס איז געווען אסאך קליינע שטיינדלעך, התחילו האבנים מריבות זה עם זה, יעדער איינער האט געזאגט עלי יניח צדיק את ראשו, איך וויל פליהען דעם צדיק אין קאפ אריין, אזוי האט ער געזאגט, יעדעס שטיינדל האט געזאגט איך וויל פליהען דעם צדיק אין קאפ אריין, האט דער אויבערשטער געמאכט פון די קליינע שטיינער איין גרויסע שטיין. אזוי האט ער דעמאלטס געזאגט א וועדטל.

אבער ער האט געהייסן אוועק לייגן די שטיינער, ער האט צוזאם געקליבן די שטיינער און האט דאס אוועק געלייגט, שפעטער האט ער געבויעט א ביהמ״ד, וואו ער האט געהאט זיין ביהמ״ד, די אנדערע איז געווען די שטאט׳ישע שוהל, דעמאלטס האט ער געבויעט א ביהמ״ד, וואו דארט האט ער געפירט די ישיבה, דארט האט ער געדאוועט אליינס, געפירט טיש, אלעס איז געווען אין ביהמ״ד, און דער אבן הפינה פאר דעם ביהמ״ד איז געווען די שטיינער וואס מ׳האט אים געווארפן, דאס איז געווען דער אבן הפינה פאר זיין ביהמ״ד.

עכ״פ איז אזוי, דא איז געשטאנען א שוהל, וואס אין דעם שוהל איז נאך דער ישמח משה געווען דא אויף א שבת, ער האט געזאגט דא א דרשה, נאכדעם איז געווען זיין זוהן רבי אלעזר ניסן ז״ל ער איז געווען דער רב דא, האט ער געזאגט א דרשה אין דעם שוהל, דער זיידע ז״ל דער ייטב לב איז געווען רב פינעף און צוואנציג יאר, נאכדעם איז געווען דער רב דא, דער זיידע ז״ל דער קדושת יו״ט איז אן צוואנציג יאר, נאכדעם איז געווען דער זיידע ז״ל דער עצי חיים צוויי און צוואנציג יאר, דער רב דא איז סיגוט.

אלע דרשות פלעגט מען דא צו זאגן, די תקיעת שופר דרשות, די כל נדרי דרשות, די שבת שובה דרשות, די שבת הגדול דרשות, און אויך די שלש עשרה מידות דרשות וואס מ׳האט געזאגט, אלעס איז געזאגט געווארן אין די שוהל, איז ביהמ״ד האט מען נישט געזאגט קיין דרשות, דער זיידע ז״ל איז געגאנגען ראש השנה און האט געזאגט א דרשה אין די שוהל און געבלאזן שופר, נאכדעם איז ער צוריק געגאנגען אין ביהמ״ד, און נאכאמאל געבלאזן שופר, די חסידים האבן געדאוועט אין ביהמ״ד און די שטאטישע בעלי בתים, דאס הייסט מער די מאדערנע, מיט בערד, אהן בערד, די אלע האבן געדאוועט אין שוהל, זיי זענען געווען שוהל אידן, די האבן געדארפט א חזן, דארט האט געדאוועט א חזן, ס׳איז דא אסאך צו דערציילט אינטערסאנטע מעשיות, אין שוהל האט געדאוועט א חזן, און דער זיידע פלעגט צו קומען ראש השנה, ער האט אויסגעווארט און געבלאזן שופר ביז דער חזן האט געזאגט ׳הנני העני ממעש׳, און דעמאלטס איז ער אוועק געגאנגען צוריק געגאנגען אין ביהמ״ד און דארט האט ער אנגעהויבן נאכאמאל, א דרשה האט ער שוין נישט געזאגט, אבער ער האט אנגעהויבן נאכאמאל ׳למנצח׳, ער האט געבלאזן נאכאמאל שופר, און געדאוועט פארן עמוד אין ביהמ״ד. שבת מברכים איז ער געקומען ראש חודש בענטשן אין די שוהל, יעדן שבת מברכים איז ער געקומען, און דעמאלטס איז ער געבליבן צו מוסף דאוועגען אין די שוהל, כ׳זאג דאס ווייל כ׳וויל זאגן וואס ס׳איז געווען דא אלץ אין די שטאט.

דא איז געווען, ווי מ׳האט געזאגט אז ס׳איז געווען די שוהל, דאס ביהמ״ד, און דאס הויז וואו זיי האבן געוואוינט, וואו זיי האבן געדינט דעם באשעפער עבודת הקודש ביום ובלילה, פון דא איז ארויס געגאנגען א אורה פאר די גאנצע וועלט, אהער צו דעם מקום זענען געקומען אידן צו פארן און מ׳איז געגאנגען צופיס, אסאך אידן הונדערטער אידן יעדן שבת און יעדן יו״ט זענען געקומען תלמידים און חסידים זענען געקומען אהער, דא האבן זיי פארגעלערנט, דא איז ביהמ״ד האבן זיי געפירט די ישיבה, דא האבן די בחורים געלערנט, דא האט מען פארגעלערנט שיעורים, דא האט מען פארהערט, דא האט מען געפירט טישן, דא איז געווען שלש סעודות תורות, אלעס די עבודת הקודש, דא איז נתחדש געווארן חידושים, דא איז געשריבן געווארן תשובות להלכה, אלעס איז געווען דא אויף דעם מקום וואו אונז שטייגן מיר דא, עכ״פ בערך דא אין דעם מקום.

עס איז געווען א היילגע ישיבה וואס דער ייטב לב האט מייסד געווען דא אין די שטאט וועו ער איז געווארן רב, און די ישיבה איז אהנגעגאנגען אזוי, ביז צו די קריג איז דא געווען א ישיבה אהן א הפסק, ביי די קריג איז מען אוועק פון דא, ס׳איז געווען דא א גרויסע שוהל און די דייטשן ימ״ש האבן געמאכט פון די שוהל א מאגאזין, זיי האבן געהאלטן אויל, און ווען זיי האבן געמוזט אנטלויפן פון דא האבן זיי עס אונטער געצינדן, זיי האבן נישט געוואלט ס׳זאל איינפאלן צום אנדערן צד, אזוי איז פארברענט געווארן אלעס איז געווארן לשריפת אש, די שוהל מיטן ביהמ״ד מיטן הויז, אלעס אלעס איז אזוי חרוב געווארן.

נאכ׳ן קריג איז דער טאטע ז״ל נאך געווען דא א יאר צוויי, און ער האט געזהען אז די קאמיוניסטן נעמען דא איבער האט ער פליטה געמאכט פון דאנעט, אזוי איז חרוב געווארן סיגוט, די שטאט סיגוט וואס ער האט דאס געזהען

בתפארתה, און ער האט עס געזעהן בחורבנה, דער אויבערשטער האט אונז געגעבן די געלעגנהייט דורך זייער חשוב'ע עסקנים מ'האט דאס אויפגעבויעט צוריק דא אויף דעם מקום, דער מקום וואס 'מה נורא המקום הזה', האט מען אויפגעבויעט צוריק ווי מ'זעהט א שיין גרויס ביהמ"ד מיט א מקוה.

האבן מיר דא צוזאם געזומען בחורים פון ארץ ישראל און פון אייראפע, כדי ס'זאל זיין א ישיבה דא אויף דעם מקום, מחזיר צו זיין עטרה ליושנה, אמת ס'איז נאר בר בי רב דחד יומא, אבער כ'פיל עס פאר א געוואלדיגע זכיה, איך האב די זכיה אהער צו ברענגען אויף דעם הייליגן מקום, דאס פלאץ וואס איז אדורך געווייקט מיט קדושה וטהרה, דאס פלאץ וואס איז אדורך געווייקט מיט אידישע טרערן, דאס פלאץ וואו ס'איז ארויס געגאנגען א לעכטיגקייט פאר די גאנצע וועלט, אבות אבותינו זענען געזיצן דא און מרביץ תורה געווען, מחזיר געווען בתשובה אידישע קינדער, פון דא איז ארויס געגאנגען דבר ה' פאר די גאנצע מדינה, צוריק צו ברענגען בחורים, חסידישע בחורים, דער זיידע ז"ל דער ייטב לב האט געזאגט אז ער וועט זיך נישט שעמען, ער האט געהייסן אויפשרייבן אויף זיין מציבה 'העמיד תלמידים הגונים וישרים' ווייל ער האט געזאגט כ'וועל מיך נישט שעמען מיט די תלמידים נישט אויף דער וועלט און נישט אויף יענער וועלט. און אזוי איז אנגעגאנגען דא דעם דרך פונעם ייטב לב ביי זיינע קינדער און זיינע אייניקלעך, מעמיד צו זיין דורות ישרים, תלמידים הגונים וישרים.

עס איז מיר א זכיה אז כ'קען אהער ברענגען חסידישע בחורים דא אין דעם מקום וואו מיינע הייליגע זיידע'ס האבן מרביץ תורה געווען פאר בחורים, כ'קען אהער ברענגען בחורים דא אהער וואו דא אויף דעם מקום האבן זיי מיט בחורים געלערנט תורה, אויף דעם מקום וואו דער זיידע ז"ל האט פארגעלערנט שיעורים, האב איך די זכיה אני הקטן צו שטיין דא אויף דעם מקום און צו לערנען תורה פאר בחורים, פאר חסידישע בחורים, ממשיך צו זיין דעם וועג וואס די הייליגע זיידעם האבן דא געטוהן צענדליגער יארן, עס איז ביי מיר א געוואלדיגע זכיה צו שטיין דא אויף דעם מקום און צו לערנען מיט בחורים, דאס איז געווען דער רצון פון אבותינו הקדושים, זייער רצון אז מ'זאל מדריך זיין מחנך זיין און לערנען מיט בחורים תורה ויראת שמים. **בחורים עטץ האטס די זכיה צו זיין תלמידים אין דעם מקום, אין דעם הייליגן מקום וואס אבות אבותי האבן מרביץ תורה געווען פאר תלמידים בשעתם!.**

דער זיידע ז"ל דער עצי חיים זאגט די וואך פרשת משפטים, ער זאגט ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם, שתשים סנהדרין אצל המזבח, אויפן מזבח האט מען מקריב געווען קרבנות, און דער ישמח משה זאגט אז ס'האט א קדושה אפילו ס'איז חרוב געווארן דאס ביהמ"ק איז געבליבן א רישומא דקדושה, זאגט דער זיידע ז"ל דארט וואו די צדיקים האבן געדינט דעם באשעפער איז געבליבן א רישומא דקדושה פון זייער עבודת הקודש, און ער זאגט ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם, סנהדרין איז פונקט ווי די מזבח, ס'איז דא א רישומא דקדושה אויף דעם מקום דא, א רישומא דקדושה פון עבודת אבותי הקדושים, דא אויף דעם פלאץ איז דא א רישומא דקדושה, **עס הייבט מיר אהן צו ציטערן די הענט און די פוס וועז כ'הייב מיך אהן צו דערמאנען ווער עס איז געשטאנען דא, ווער איז געשטאנען אויף דעם פלאץ, וואס האט מען געטוהן אויף דעם פלאץ.**

כ'האף אז ס'איז א נחת רוח פאר אבותי הקדושים בשמי מעל, וועז אויף דעם מקום וואו זיי האבן מרביץ תורה געווען פאר אידישע קינדער קומען זיך צוזאם נאכאמאל בחורים און מ'לערנט און מ'דאוועט און מ'דינט דעם באשעפער, עס איז א המשך, **דאס געבט כח און חיזוק אז מ'פארט אהיים פון דאנעט, איך בין א תלמיד, איך האב געלערנט אין דעם ביהמ"ד אין דעם מקום וואו דער הייליגער ייטב לב האט פארגעלערנט, וואו דער הייליגער קדושת יו"ט האט פארגעלערנט, וואו דער הייליגער עצי חיים האט פארגעלערנט, וואו זיי האבן געדינט עבודת הקודש, איך קען דאוועגען אויף דעם פלאץ.**

פאר מיר איז עס א געוואלדיגע התרגשות, איך שטיי און איך טראכט וועז דער טאטע ז"ל וואלט געווען בחיים חיותו, וואס וואלט ער וועז געזאגט?, ער האט זוכה געווען ער האט געזעהן סיגוט בתפארתה, און ער האט געזעהן סיגוט בחורבנה, וועז ער קומט און ער זעהט אזא ביהמ"ד אנגעפילט מיט בחורים, וואספארא תענוג וקורת רוח ער וואלט געהאט אז דא אין סיגוט זאל זיין א ישיבה א ביהמ"ד פיל מיט חסידישע בחורים.

דאס איז מיינע רגשי הלב, **עס איז פאר מיר אזא זכיה אז אני הקטן קען שטיין דא אויף דעם מקום, כ'וועל בעטן פאר'ן הייליגן באשעפער אז מ'זאל קענען ממשיך זיין וויטער דעם דרך וואס אבותי זענען געגאנגען אין הרבצת התורה, מרביץ געווען תורה פאר אידישע קינדער פאר יונג און פאר אלט, מדריך געווען און געלערנט כלל ישראל, זאל עס אונז געבן א חיזוק אויף וויטער צו גיין עד ביאת מלכא משיחא** וואס אונז האפן מיר אז דאס ביהמ"ד וואס המקום אשר אתה עומד אדמת קודש היא, זאל זיך אויפהייבן צוזאמען מיט האדמה אשר עליה דאס גאנצער מקום און ס'וועט גיין קיין ירושלים עיר הקודש און נקבע ווערן במקום המקדש, מיר זאלן זוכה זיין צו דעם במהרה בימינו אמן.

ישיבה גדולה
מהרי"ט ד'סאטמאר בני ברק

ישיבה קטנה
דרבינו יואל מסאטמאר בני ברק

ישיבה קטנה
יטב לב ד'סאטמאר ירושלים

שלמי תודה ובכי

בעודינו שרויים תחת הרושם הכביד ורישומא קדישא
מהשב"ק נועם הנשמות בהלו נרו על ראשינו בקדושה של מעלה,
כאשר שדינו יחדיו סגל חבורה בחורי חמד תלמידי ישיבותינו הק' בארה"ק
"ישיבה של מעלה" בעיר האבות סיגוט בעל כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

חובה נעימה עלינו להביע בשער בת רבים תודתינו והערכתינו קדם מנהלי השבת הרוממה
ידידינו הנאמנים הן המה העומדים על הפקודים לשרת בקודש לפני ולפנים
ועומדים לימין קהילותינו הק' בארה"ק ומוסדותי'

הרה"ח ר' **חיים שלמה פישער** שליט"א
משב"ק ואיש אמונו של כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

הרה"ח ר' **נפתלי הירצקא שטיין** שליט"א
מנאמני כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

הנה כי כן יבורכו ידידינו היקרים, שבחם בפי ישרים מנהלי השוהל-הויף
העסקנים הדגולים ראשונים לכל דבר בחצרות קדשינו

בנש"ק הרב **אשר ישעי' הלוי הורוויץ** שליט"א

והרה"ח ר' **שלמה צבי עקשטיין** שליט"א

אחרון חביב יתברך ידידינו החשוב עסקן נמרץ לכל דבר שבקדושה

הר"ר **אליעזר דוד גליק** הי"ו

אשר עמדו לנצח על מלאכת הקודש במסידות נאמנה

בסידור ואירגון השבת המרומם והנעלה
והשקיעו דמי"ם תרתי משמע בלונ"ח
לבל יחסר המזג ברוחניות ובגשמיות

אשריכם שזכיתם לקדש שם שמים, ובשכר זאת תתברכו במלוא חפניים
ישלם ה' פעלכם, ותהי שלימה משכורתכם, ואך טוב וחסד ירדפוכם, כל ימי חייכם.

החתומים במזמור לתודה בשם הנהלת הישיבות

מרדכי יאזשעף • יצחק דוד יאקאב • יהושע קליין